

(A) = Åpen, kan bestilles fra Arkeologisk museum i Stavanger
(B) = Begrenset distribusjon
(C) = Kan ikke utleveres

Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder

Nedre Øksnevad, gnr.7 bnr. 1
Klepp kommune.

Even Bjørdal

AmS saksnummer: 05/2005
Journalnummer: 02/1258

Dato: 13.06. 2007
Sidetal (inkl. vedlegg): 85
Opplag: 20

OPPDRA GSGJEVAR:
Arkeologisk museum i Stavanger

STIKKORD:
Rik mannsgrav frå vikingtida
Omfattande busetnadsspor frå bronse- og jernalder

Oppdragsrapport 2006/17
Arkeologisk museum i Stavanger
Avdeling for fornminnevern

Utgjevar:
Arkeologisk museum i Stavanger
Box 478
4002 STAVANGER
Tel.: 51 84 60 00
Fax: 51 84 61 99
E-post: ams@ark.museum.no

Stavanger 2007

Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder

Nedre Øksnevad, gnr.7 bnr. 1
Klepp kommune.

Even Bjørdal

Arkeologisk museum
i Stavanger

Rapport til topografisk arkiv

Arkeologisk museum i Stavanger

Vår ref.: Sakshandsamar: Arkivkode Dato:
Olle Hemdorff, AmS 613 13.06. 2007

Kommune: Klepp
Gardsnamn: Nedre Øksnevad
Gnr: 7
Bnr: 1
Lokalitetsnamn:
Tiltakshavar: Øksnevad vidaregåande skule
Adresse: Jærvegen 90, 4352 Kleppe
Saka sitt namn: Sikringsundersøking, masseuttak - gnr 7, bnr 1 - Øksnevad vgs

AmS saksnummer: 05/2005 Flyfotoreg nr: 514 B 8, 514 C 8
Brevjournalnr: 02/1258-4/1120-7, A-433 Fornminnenr: 514 C 8 X4, 514 C 8 X13
Kartblad og UTM: AK 019-5-1 / AK 019-5-2 ID (Askeladden): 15070
/ AK 019-5-3
32VLL069227 1212IV
H o h: 20 - 23 m

Aksesjonsnr: 2005/40(undersøking) og 2005/41(synfaring), 2006/37 (anleggsspor, "øvrige funn") og 2006/38 (funn frå grav A30)

Museumsnr: S12231 og S12308 (undersøking 2005), S12267 (undersøking 2006: funn som ikkje kjem frå grav) og S12274 (undersøking 2006: funn frå gravkontekst) 2005/21-1

Natvit. prøvenr:
Fotonr: 64698 - 64705 (dias, undersøking 2005), 7003/1-7 (Svart-kvit, undersøking 2005), 68935 - 69049 (digitale, undersøking 2006)

Synfart: 10.09. 2002
Ved: Fagkonsulent Torleif Hodne, Klepp kommune
Synfart: 29.11. 2005 og 08.12. 2005
Ved: Personell frå Arkeologisk museum i Stavanger, m.a. Olle Hemdorff
Feltundersøking: 07.11. - 09.11. 2005:
Undersøking av automatisk freda kulturminne i område for gammalt masseuttak ("masseuttak A")
20.12. 2005:
Undersøking av kokegrop i hellinga ned mot vadestaden over Figgjoelva, i område for nytt masseuttak ("masseuttak B")

Ved: Feltleiar Barbro I. Dahl, feltassistent Ingrid Iversen
Feltundersøking: 26.09. - 22.11. 2006
Ved: Feltleiar Even Bjørdal
Øvrige frå Arkeologisk museum i Stavanger: Bitten Bakke, Catinka Borgarp, Monica Hovdan, Gitte Kjeldsen, Tore H. Olsen og Åge Pedersen

Rapport: Skreven innanfor perioden 05.03. - 13.06. 2007

Gjeld: Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder, Nedre Øksnevad, gnr. 7, bnr. 1, Klepp kommune.

Innholdsoversyn

1. Samandrag	s.	5
2. Innleiing	s.	6
2.1	Lokalisering	s. 6
2.2	Bakgrunn for undersøkinga: hendingar før utgravinga hausten 2006	s. 6
2.3	Registrerte kulturminne i området	s. 7
2.3.1	I planområdet	s. 7
2.3.2	I nærområdet	s. 10
2.4	Problemstilling og føremål med undersøkinga	s. 13
3. Om historia til staden og ei skildring av terreng og objekt	s.	14
3.1	Historia til staden	s. 14
3.2	Skildring av terrenget	s. 14
3.3	Skildring av objekt før undersøkinga	s. 14
4. Tidsrom og deltakarar	s.	15
4.1.	Tidsrom	s. 15
4.2.	Gjennomføring, vértilhøve og tidsbruk	s. 15
4.3.	Deltakarar	s. 15
5. Metode	s.	16
5.1	Graveteknisk metode	s. 16
5.2	Dokumentasjon	s. 18
5.2.1	Teikning	s. 18
5.2.2	Fotografering	s. 19
5.2.3	Innsamling av prøver	s. 19
5.2.4	Funn	s. 19
5.2.5	Innmåling	s. 20
5.3	Om utføringa av undersøkinga	s. 20

6. Om stratigrafi og kjeldekritiske aspekt	s.	26
6.1 Stratigrafiske tilhøve og funnfordeling	s.	26
6.1.1 Horisontalt	s.	26
6.1.2 Vertikalt	s.	28
6.2 Kjeldekritiske aspekt	s.	29
7. Funnmateriale	s.	30
7.1 Funnmengde, funnkategoriar og materialtypar	s.	30
8. Skildring av anlegg / strukturar	s.	30
8.1 Innleiing	s.	30
8.2 Grav A30 og mogleg grav A60	s.	30
8.3 Øvrige anleggsspor i områda undersøkt i 2005 og 2006	s.	31
8.4 Samanfating	s.	32
9. Naturvitskapleg materiale	s.	33
10. Tolking av lokaliteten i lys av strukturar og funn	s.	33
11. Formidling og publikumskontakt	s.	33
12. Litteratur	s.	34
13. Vedlegg	s.	36
Vedlegg 1 Fotolister	s.	37
Vedlegg 2 Liste over anlegg/strukturar	s.	48
Vedlegg 3 Liste over teikningar	s.	52
Vedlegg 4 Funnliste	s.	54
Vedlegg 5 Katalog (S12231, S12267, S12308)	s.	57
Vedlegg 6 Liste over vitskapelege prøver	s.	63
Vedlegg 7 Oversynskart over nærområdet til Nedre Øksnevad, gnr 7 bnr 1, Klepp kommune	s.	64
Vedlegg 8 Oversynskart over sjakt 1-3 og feltet ved masseuttak A	s.	65
Vedlegg 9 Utsnitt av Helliesen sitt kart frå 1906 som viser registrerte fornminne på Nedre Øksnavad og i nærområdet	s.	66
Vedlegg 10 Planteikning av tilhøva på feltet ved masseuttak A	s.	67
Vedlegg 11 Planteikning av tilhøva i sjakt 1	s.	68

Vedlegg 12	Plan -og profildeikning av mogleg sekundærgrav over dekkhellene i A30	s.	69
Vedlegg 13	Planteikning av dekkheller og steinar tilhøyrande steinkista i A30	s.	70
Vedlegg 14	Planteikning av situasjon i primærgrava i A30 etter fjerning av eit lag med fin, gul sand og noko av sjølve gravfyllet	s.	71
Vedlegg 15	Planteikning av strukturane A33 og A44 - A48 frå feltet ved masseuttak A	s.	72
Vedlegg 16	Plan- og profildeikning av strukturen A1 frå området ved masseuttak B	s.	73
Vedlegg 17	Lister over innmålte punkt og liner	s.	74
Vedlegg 18	Kopi av utdrag frå <i>Prosjektplan for arkeologisk sikringsundersøkelse Nedre Øksnevad gnr. 7 bnr. 1, Klepp k.</i> av Barbro I. Dahl (2006)	s.	78
Vedlegg 19	Faksimile av avisartikkel i Stavanger Aftenblad 08.11. 2006	s.	85

Figurar:

- Figur 1 Grava A30 i sjakt 1 etter fjerning av mogleg sekundærgrav og framreinsing av hellene som danna lok i steinkista. Foto mot NV...s. 5
- Figur 2 Peder Heskestad ved langhaugen i 1933. Foto mot NNØ. (Top.ark., AmS)...s. 9
- Figur 3 Planteikning av røysa undersøkt av Helge Braathen i 1978. Illustrasjon henta frå Braathen sin artikkel i *frå haug ok heidni*, bd. 7 1978-79, s. 80....s 12
- Figur 4 Foto mot SSV som viser A33 under utgraving. Til høgre i strukturen ser ein kokegropa A44, like bak denne ligg kokegropa A32...s. 16
- Figur 5 Foto mot SØ som viser gravemaskina under opning av sjakt 3. Den rektangulære, mørke massa som er synleg mot undergrunnen i høgre framkant i biletet, er grav A30. Stripene til venstre i sjakt 1 er moderne plogfurer...s. 17
- Figur 6 Foto mot V med grav A30 etter første oppreinsing. Tore H. Olsen grovreinsar i sjakt 1. s. 22
- Figur 7 C. Borgarp, M. Hovdan og G. Kjeldsen grev ut den moglege sekundærgrava over dekkhellene i steinkista i A30. Foto mot V...s. 22
- Figur 8 Even Bjørdal planteiknar heller og steinar knytt til steinkista i grav A30. Personale frå AmS og Øksnevad v.g.s. ventar på at hellene vert løfta bort. I bakgrunnen skimtar ein den vidaregåande skulen. Foto mot Ø...s. 23
- Figur 9 Monica Hovdan arbeider med den vestlege delen av gravfyllet. Det kvite papiret ligg der ein fann restar etter den døde sine tenner. Til høgre i grava ser ein sverdet F45. Foto mot VSV. s. 24
- Figur 10 Primærgrava i A30 etter at gravfyllet er fjerna. Ein ser at veggane i N og V er relativt godt bevart. I S ligg det nokre steinar på rekkje som truleg stammar frå ein mura langvegg i steinkista. Foto mot NNV...s. 25
- Figur 11 Nokre av anleggsspora i den vestlege delen av sjakt 1: den moglege grava A60 er synleg som ei rektangulær nedgraving som held fram inn i profilen mot SØ. Foto mot SØ...s. 26

1 Samandrag

Dei arkeologiske undersøkingane i 2005 og 2006 på Nedre Øksnevad, gnr 7 bnr 1, i Klepp kommune har påvist busetnadsspor og minst ei grav. Undersøkingane er å rekne som sikringsgravingar i samband med opprettinga av masseuttak her på høgdedraget ved Figgjoelva. I alt er 800-850 m² avdekt i samband med eit felt ved det eldste masseuttaket ("A") og tre søkesjakter eit stykke NV om dette feltet. I tillegg blei det i 2005 dokumentert ei kokegrop i området for det nyaste masseuttaket ("B"). Opninga av søkesjaktene i 2006 har vore planlagt å vere starten på meir omfattande utgravingsverksemd, og anleggsspora er såleis ikkje fullverdig undersøkt og dokumentert. I mai 2007 blei feltet ved masseuttak A frigjeve i samband med den vidaregåande skulen sitt behov for utvinning av lausmasse av dugande kvalitet (jf. 2.2).

Busetnadsspora er i form av stolpehol, kokegroper og mindre eldstadar/kolkonsentrasjonar, restar av gamle kultur-/dyrkingslag, ei grøft som kan vere førreformatorisk og ei mogleg åkerrein. Det er ikkje sendt inn materiale til 14C - analyse, så det føreligg ikkje presise dateringar av bruksperioden til busetnadsspora. Det er sannsynleg at dei er frå bronse/jernalder. Leirkarskår funne i feltet ved masseuttak A og i sjakt 2 stammar etter alt å døme frå eldre jernalder, nokre av dei er truleg av ein type frå 300 - 400 -talet e. Kr.

Gravkonstruksjonen A30 i sjakt 1 peikar seg ut som det mest interessante funnet frå undersøkingane. A30 omfattar ei primær mannsgrav frå vikingtid plassert i ei steinkiste med heller som lok, og ei mogleg sekundærgrav lagt ned på oversida av hellene. Funna frå A30 er ikkje ferdig granska og konservert, men dei omfattar mellom anna eit sverd, ein kniv, og delar av ei ringnål og ei mogleg beltespenne av bronse. Strukturen A60 *kan* vere nok ei grav.

Figur 1 Grava A30 i sjakt 1 etter fjerning av mogleg sekundærgrav og framreinsing av hellene som danna lok i steinkista. Foto mot NV.

2 Innleiing

2.1 Lokalisering

Området ligg i Klepp kommune, på garden Nedre Øksnevad (gnr 7, bnr 1) som er i eige av Øksnevad vidaregåande skule. Skulen driv med opplæring i tilknytning til landbruk, husdyrhald, planteproduksjon, maskinføring m.m. Dei arkeologiske undersøkingane i 2005 og 2006 har gått føre seg V om bygningane på den vidaregåande skulen, knytt til to masseuttak. Her mellom løpet til Figgjoelva og RV 44, strekkjer det seg eit relativt breitt høgdedrag i NØ-SV- retning der heile området er påverka av pløying og dyrking. Frå høgdedraget heller terrenget mot NNV ned mot Asperhøl og Sandhøl i Figgjoelva. Ein kjenner til at det her har funnest ein tradisjonsrik vadestad over elva (jf. 3.1).

Det eldste masseuttaket (heretter "A") ligg like N om den gruslagde gardsvegen som strekkjer seg frå skulen og mot SV langs høgdedraget. Terrenget heller svakt ned mot vegen. Det avdekte området har vore gjenstand for avgrensa undersøkingar både i 2005 og 2006 (jf. 2.2, 5.1-5.3). Hovuddelen av registreringa og utgravinga hausten 2006 vart gjort like NNV om dette masseuttaket (jf. vedlegg 7, 8). Det vart opna tre søkesjakter (sjakt 1-3) her oppe på NØ- enden av flata på høgdedraget. Sjakt 1 strekkjer seg i NØ-SV- retning og er omlag 57 meter lang og 4 - 4,5 meter brei. Den høgast liggande delen av sjakta er i området ved grava A30. Herifrå heller ho noko nedover i begge retningar, i sterkast grad mot NØ. Ut frå sjakt 1 er det trukke to parallelle søkesjakter, sjakt 2 og 3. Desse går i retning omlag mot masseuttak A i SSØ. Sjakt 2 er ca 61 meter lang og 3 - 3,5 meter brei, medan sjakt 3 er ca 54 meter lang og 3,5 - 4 meter brei. Terrenget stig litt frå utgangspunkta ved sjakt 1 til endepunkta.

Masseuttak B ligg i den SV enden av høgdedraget, der flata går over i ei helling mot SV og ned mot elva i NNV. I desember 2005 vart det påvist og dokumentert ei kokegrop her i hellinga ned mot vadestaden (jf. 2.2 og vedlegg 16).

2.2 Bakgrunn for undersøkinga: hendingar før utgravinga hausten 2006

Øksnevad vidaregåande skule søkte 29.08. 2002 om å få utføre eit masseuttak på skulen sitt område for å leggje til rette for sikker opplæring av elevar i bruk av traktor og andre maskiner og reiskapar. Inngrepet skulle omfatte 3,5 dekar fulldyrka mark på Nedre Øksnevad, gnr 7, bnr 1. Den 11.09. 2002 sende så Klepp kommune ut ei høyringsbrev om saka. Dagen etter svarte Kulturseksjonen ved Rogaland fylkeskommune (RFK) at området vart vurdert til ikkje å ha freda kulturminne, og ein hadde ikkje merknader mot eit slikt inngrep.

Undervegs i arbeidet med masseuttaket ("A", jf. 2.1) støyte gravemaskinførar Leif Gaute Haugland ved Øksnevad v.g.s. på spor etter forhistoriske strukturar i undergrunnen. Ein fortalde RFK og Arkeologisk museum i Stavanger (AmS) om situasjonen og gravinga vart stansa. Ragnar Børsheim frå RFK og Olle H. Hemdorff frå AmS deltok så på ei synfaring av området og eit møte om saka ved den vidaregåande skulen. Ein kom fram til at AmS skulle utføre nærmare undersøking og dokumentasjon av dei påviste spora, dette skulle skje i samarbeid med Øksnevad v.g.s.

Den vidaregåande skulen fekk etterkvart lov til å ta i bruk eit nytt område til masseuttak ("B", jf. 2.1). Men for å lage veg fram til dette området, ønskte ein å få hente ut ei avgrensa mengde masse ved det eldste uttaket. Den 20.09. 2005 vende driftsleiar for gardsdrifta ved Øksnevad v.g.s., Ola T. Lode, seg til AmS - det var eit klart problem for undervisninga at ein ikkje hadde tilgangsvog til masseuttak B. Som tilsvar på dette, utførte AmS i perioden 07.11. - 09.11. 2005 ei mindre arkeologisk undersøking i området ved masseuttak A (jf. vedlegg 18). Først reinsa ein opp det tidlegare avdekte området for å få betre oversyn over situasjonen der. Så utvida ein dette undersøkingsområdet i retning grusvegen i SØ (jf. 2.1) ved hjelp av maskinell avdekking av dyrkingslaget. Området nærmast vegen var mest aktuelt for frigjeving til avgrensa masseuttak, sidan arealet truleg i stor grad var forstyrta av elevar si tidlegare bruk av maskiner. Avdekkinga vart avslutta når ein traff på dette omrota området like V for vegen. I alt vart det i 2005 påvist 43 strukturar i samband med feltet ved masseuttak A, i tillegg vart det gjort funn av 12 keramikkskår frå eldre jernalder (v/ Barbro I. Dahl, jf. vedlegg 18).

Den 29.11. 2005 var representantar for AmS på synfaring for å sjå på anleggsspora som var påviste ved undersøkinga tidlegare i månaden. Det viste seg då at ein hadde sett i gang med å byggje veg og bruke masse frå det eldste uttaket - utan at det var gjeve frigjeving til dette. Dyrkingslaget var fjerna på eit omfattande areal VSV på høgdedraget, i eit område med stort potensiale for ikkje synlege kulturminne som busetnadsspor og overpløgd gravhaugar. Særleg langt var bakkeplaneringa kome i den NV delen av dette området. Det var mogleg å sjå eit stort antal spor som kunne stamme frå forhistorisk busetnad, men frost i bakken hindra nærmare undersøkingar. AmS gav melding om at all graving i det aktuelle området skulle stansast med ein gong.

Den 08.12. 2005 føretok AmS ei ny synfaring. Det vart då påvist ei kokegrop i nærleiken av masseuttak B, i hellinga ned mot vadestaden over elva (jf. 2.1). Kokegropa A1 blei dokumentert nærmare den 20.12. 2005 (jf. vedlegg 16).

Den 09.12. 2005 sende AmS brev til Øksnevad v.g.s. og gav melding om at det ikkje skulle gjerast ytterlegare inngrep i terrenget N for den no bygde anleggsvegen til masseuttak B.

Undersøkinga i perioden september - november 2006 var eit framhald av sikringsgravinga som var påbegynt i november 2005 (jf. 2.4).

2.3 Registrerte kulturminne i området

2.3.1 I planområdet

Konservator Helliesen ved Stavanger Museum gjorde registreringar på Nedre Øksnevad ved starten av 1900-talet. I Stavanger Museum sitt årshäfte for 1906 skriv han at det låg fleire synlege kulturminne langs høgdedraget V om husa på garden. Det var snakk om ni rundhaugar, ein langhaug, ei langrøys og ei hustomt - desse er nummerert som Nedre Øksnevad 1-10 (Helliesen 1906: 40-41, jf. vedlegg 9):

1. Bundlaget af en rundhaug, ca. 9 m i tvermaal.
2. Lyngklædt rundhaug, der er noget udgravet i toppen. Den er nu 12,5 m i tvermaal og ca. 1,7 m høi.
3. Lyngklædt rundhaug, der er udgravet i toppen. Den er 14 m i tvermaal og ca. 1,8 m høi.
4. Aflang haug, der er udgravet langs midten. Den er 13,5 m lang, ca. 6 m bred og nær 1 m høi.
5. Lyngklædt rundhaug, der er udgravet i midten. Den er 12,5 m i tvermaal og ca. 1 m høi.
6. Liden lyngklædt rundhaug, der er 6 m i tvermaal og nær 1 m høi.
7. Lyngklædt rundhaug, der er udgravet i midten. Den er 11,5 m i tvermaal og ca. 1,7 m høi.
8. Lyngklædt rundhaug, der er meget udgravet. Den er 12,5 m i tvermaal og ca. 1 m høi. Haugen kaldes "Stæverhaug".
9. a. Liden lyngklædt rundhaug, der er 8,5 m i tvermaal og ca. 14 m [må vere 1,4 m] høi. Den er udgravet i midten. Ca. 5 skridt længer mod øst ligger
  - b. En langrøis, der er 30,5 m lang og 4 m bred. Den er udgravet paa flere steder.
10. a. Lyngklædt rundhaug, der er udgravet i midten og paa den vestre side. Den er nu 15 m i tvermaal og 1,8 m høi. Den bestaar af grus og sten. Ca. 12 skridt mod vest ligger
  - b. En hustomt, 26 m lang og 6 m bred. Flere utgarer staar i forbindelse med tomten.

Sidan nr. 1, 2 og (moglegvis) 3 ligg under under nabogarden gnr. 7, bnr. 13 og dermed utanfor planområdet, vert dei først omtala nærmare i 2.2.2.

I 1933 grov Peder Heskestad i to av dei omtala fornminna, etter alt å døme langhaug nr. 4 og rundhaug nr. 7 (jf. vedlegg 9).

Rundhaugen var allereie noko utgraven før Heskestad starta undersøkinga (Heskestad 1933a og b). Funna frå undersøkinga har museumsnr. S6009 a-g. Det er snakk om delar av eit tveegga sverd, fragment av ein spydspiss jern (type R.206: eldre jernalder), klinknaglar av jern, eit spannforma leirkar (liknar Bøe l.c.fig. 303 og 307; 500-talet e. Kr?), bitar av eit buka leirkar m/ ornament (liknar Bøe l.c.fig. 54 og 108; tidleg på 300-talet e. Kr?), bitar av eit anna leirkar med tjukkare gods og 170 flintavslag. Funna indikerer at dette var ei mannsgrav frå folkevandringstid.

Sidan langhaugen var kantsett med steinar på tre sider (jf. fig. 2, s.9), minna han noko om ei hustuft i forma. Funna har museumsnr. S6010 a-m. Dei omfattar: a) ei ringnål av bronse med ein liten jernring øvst (liknar J. Petersen *Vikingetidens smykker* fig. 238: "simpel" ringnål, i bruk i store delar av vikingtida), b) fragment av det som truleg har vore ei kvit glasperle med brune knottar, c) fragment av to spinnehjul av brent leire, d) og e) bitar frå to typar leirkar (d liknar Bøe l.c.fig. 1 og e liknar fig. 6; ca 300-350 e. Kr.), f) to bitar frå eit anna leirkar med grovt gods, g) ein del trekarkitt, h) eit fragment frå kleberkar, i) nokre jernfragment, k) eit stykke slagg, l) ei samling brende bein og m) ei lita flintflekke. Ved midten av haugen var det eit brannflak, ca. 1,75 x 1 m. I dette laget låg dei brende beina og alle gjenstandane med unntak av e), g), i) og m) - dei sistnemnde blei funne utanfor steinsettinga for grava i SV. Truleg var dette ei kvinnegrav frå vikingtid, moglegvis frå 800-talet (jf. Petersen 1928: 197). Funna frå utanfor steinsettinga kan ha tilhøyrt ei anna grav i nærleiken.

Figur 2 Peder Heskestad ved langhaugen i 1933. Foto mot NNØ. (Top.ark., AmS)

I følgje rektor Ulvund ved Øksnevad jordbruksskole, vart Helliesen si langrøys nr. 9 b fjerna like etter andre verdskrigen. Det vart ikkje gjort gjenstandsfunn i samband med destruksjonen av dette kulturminnet (Bang Andersen 1966: s. 2/s. 59).

I 1949 skreiv Odmund Møllerop ved Stavanger museum ein kort rapport til Top. ark. (Møllerop 1949) der han informerer om at ein av gravhaugane (mest sannsynleg Helliesen sin nr. 8) var blitt graven ut av arbeidarar ved landbruksskulen. Denne gravinga hadde føregått vinteren 1949 og styraren på skulen hadde teke vare på eit leirkar (S7520). Dette er eit lite beger av brent leire (tverrmål i botnen 5 cm) med tjukt gods. Botnen og den nedre delen er bevart, medan omlag 2/3 av den øvre delen manglar. Det er utan ornamentikk og noko vanskeleg å datere - det kan vere av ein seinneolittisk type eller ei enkel form frå vikingtid. Ved Møllerop si synfaring på staden i mai same året, såg han at det stod att berre ein liten bit av haugen. Gravminnet var lokalisert ca 350 meter rett V om gardshusa og hadde vore om lag 12 meter i tverrmål og i underkant av ein halv meter høg. Arbeidarane fortalde at dei litt N for midten av haugen hadde støytt på eit Ø-V orientert gravkammer med reiste heller i kantane. Dei hadde ikkje funne noko dekkhelle. Gravkammeret vert av Møllerop vurdert til å ha vore omlag 1 - 1,5 m langt, 60 - 70 cm breitt og 60 - 70 cm djupt. Det inneheldt ifølgje arbeidarane ingenting anna enn leirkaret, ikkje restar etter bein eller trekol.

I 1966 gjorde Sveinung Bang Andersen registreringar på Øksnevad for Stavanger museum (Bang Andersen 1966: s. 2/s. 59). I samband med jordbruksskulen, gnr. 7 bnr. 1, omtalar han tilhøva i det området der Helliesen påviste dei ovanfor skildra kulturminna over 60 år tidlegare. I 1966 var det ingen synlege spor att etter nokon av dei: "Ved reg. var samtlige nevnte fornminner fjernet".

For å oppsummere, så fanst det ved inngangen til 1900-talet ni synlege kulturminne oppe på høgdedraget innanfor planområdet (Helliesen sin nr. 4, 5, 6, 7, 8, 9 a og b, 10 a og b). Helliesen skildrar alle gravminna (utanom nr. 6) som uroa av utgravingar. Dette indikerer at dei i større eller mindre grad har vore forsøkt plyndra. Samtlege av desse kulturminna var borte i 1966. Ein har noko

informasjon om innhaldet i og oppbygginga av nr. 4, 7, 8 og 9 b, dei resterande har truleg blitt øydelagt ved jordbruksarbeid.

2.3.2 I nærområdet

Retten N for bygningsmassa ved den vidaregåande skulen ligg restane av ein stor gravhaug, Helliesen sin nr. 11 (ID 24450). Helliesen skildrar haugen slik: "Græsklædt rundhaug, der ligger paa indmark. Den er udjævnet omkring kanterne. Den er nu ca. 1,8 m høi og 13,5 m i tvermaal, men har været adskillig videre. For et par aar siden blev der gravet i haugen af gaardens eier; der blev truffet et gravkammer, ca. 1 m langt og 40 cm bredt, dækket af en stor helle. Kammeret var smukt muret og endepartiet dannet af en helle. Den vestre langvæg var delvis nedrevet. Kammeret var fyldt med muld. Der blev intet fundet" (Helliesen 1906: 41).

På toppen av Øksnevadvarden NØ om skulen ligg Helliesen sin nr. 12 (ID 24449). Dette var ved inngangen til 1900-talet ein "Lyngklædt rundhaug, der er udgravet i midten. Den er nu 17,5 m i tvermaal og 2 m høi" (Helliesen 1906: 41). I 1966 rapporterer Bang Andersen at den nordlege delen av haugen er øydelagd av konstruksjonen av ein stor vasstank av betong (Bang Andersen 1966: s. 1/s. 58). Det er ikkje meldt om funn frå denne haugen.

I nærleiken, ved grensa mot gnr 7., bnr. 6, ligg ein mindre haug - Helliesen sin nr. 13 (ID 34749): "Lyngklædt rundhaug, der er 9 m i tvermaal og 1 m høi. Den er udgravet i midten" (Helliesen 1906: 41). Haugen ser ikkje ut til å ha vore utsett for større inngrep i tida fram til nyregistreringa i 1965; det voks då noko skog på han og det gjekk eit skiftegerde av stein over haugen (Bang Andersen 1965). Det er ikkje meldt om funn frå denne haugen.

Det ligg ein hellar i hellinga på NNV- sida av Øksnevadvarden, inne på området til gnr. 7, bnr. 6. Denne hellaren (Helliesen nr. 14, ID 72056) vart delvis utgraven av I. K. Grude og konservator Helliesen ved starten av 1900-talet. Hellaren har ein vid opning som vender mot N og Figgjoelva som renn der. Omlag midt i denne opningen ligg det ein stor jordfast stein, og moglegvis er det denne Helliesen omtalar når han skriv at funna (S2841) blei gjort "...ved siden af en meget stor rullestensblok med lidt udoverheldende sider. Sagerne laa under mulden, næsten ned paa auren, i en meget mørk jordart, der muligens var kulblandet" (Stav. Museum tilvekst 1906: Helliesen, s. 99). Det viktigaste funnet var ei grønsteinsøks (liknar R.4). I 1965 fann Sveinung Bang Andersen fem flekkefragment og ein del flintavslag i hellaren under registrering i området (S9155, AmS tilvekst 1965). I 1990 fekk AmS melding om ulovleg graving inne i hellaren, nokon hadde laga ein groper i kulturlaget. Muséet følgde dette opp ved å ta inn og vassålde dei oppgravne massene og å fylle att gropene med steril kontrastmasse (Bang Andersen 1990). Om lag 25 flintfragment vart plukka opp frå overflata i hellaren, og såldinga viste at funntettleiken var høg i kulturlaget. Det vart også etterkvart levert inn 487 ulovleg utgravne flintartefakt frå hellaren.

I 1949 fjerna Vegvesenet ein haug på gnr. 7, bnr. 1 som låg rett SØ om RV 44. Dette skjedde i samband med at ein ville nytte morena som haugen låg på til grustak. Kulturminnet som blei øydelagt her, er truleg Helliesen sin nr. 15 (ID 54081): "Rest af en lyngklædt rundhaug. Den har været ca 16,5 m i tvermaal. Den sydlige halvdel er udjævnet. Den nordlige del er ca 1,8 m høi" (Helliesen 1906: 41). Ved destruksjonen i 1949 heldt styrar Rønneberg ved landbruksskulen auge

med gravinga og han tok vare på nokre funn (S7508). Spreidd rundt i haugmassa låg det ein del slaggbitar. Omlag ved midten av haugen fann nokre brende bein og eit fragment av ein bronsespiral. Spiralen var broten av, men fanst enno i seks vinningar (1,7 cm lang). Det er mogleg at spiralen har vore del av ei draktspenne frå romersk jernalder (jf. t.d. R.233/234). Området er no utplanert dyrka mark.

Elles er det på gnr. 7, bnr. 1 påvist tre stakktufter (ID 5271, ID 54080).

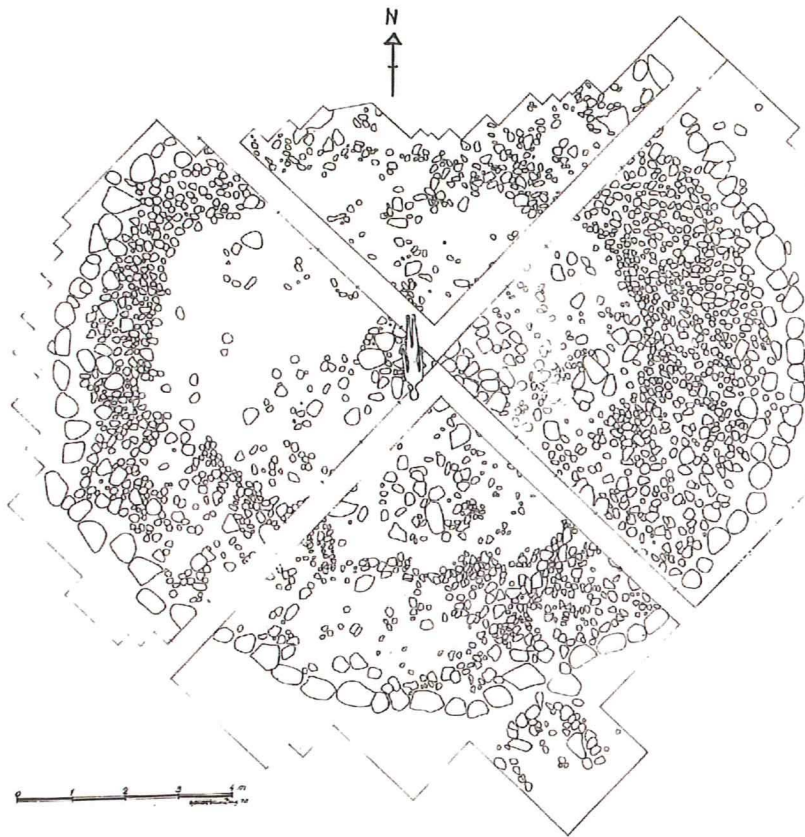
Ein kjenner til kulturminne frå fleire gardar i nabolaget, her skal det nemnast funn frå gnr. 7, bnr. 13 (Nedre Øksnevad) og gnr. 6 (Stangeland).

Gnr. 7, bnr. 13 ligg rett V om planområdet. Helliesen sin nr. 1 og 2 kan knytast til dette arealet, det er også mogleg at nr. 3 høyrer til her (jf. nedanfor).

Nr. 1 (ID 64467) er skildra som "Bundlaget af en rundhaug, ca 9 m i tvermaal" (Helliesen 1906: 40). Ved nyregistreringa i 1966 noterte Sveinung Bang Andersen at grunneigaren opplyste at området blei oppdyrka i 1925. Ein fjerna då nokre låge steinsamlingar, men gjorde ingen funn.

I 1966 oppdaga Bang Andersen to moglege kulturminne i det han meiner er det aktuelle området for Helliesen sin nr. 2 (jf. vedlegg 9). Det er snakk om ei gravrøys (ID 5275-1) og ein gravhaug (ID 5275-2). Gravhaugen vert omtala som "meget tvilsom", så av dei to er det nok gravrøysa som er den mest truverdige kandidaten til å samsvare med Helliesen sin nr. 2. Skildringane frå 1906 og 1966 høver likevel ikkje særleg godt overeins: Helliesen skriv om ein "Lyngklædt rundhaug, der er noget udgravet i toppen. Den er nu 12,5 m i tvermaal og ca. 1,7 m høi", medan Bang Andersen m.a. skriv "Gress - og mosekledd. Enkelte mindre rundkampstein synlig, i V kant jordfast stein. Meget lav. Noe ujevn overflate, svak rund forsenkning (d. 2 m) i midtpartiet. D. 9 m, h. Ca 0,7 m" (Askeladden : ID 5275).

Ei røys på gnr. 7, bnr. 13 er undersøkt nærmare på arkeologfagleg vis. Det er den røysa (ID 44314) som Bang Andersen i 1966 vurderte å tilsvare Helliesen sin nr. 3. I følgje Helliesen var dette ein "Lyngklædt rundhaug, der er udgravet i toppen. Den er 14 m i tvermaal og ca. 1,8 m høi" (Helliesen 1906: 40). I 1966 skriv Bang Andersen (Askeladden: om ID 44314) at eigaren på bruket fleire år tidlegare hadde teke ut steinar frå midten av røysa i samband med drenering. Ein gjorde ingen funn. Ved nyregistreringa var det synleg ei kantkjede av steinar rundt heile røysa, bortsett i frå i N der graving hadde fjerna ein bit. Eit større hol etter steinfjeringa var synleg midt i røysa. Måla for røysa var 13 m i diameter og ca 0,7 m høg. I 1978 vart så dette kulturminnet utgrave av Helge Braathen ved AmS (jf. Braathen 1978). Det viste seg at det var ei jordblanda gravrøys med fotkjede av kampestein og innanfor kjeda var ei brulegging av stein. Under gravminnet blei det påvist spor etter ein seinneolitisk buplass. Funna har museumsnr. S10181. I grava vart det mellom anna funne fragment av ei korsforma spenne (liknar Shetelig 1906: fig. 91 og 96; 500-550 e.Kr), eit spinnehjul, eit spannforma leirkar og bitar av eit anna leirkar i grovt gods (liknar Bøe 1931: fig. 22; 400-talet). Det er såleis snakk om ei kvinnegrav frå folkevandringstid. Buplassfunna omfattar

Figur 3 Planteikning av røysa undersøkt av Helge Braathen i 1978.

Illustrasjon henta frå Braathen sin artikkel i *fra haug ok heidni*, bd 7 1978-79, s. 80.

mellom anna stolpehol og gjenstandar og avslag av flint. Det verkar noko uklart om dette gravminnet faktisk er identisk med Helliesen sin nr.3 (jf. vedlegg 9). Ein ser at nr. 3 er teikna inn på kartet i nærleiken av nr. 4 og nr. 6 og omlag rett ovanfor vadet i elva. Lokaliseringa synest såleis nærmare nr. 4 enn nr. 2 lengre SV. Ein bør difor halde moglegheita open for at lokalitet ID 44314 ikkje tilsvarar Helliesen sin nr. 3 og at den gravhaugen som Helliesen nemner i 1906 ikkje vart funnen att ved nyregistreringa. Det skal i denne samanhengen heller ikkje utelukkast at det er ID 44314, og ikkje ID 5275-1, som tilsvarar Helliesen sin nr. 2.

Elles på gnr. 7, bnr. 13 er det påvist to stakktufter (ID 5273 og ID 5274).

Om ein krysser Figgjoelva ved vadet, kjem ein til garden Stangeland (gnr. 6, fleire bruksnr.) I samband med denne garden er det påvist ei rekkje kulturminne: ID 5269 (ei stakktuft, fem rydningsrøyser og to hustufter; bnr. 2), ID 5270 (eit gardfar, ein hellar og tolv rydningsrøyser; bnr. 2), ID 15068 (ei bygdeborg og ein hellar; bnr. 8), ID 15069 (tre rundhaugar; bnr. 19), ID 24447 (ei stakktuft og to rydningsrøyser; bnr. 2), ID 24448 (ei stakktuft, eit gardfar og ei rydningsrøys; bnr.

13), ID 64465 (tre gardfar, tre steinlegningar og sju rydningsrøyser; bnr. 17) og ID 72053 (ein stor rundhaug -"Krosshaug"-, ei rydningsrøys; bnr. 12).

Hellaren i ID 15068 vert kalla Stangelandshellaren eller Helleberget, og det vart gjort graving i han i perioden 1905-09. Nyleg har ein datert alderen på eit tamoksebein funne i hellaren - denne dateringa gav det eldste kjende årstalet for tamdyr i Rogaland, 3255 - 2915 f. Kr. Helliesen fortel at grunneigaren hadde grave i "Krosshaug" på 1870-talet (Helliesen 1906: 37). Haugen hadde vore dekt av jord og med ein kjerne av stein. I den øvre delen av kjernen fann ein to steinkammer med dekkheller. Kammera låg parallelt og veggane var pent bygd av heller. I eit av dei fanst to urner med brende bein; urnene var av brent leire, utan ornamentikk og truleg noko spannforma. Helliesen tolkar informasjonen slik at det har vore ein bronsealderhaug. Han nemner for øvrig ei rekkje andre gravminne i området, og tre av dei (nr. 13, 16 og 21) skal ha hatt steinkammer. Frå rundhaug nr 20 vart det rundt 1870 levert inn eit sverd og ei øks frå yngre jernalder.

2.4 Problemstilling og føremål med undersøkinga

Ein hadde tre hovudmålsetnader med arbeidet i 2006 (jf. vedlegg 18):

- Undersøkje nærmare anleggsspor i undersøkingsområdet frå 2005 ved masseuttak A. Struktur A33 vart vurdert som særleg interessant: det hadde ikkje vore tid til å reinse han skikkeleg fram, men det var mogleg at ein her stod ovanfor ei grav frå ein overpløgd gravhaug. Undersøkinga hadde avdekt nokre større, flate steinar som låg i det som kunne vere eit gammalt dyrkingslag. På overflata av dette laget vart det funne svartglitta keramikkskår av særleg fin kvalitet. Konservator Helliesen skreiv i 1906 at det fanst gravhaugar langs heile kanten av høgdedraget (jf. vedlegg 9). Det kunne ikkje utelukkast at A33 hadde samband med ein av desse. Utgravinga ved Søra Bråde 2, Revheim i Stavanger kommune i 2004 (jf. Sørheim m.fl. 2004) viste at det lét seg gjere å finne graver med rikt funnmateriale også i område som var utsett for omfattande dyrking. Det var også ønskeleg at ein i 2006 undersøkte nærmare nokre av stolpehola og kokegropene på feltet og tok naturvitskapelege prøver.
- Opne søkesjakter for å få betre oversyn over utstrekninga på området med ikkje synlege kulturminne oppe på høgdedraget. Dette omfattar undersøkingar i nærleiken av dei allereie påviste anleggsspora på feltet ved masseuttak A og i området mellom dei to masseuttaka. Grave ut, dokumentere og datere påviste anleggsspor.
- Involvere elevar ved den vidaregåande skulen i den arkeologiske undersøkinga, slik at sikringsgravinga på Øksnevad kan formidle informasjon til komande jordbrukarar om arkeologi generelt og særleg om forhistoriske anleggsspor i dyrka område. Det er å håpe at dette kan vere med på å leggje grunnlaget for positiv dialog mellom jordbrukande grunneigarar og representantar for kulturminnevernet. Under utgravinga i 2005 var elevar nyfikne på arkeologi og dei funna som blei gjort like ved skulen deira. Kunnskap om busetnad og ressursutnytting i området over fleire tusen år høver godt inn med sider av undervisninga ved Øksnevad v.g.s.

3 Om historia til staden og ei skildring av terreng og objekt

3.1 Historia til staden

Gjenstandsfunn og anleggsspor frå dette området i nærleiken av Figgjoelva viser at det har budd menneske her i lang tid. I frå hellarane ID 72056 (Helliesen sin nr. 14) og ID 15068 (Stangelandshellaren) er det gjort funn frå eldre steinalder. Menneske som levde av jakt og fiske heldt til i hellarane, anten sesongmessig eller på heilårsbasis. I yngre steinalder begynte ein med tamdyr og enkel dyrking av nyttevekstar. I Stangelandshellaren fann ein eit bein frå ein tam okse, og dette er datert til omlag 3000 f. Kr (den mellomneolitiske perioden) - det tamdyrbeinet med eldst datering i Rogaland. Andre funn frå hellarane tyder på framhald av menneskeleg aktivitet her i yngre steinalder, men det finst også andre spor etter busetnad frå denne perioden. I samband med utgravinga i 1978 av gravrøysa ID 44314 påviste ein gjenstandsfunn og anleggsspor frå eit seinneolitisk aktivitetsområde / buplass. Moglegvis stammar det vesle og enkle leirkarsbegeret S7520 (grave fram i 1949 frå eit steinkammer i det som truleg var Helliesen sin nr 8) frå seinneolitikum, men det er usikkert. Før dei arkeologiske undersøkingane i 2006 var det ikkje registrert funn frå bronsealder i frå gnr 7 / bnr 1, men det har truleg vore busetnad her i den perioden òg. Frå eldre og yngre jernalder har ein ei rekkje spor etter menneska som levde her (jf. kap. 2). Det er ikkje lett å gje ei presis datering på bruksperioden til dei stakktuftene som ligg i området. Dei kan ha vore i bruk til tørking av både høy og lyng. Dei kan vere førhistoriske, men stakking har vore brukt heilt opp i mot nyare tid. Det har gått ein gammal ferdselsveg mellom Stangeland og Øksnevad, mellom anna vart denne nytta for å kome seg til kyrkje i Klepp. Nokre restar av dette vegfarete er bevart på austsida av Figgjoelva. Vegen var truleg knytt til vadestaden over elva her. Det er mogleg at vegen er frå mellomalderen. Vadestaden har nok fått namnet sitt på grunn av at ein leidde oksar over elveløpet.

Det finst opplysningar frå 1519 om at det heldt til ein rik mann ved namn Olav på denne garden. Frå 1610 av og i fire påfølgjande generasjonar heldt lensmannen i Klepp til på Øksnevad. I 1890 kjøpte Klepp kommune to gardsbruk her og slo dei saman til Klepp kommunegard - eit fattighus. I 1939 vart Rogaland jordbruksskule vedteke oppretta på dette området. I dag er det Øksnevad vidaregåande skule som held til her, og mykje av utdanningstilbodet er fortsatt knytt til landbruk og gardsdrift (jf.: www.rogaland-f.kommune.no/~oksnevad/Historie/oksnevad_1939-1940).

3.2 Skildring av terrenget

Landskapet innan planområdet er eit småkupert høgdedrag som tradisjonelt har vore nytta til beitemark og dyrking. Området er no å rekne som fulldyrka mark. Det er vidt utsyn i alle retningar. Mot N og NV heller terrenget ned mot Figgjoelva (jf. 2.1).

3.3 Skildring av objektet før graving

Undersøkinga i 2006 starta opp den 26. september ved det avdekte området ved masseuttak A. Feltet hadde då lege ope for vér og vind sidan desember året før og var noko grodd att. Men det

gjekk greit å finne att anleggsspora, dei fleste av dei hadde enno markeringsspikrar der nummer var påført. Prosjektansvarleg Hemdorff ønskte å få raskt avklara om A33 verkeleg var ei grav, så ein gjekk først i gang med å undersøkje denne strukturen. Etter at det var avklara at A33 innheldt ein rest av eit gammalt dyrkingslag/kulturlag og ei kokegrop/eldstad, gjekk ein over til å opne søkesjakter lenger NV på høgdedraget. Det var ingenting synleg på overflata som indikerte kulturminne her.

4 Tidsrom og deltakarar

4.1 Tidsrom

Utgravinga gjekk føre seg innanfor perioden 26.09. - 22.11. 2006. Rapporten vart utforma innanfor perioden 05.03. - 13.06. 2007.

4.2 Gjennomføring, vértilhøve og tidsbruk

26.09. - 27.09. vart nytta til å undersøkje nærmare anleggsspor A33 på feltet opna i 2005. I perioden 28.09. - 09.10. (med unntak av 29.09. og 02.10.) føregjekk det opning av søkesjakter ved hjelp av gravemaskin. Det vidare arbeidet gjekk ut på å reinse fram og planteikne i målestokk 1: 50 anleggsspor i sjakt 1, grovreinse fram overflatene i sjakt 2 og 3, og grave ut og dokumentere grava A30. I periodane 11.10. - 16.10. og 19.10. - 20.10. var det ingen aktivitet på feltet. Ved sjølve utgravinga av grava A30 i tidsrommet 25.10. - 06.11. deltok fleire tilsette ved AmS (jf. 4.3). I løpet av perioden 07.11. - 22.11. vart det uført ytterlegare arbeid knytt til framreinsing og dokumentasjon av sjakter og deretter tildekking av sjaktene med vegfilt.

Véret var i hovudsak godt i løpet av undersøkinga, det var lite nedbør. Det viste seg at det kunne vere ganske vindfullt oppe på høgdedraget, og ved undersøkinga av grava kom varmedressane godt med. Ei ulempe var at det mot slutten av undersøkinga ikkje var godt arbeidslys om morgonen.

4.3 Deltakarar

Det var berre feltleiar Even Bjørdal som var med på heile undersøkinga. Det var ikkje tilsett nokon feltassistent, men fleire tilsette ved AmS deltok undervegs:

- Tore Helge Olsen deltok ved ei rekkje høve, både under oppreinsing av sjakter, oppretting av målesystem, utgraving av grava A30 og ved tildekking av sjaktene med filtduk.
- Arkeolog Gitte Kjeldsen og Bitten Bakke, Catinka Borgarp og Monica Hovdan frå konserveringsavdelinga deltok ved utgravinga av grava A30. Fotograf Åge Pedersen tok bilete av grava A30 før fjerninga av dekkhellene (jf. vedlegg 1).
- Øksnevad vidaregåande skule stod for den maskinelle avdekkinga. Fleire maskinførarar deltok i opninga av sjaktene, blant anna Leif Gaute Haugland som først hadde oppdaga anleggsspora ved masseuttak A.

- 16.03. 2007 vart sjaktene og masseuttak A si lokalisering kartfesta ved GPS - innmåling av firmaet Ingeniørservice (jf. vedlegg 8, 17).

5 Metode

5.1 Graveteknisk metode

Undersøkinga av anleggssporet A33 som var påvist i 2005, vart utført ved handgraving med krafse og graveskei. Det vart sett att ein 20 cm brei profilbalke i NV-SØ- retning langs midten av strukturen. På begge sider av denne balken vart jordmassa i A33 gradvis fjerna ned mot under-

Figur 4 Foto mot SSV som viser A33 under utgraving. Til høgre i strukturen ser ein kokegropa A44, like bak denne ligg kokegropa A32.

grunnen. Under A33 vart det påvist nokre stolpehol (jf. vedlegg 15), og i NV-hjørnet av strukturen viste det seg å vere ei kokegrop/eldstad (A44). Denne liknar i storleik og innhald A32 like ved (jf. vedlegg 10). A44 er ikkje undersøkt nærmare. Delar av feltet ved masseuttak A vart overflatereinsa med krafse for å undersøkje om det kunne påvisast fleire anleggsspor der. Dette arbeidet førte ikkje til nye funn av distinkte strukturar.

Det vart opna tre søkesjakter i undersøkingsområdet NNV om masseuttak A (jf. fig. 5,s.17). I dette arbeidet vart det nytta både gravemaskin og handkraft. Maskina skrapte av matjordlaget og la

massa langs kanten av sjakta, medan feltleiaren brukte krafse til å reinse bort jord som maskina hadde lagt att i overgangen mot undergrunnen. Etterkvart kom arkeolog og maskinførar fram til ei god rytme i arbeidet og opninga av sjaktene gjekk rimeleg raskt. Potensielle anleggsspor vart markert med spikar etterkvart som dei vart påviste under avdekkinga. I sjakt 1 vart dei markerte strukturane finreinsa fram med graveskei for teikning i plan. Mellom anna fordi ein prioriterte å undersøkje grava A30, vart det ikkje tid til anna enn grovreinsing med krafse i dei to andre sjaktene.

Figur 5 Foto mot SØ som viser gravemaskina under opning av sjakt 3. Den rektangulære, mørke massen som er synleg mot undergrunnen i høgre framkant av biletet, er grav A30. Stripene til venstre i sjakt 1 er moderne plogfurer.

Strukturen A30 - ei vikingtids mannsgrav - vart fingrave for hand. Det vart nytta både graveskei og mindre reiskap som spatlar og pinsettar. All masse som kunne knytast til A30, vart tørrsålde på staden i eit lite 4 mm såld. Innhaldet i den moglege sekundærgrava dekte det meste av hellene og steinane i den primære gravkonstruksjonen (jf. fig. 6, s.22). Utgravarane lét ein 20 cm brei profilbalke stå att på tvers av strukturen medan ein grov ut denne mørke massa av nedbrote organisk materiale og sot/oske og tok opp funn. Til slutt vart profilbalken dokumentert og graven ut. Etter fjerninga av dekkhellene vart primærgrava undersøkt. Her brukte ein ikkje hjelpeprofilar undervegs. Ein grov seg gradvis nedover og prøvde å halde seg i same nivå over heile arealet til

gravfyllet. Både frå primærgrava og den moglege sekundærgrava vart skjøre funn tekne inn til AmS som preparat.

5.2 Dokumentasjon

5.2.1 Teikning

Ved undersøkinga i 2005, vart det utforma planteikningar av feltet ved masseuttak A i 1:50 og ei plan- og profildeikning i 1:10 av kokegropa A1 frå området ved masseuttak B (jf. vedlegg 3, 10, 16).

I samband med undersøkinga av A33 på feltet ved masseuttak A, vart det laga ei planteikning i målestokk 1:20 (jf. vedlegg 15). Denne teikninga viser yttergrensa til den framreinsa A33, lokaliseringa av nokre relativt store steinar som låg øvst i massa til A33, den attståande profilbalken, og anleggsspora A44 - A48. Medan kokegropa/eldstaden A44 vart godt synleg under den første framreinsinga - og truleg er skoren ned i A33 - , er A45 - A48 nedgravningar i undergrunnen som først blei påvist etter at jordmassa i A33 var graven bort. Strukturane på teikninga er i ettertid lagt inn på den større planteikninga av feltet (jf. vedlegg 10).

Tilhøva i sjakt 1 er skildra i plan i målestokk 1:50 (jf. vedlegg 3). Dei tre originalteikningane er i ettertid sett saman til éin som viser heile sjakta (jf. fig. 11). Det vart dessverre ikkje tid til å finreins fram og planteikne anleggsspora i sjakt 2 og 3.

Undersøkinga av grava A30 i sjakt 1 er dokumentert på tre teikningar, samtlege i målestokk 1:10:

Den første (jf. vedlegg 12) viser den moglege sekundærgrava i plan og profil. Ein delte opp det arealet som skulle gravast i fire ruter (1 - 4). Masse frå kvar rute vart sålda for seg, og slik fekk ein eit grovt oversyn over lokaliseringa til funna frå såldinga. Gjenstandar som vart påvist under sjølve gravinga, fekk funnstaden plotta nøyaktig inn på planteikninga. Eit viktig unntak her er funn gjort 01.11. - 02.11.; ein kom fram til at detaljplotting ikkje var særleg fruktbart sidan massa truleg var omrota. Profildeikninga viser at det var ei homogen masse utan synleg lagdeling som på det meste var ca 28 cm djup.

Den andre teikninga (jf. vedlegg 13) syner dekkheller og ein del steinar som høyrer til primærgrava. Ein kan sjå at noko av den fine, lyse undergrunssanden i området har lagt seg over steinar V i grava. Det skulle vise seg at same slag sand fanst som eit lag rett under dekkhellene.

Den tredje teikninga (jf. vedlegg 14) viser situasjonen nede i primærgrava like før utgravarane tok ut m.a. sverdet (F45) som preparat. Dette var på eit nivå ca 25 cm under dekkhellene. Det var blitt grave bort først 5 - 10 cm med fin, lys sand, så nokre cm med eit brunt overgangssjikt og deretter ein del av sjølve gravfyllet før ein kom til dette nivået. Funn frå såldinga av gravfyllet er ikkje dokumentert som knytt til fire faste ruter, men i høve til andre, detaljplotta funn (t.d. "ved sverd") eller himmelretning (t.d. "NV i gravfyllet"). Det er ikkje utforma teikningar av utsjånaden til den ferdig tømde grava, ein valde å greie seg med fotodokumentasjon i samband med dette (jf. 5.2.2).

5.2.2 Fotografering

I løpet av undersøkinga hausten 2006 blei det teke eit omfattande antal bilete av landskapet ved planområdet, lokaliseringa av sjaktene, anleggsspor og aktivitetar knytt sjølve utgravinga. 112 av desse fotografia er valde ut til arkivering. Dei bør sjølvstgåst i samanheng med foto tekne ved sikringsgravinga i 2005 (jf. vedlegg 1).

Sidan sjaktene 2 og 3 ikkje vart teikna, er foto av tilhøva her særleg viktig som mellombels dokumentasjon før vidare undersøkingar vert gjort.

Mange av bileta i fotolista er knytt til grava A30. Dei teikningane som omhandlar dette gravminnet, viser situasjonen på tre tidspunkt undervegs i gravinga, medan fotografia supplerer dette med ei rekkje bilete som gjev ei djupare forståing både av oppbygginga og innhaldet i A30 og av sjølve utgravingsprosessen.

Majoriteten av fotografia er tekne av feltleiar Even Bjørdal. Den dagen dekkhellene skulle fjernast var fotograf Åge Pedersen frå AmS til stades, noko som sikra særleg god kvalitet på bileta frå denne delen av undersøkinga.

5.2.3 Innsamling av prøver

I samband med undersøkinga av den moglege sekundærgrava i gravkonstruksjonen A30 blei det samla inn bitar av trekol (S12274, fnr. 2). Alt materiale frå A30 er fortsatt hos konserveringsavdelinga, så desse kolbitane er ikkje handsama nærmare enno.

I 2005 blei det teke ut ei kolprøve frå kokegropa A1 som låg i nærleiken av masseuttak B (jf. 5.2.4). Denne er flotert (nat.vit.journ.nr. 2005/21-1), men ikkje sendt inn til datering.

5.2.4 Funn

Funnmaterialet frå undersøkinga hausten 2006 er fordelt på to aksjonsnummer og museumsnummer: Funn frå gravkonstruksjonen A30 i sjakt 1 høyrer inn under aks.nr. 2006/38 og museumsnr. S12274, medan alle øvrige funn frå undersøkingsområdet er knytt til aks.nr. 2006/37 og museumsnr. S12267.

Sidan gjenstandsmaterialet ikkje har vorte undersøkt nærmare av konservatoravdelinga enno, lét det seg ikkje gjere på noverande tidspunkt å utforme ei fullstendig nummerering og katalogisering. Dette problemet knyt seg i hovudsak til funna frå A30, det er desse som er skjørast og treng framrensing og konservering. Det er med utgangspunkt i denne situasjonen bestemt at førebels vert berre funna knytt til aks.nr. 2006/37 ("dei øvrige") katalogisert i samband med denne rapporten. Ein vil kome tilbake til gjenstandsmaterialet frå A30 når det er handsama av konservator.

Funnmaterialet frå undersøkinga i 2005 v/ B. I. Dahl (jf.vedlegg 18) er blitt katalogisert i samband med denne rapporten. Desse funna har høvesvis aks.nr. 2005/40 (feltet ved masseuttak A) og museumsnr. S12308 (funn frå dette feltet) og aks.nr. 2005/41 (området ved masseuttak B) og museumsnr. S12231 (funn frå nærleiken av kokegrop A1+ei kolprøve frå A1). Jamfør kap. 7 og vedlegg 4 og 5 for nærmare informasjon om funnmaterialet frå undersøkingane på Nedre Øksnevad, gnr. 7, bnr. 1 i 2005 og 2006.

5.2.5 Innmåling

Ved B. I. Dahl si undersøking ved masseuttak A i 2005, vart anleggssporet A33 stipla inn på planteikninga av feltet. Difor vart det ikkje oppretta noko nytt, omfattande målesystem i samband med den vidare undersøkinga av A33 hausten 2006. Det blei slått ned eit armeringsjern på kvar side av A33 og strekt eit måleband mellom desse to punkta (origo i SØ). Teikning nr. 1 i målestokk 1: 20 vart så utforma med utgangspunkt i denne x-aksen. Lokaliseringa av aksene og anleggsspora A44 - A48 er skissert inn på planteikninga frå 2005.

Etter maskinell flateavdekking og framrensing med handkraft, vart det oppretta eit lokalt målesystem til bruk ved den teikna dokumentasjonen i samband med sjakt 1. Frå den austlege kortenden av sjakta blei det oppretta ein x-akse som strekte seg omlag langs midten av sjakta i SV-retning. Med utgangspunkt i denne lina, blei det så ved hjelp av "pythagoras" oppretta ei ny line - y-aksen - som stod i rett vinkel ut i frå x-aksen. Origo vart sett til 10x, 10y (jf. vedlegg 8 og 11). X-aksen har stigande koordinatar mot SV, y-aksen stig mot NV. I tillegg til målebandet langs x-aksen frå origo, vart det lagt ut ytterlegare to måleband i sjakta. Desse hadde utgangspunkt i høvesvis 10x, 9y og 10x, 12y. Diagonalar mellom x-akse og y-akse vart sjekka for å sjå at linene danna rette vinklar i høve til kvarandre.

13.03. 2007 målte Bjørdal og ein tilsett ved firmaet Ingeniørservice inn ytterkantane av sjaktene og feltet ved masseuttak A. Det vart nytta GPS-utstyr til dette arbeidet. Dei undersøkte områda er såleis lokalisert i høve til eksisterande kartverk over området (jf. vedlegg 8 og 17). Det vart også målt inn nokre punkt som viser plasseringa av x-aksen i sjakt 1. Det hadde vore ønskeleg å fått målt inn fleire punkt langs aksene, men dette var uråd sidan sjakta i stor grad var tildekt av filtduk.

5.3 Om utføringa av undersøkinga

Arbeidet i felt byrja 26.09. 2006. Feltleiar Bjørdal og prosjektleiar Hemdorff gjorde først ei innleiande synfaring på staden. Ein vart einige om først å undersøkje struktur A33 som var påvist i 2005, før så å gå i gang med graving av søkesjakter lenger NNV på høgdedraget. I perioden 26.09. - 27.09. jobba ein med graving, prøvetaking og dokumentasjon av tilhøva ved A33.

Neste steg i undersøkinga var opninga av tre søkesjakter ved hjelp av gravemaskin. Ein starta 28.09. med sjakt 1, ein byrja å grave frå den austlege enden. Etter å ha fullført denne sjakta, vart det opna to andre (sjakt 2 og 3) som låg parallelt med kvarandre og vinkelrett på sjakt 1. I alt omfattar sjaktene eit areal på rundt 650 m². Gravinga av søkesjakter med tilhøyrande framreinsing av potensielle anleggsspor heldt fram til og med 09.10. Det var ingen aktivitet i undersøkingsområdet 29.09 og 02.10. Som ein del i oppfyljinga av prosjektplanen si målsetnad om å involvere elevar frå Øksnevad v.g.s. i utgravinga og formidle generell kunnskap om arkeologi, deltok fleire elevgrupper i gravinga av sjakt 2 på torsdag 05.10. Først fortalde prosjektleiar Hemdorff og feltleiar Bjørdal kort om arkeologifaget og om ulike metodar som var i bruk ved denne undersøkinga. Deretter fekk elevane i grupper på fem - seks personar vere med på å grovreinse i sjakta med krafse etterkvart som maskina arbeidde (jf. kap. 11).

Etter at den maskinelle delen av undersøkinga var over, heldt feltleiaren fram med å grovreinse fram overflata i sjakt 2 og 3. Tore H. Olsen ved AmS var ved fleire høve med på dette arbeidet. Det skulle etterkvart vise seg at det ikkje vart tid til å finreinse fram og dokumentere anleggsspor her. I sjakt 2 og 3 var situasjonen som følgjer:

- Sjakt 2 vart dregen frå sjakt 1 til ein traff på eit omrota område rundt 60 m lenger mot SSØ. Det var tydeleg at ei gravemaskin hadde vore på ferde her, kanskje i samband med masseuttak. Nær "krysset" med sjakt 1 kom det ved fjerninga av matjordlaget til syne eit område med mørk masse over den lysare, brune sand- og grushaldige undergrunnen. Massa innheld eit klart innslag av brent materiale som sot og trekolbitar. Det er herifrå funna av leirkarskår av jernaldersk type er gjort. Dei liknar mykje på ein del av leirskåra funne i 2005 på feltet ved det eldste masseuttaket (jf. vedlegg 4 og 5). Det finst ein del moglege stolpehol i dette området, men som i sjakt 3 har plog og grubb laga djupe furer ned i undergrunnsmassa. Desse furene innheld eit stort innslag av brent materiale. Lenger mot S i sjakta forsvinn gradvis plogfurene, her er det nokre kokegroper/eldstadar og ein del moglege stolpehol. Terrenget stig noko mot enden av sjakta, og lengst S finst det nokre stolpehol. Eit par av dei er synlege i profilen danna av det trulege masseuttaket. Det vart gjort eit lausfunn i den sørlege delen av sjakt 2 - eit flintfragment (jf. vedlegg 4 og 5).
- I sjakt 3 var det to kokegroper/eldstadar (få meter frå "krysset" med sjakt 1), ei mogleg grøft og nokre heller tvilsame stolpehol. Fleire stadar hadde djupe spor etter moderne pløying skore seg ned i undergrunnen. Det vart gjort nokre lausfunn i samband med gravinga: ei flintflekke, eit flintavslag og ein bit brent bein (jf. vedlegg 4 og 5).

Under finreinsing i sjakt 1 den 17.10. oppdaga Bjørdal og Olsen eit rektangulært område med mørk masse og steinar langs kanten. På overflata fann ein korroderte restar etter naglar (jf. fig. 6, s. 22). Prosjektlear Hemdorff kom til undersøkingsområdet og stadfesta at det truleg dreia seg om ei grav. Det vart etterkvart vedteke at denne strukturen skulle gravast ut, fleire personar frå AmS skulle delta.

I påvente av at undersøkinga av grava A30 skulle ta til, jobba Bjørdal i perioden 18.10. - 24.10. med sjakt 1; dvs. å finreinse, setje ut målesystem og lage planteikning over delar av sjakta. Olsen grovreinsa i sjakt 2 og 3. Den 18.10. var John Kvanli frå Rygene Detektorklubb på staden. Han undersøkte sjaktene, og særleg overflata på grava, for metallfunn. Det vart markert for fleire funn i samband med den mørke massa i A30. 19.10. - 20.10. var det ingen aktivitet på feltet.

Onsdag 25.10. sette ein i gong med utgraving og dokumentering av strukturen A30. I tillegg til nemnde Bjørdal og Olsen, deltok frå AmS Catinka Borgarp og Monica Hovdan frå konserveringsavdelinga og arkeolog Gitte Kjeldsen. Kjeldsen fungerte som fagleg leiar for denne delen av undersøkinga på grunn av si erfaring med slike kulturminne og fordi prosjektlear Hemdorff var utanlands i ein periode.

Figur 6 Foto mot V som viser grav A30 etter første oppreinsing. Tore H. Olsen grovreinsar i sjakt 1.

Utgravingsmetodikk og dokumentasjonsmåte er kort skildra tidlegare (jf. 5.1 og 5.2). Ein grov først innan dei fire definerte rutene i samband med den moglege gravmassa øvst i strukturen.

Figur 7 C. Borgarp, M. Hovdan og G. Kjeldsen grev ut den moglege sekundærgrava over hellene i A30. Foto mot V.

Deretter vart den attståande tverrprofilen dokumentert og fjerna, slik at underliggjande heller og steinar kom til synes. På dette tidspunktet var ein i tvil om A30 inneheldt ei eller to graver; om hellene anten var botnen i eit forstyrra gravminne eller loket som dekte ei primærgrav.

Figur 8 Even Bjørdal planteiknar heller og steinar knytt til steinkista i grav A30. Personale frå AmS og Øksnevad v.g.s. ventar på at hellene vert løfta bort. I bakgrunnen skimtar ein den vidaregåande skulen. Foto mot Ø.

Det var møtt fram fleire tilsette frå både AmS og Øksnevad v.g.s. i samband med at hellene skulle løftast bort torsdag 02.11. Det blei eit vonbrot for alle til stades då det viste seg å vere fin, gul undergrunnsand rett under hellene - det verka som det ikkje var meir å finne her. Men ved det som skulle vere ei avsluttande oppreinsing av området under hellene, dukka det opp ei mørkare masse under sanden. Ein starta så med å grave bort denne sanden over heile arealet for grava. Nokre steinar frå den nordre langveggen hadde rast ut og låg lause, og under fjerninga av desse støytte ein på hjaltenden av eit sverd. Dette var eit prov på at den mørke, brunsvarte massa var gravfyllet til primærgrava; hellene hadde tent som lok og ikkje som botn.

Det 5-10 cm tjukke laget av fin sand kan ha sige inn under hellene gjennom naturlege prosessar over tid. Under framreinsing av anleggsspor elles i sjakt 1, hadde ein opplevd at vind og regn førte til at spora delvis blei dekte av fin sand.

Dagen etter vart utgravingslaget forsterka med eit nytt medlem, Bitten Bakke frå konserveringsavdelinga. Som for den moglege sekundærgrava over hellene, vart all masse frå gravkonteksten tørrsålta på staden. I det området ein fann gravgodset og tennene, var massa særleg mørk. Dette er truleg nedbrotne restane av liket m/ utstyr (eit "liklag") og eventuelt ei kiste eller ei bære for den døde. Det vart gjort ei rekkje gjenstandsfunn i grava: naglar og stifter/spikar av jern (moglegvis frå ei kiste eller ei bære som liket låg i/på), ringen frå ei ringnål av bronse,

Figur 9 Monica Hovdan arbeider med den vestlege delen av gravfyllet. Det kvite papiret ligg der ein fann restar etter den døde sine tenner. Til høgre i grava ser ein sverdet. Foto mot VSV.

delar av noko som truleg var ei beltespenne av bronse, eit sverd og ein kniv av jern, bevart emalje frå tenner m.m. (sidan funna ikkje er ferdig undersøkt av konservator, har ein enno ikkje fullt oversyn over funnmaterialet). Ein har mellombels konkludert med at det dreier seg om ei mannsgrav frå vikingtid, mest truleg frå 800-talet.

Det verkar sannsynleg at primærgrava var konstruert som ei steinkiste, med fire enkelt mura steinveggar og dekkhellene som lok. Men ved undersøkinga var det berre kortveggen i S og langveggen i N som var relativt godt bevart (jf. fig. 10, s. 25). Med tanke på den lause undergrunnsanden, er det ikkje uventa om delar av veggane skulle ha rasa saman. Men ved utgravinga fanst det for få steinar under hellene til at dei kan ha utgjort fire mura veggjar. Rekkja med mindre steinar i S, som dukka opp heilt nedst i gravkonteksten, indikerer at det verkeleg fanst

ein sørleg langvegg her. Det er i så fall uklart kva som har skjedd med denne - kan han ha vorte fjerna ved ei delvis plyndring av grava ?

Figur 10 Primærgrava A30 etter at gravfyllet er fjerna. Ein ser at veggane i N og V er relativt godt bevart. I S ligg det nokre steinar på rekkje som truleg stammar frå ein mura langvegg i steinkista. Foto mot NNV.

Etter at all masse i samband med A30 var graven ut og sålda, og samtlege funn var teke opp (som gjenstandar i felt eller som preparat), vende alle utanom Bjørdal og Olsen tilbake til AmS den 06.11. Dei attverande restane av gravkonstruksjonen vart så dekt til med treplankar, ei stor metallplate og presenningar for å unngå at regn og vind skulle få veggane til å rase saman.

Undersøkinga vart endeleg avslutta den 22.11. Innan perioden 07.11 - 22.11. jobba Bjørdal vekselvis med dokumentering av anleggsspora i sjakt 1 (teikning/foto) og med arbeidsoppgåver knytt til andre utgravingsprosjekt. Den siste dagen brukte Bjørdal og Olsen på å dekkje til sjaktene med duk av vegfilt.

6 Om stratigrafi og kjeldekritiske aspekt

6.1 Stratigrafiske tilhøve og funnfordeling

6.1.1 Horisontalt

På feltet ved masseuttak A vart **anleggssporet A33** undersøkt nærmare i byrjinga av feltarbeidet på Øksnevad i 2006. Hovuddelen av den påviste strukturen frå 2005- gravinga viste seg å vere ein rest av eit gammalt kulturlag/dyrkingslag, men i VNV låg det ei kokegrop/eldstad A44. I samband med utgravinga av massa i A33 dukka det opp nokre moglege anleggsspor under den vestlege delen: A45 - A47 (truleg stolpehol) og A48 (moglegvis ei lita grøft?).

Området langs høgdedraget der **dei tre sjaktene** ligg, er påverka av omfattande pløying og dyrking. Dyrkingslaget/matjordlaget har ei djupne på jamnt over 20-30 cm.

Innhaldet i undergrunnen i sjaktene varierte ein del. Det var innslag av: lys og kompakt silt, fin, lys/gul sand, grovare lysbrun/brun sand og brun/brungrå grus. I tillegg fanst det spreidde små og mellomstore steinar i massene.

Figur 11 Nokre av anleggsspora i den vestlege delen av sjakt 1: den moglege grava A60 er synleg som ei rektangulær nedgraving som held fram inn i profilen mot SØ. Foto mot SØ.

I **sjakt 1** er det nokre område som skil seg ut i høve til undergrunnen. A23 og A24 inneheld brun/mørk humushaldig masse. I A23 er det innslag av trekol, og strukturen kan moglegvis vere ei nedgraving. Nokre meter Ø om grava A30 er ei grøft A28 skoren ned i undergrunnen. Det lysbrune, utvaska fyllet indikerer at ho kan vere forhistorisk. I området VNV om A30 kan A39 vere ein rest av eit gammalt dyrkingslag eller kulturlag. Laget synest å halde fram mot N utanfor sjakta. Lenger V finst A60. Dette verkar å vere ei rektangulær nedgraving (strukturen held fram utanfor sjaktkanten), det kan dreie seg om ei grav (jf. A30).

Dei horisontale tilhøva i samband med **grava A30** vert skildra nærmare i følgjande avsnitt. Den mørke, funnførande massa som låg over steinhellene i A30, var homogen både horisontalt og vertikalt. Ho inneheldt humus og nedbrote organisk materiale, litt spreidd sand og noko trekol/sot. Massa dekte så godt som heile gravkonstruksjonen, berre nokre få kantsteinar stakk fram (jf. fig. 6, s. 22). Det er uavklart kva slags fortidige handlingar som har plassert massa her på overflata av steinhellene som utgjer loket i primærgrava. Under utgravinga fekk ein kjensla av at massa var omrota. Dette kan vere ein indikator på at det i røynda dreier seg om ein del av fyllet i primærgrava som har blitt redeponert ved ei opning og delvis plyndring av grava, men samstundes har jo moderne plog påverka tilhøva i området. Det verkar ikkje å vere noko underliggjande mønster i funnfordelinga. Dei fleste funna som kom fram under sjølve gravinga vart nøyaktig plotta inn på planteikninga, dei som vart funne ved sålding er knytt til sine respektive ruter. Majoriteten av funnmaterialet var mindre, uspesifiserte jernfragment - truleg var ein del av desse naglar og spiker/stifter. Men sidan funna ikkje er handsama nærmare av konservator i skrivande stund, er dette ei vurdering ein må kome tilbake til seinare.

Tre steinheller og ein del mellomstore steinar utgjorde den øvste delen av konstruksjonen for primærgrava (jf. vedlegg 13). Hella i Ø var klart størst i areal, men ho var tydeleg tynnare enn den kraftigare hella i V. Fleire av steinane låg over/på hellene, og steinane 1-5 viste seg å fylle eit hol mellom hella i Ø og hella i V. Det er uavklart om steinane var plassert slik ved gravlegginga, eller om naturlege og/eller menneskeskapte formasjonsprosessar i ettertid har skapt denne situasjonen. I den vestlege delen hadde noko av den fine, gule undergrunnssanden lagt seg over delar av hella og steinar i langveggen.

Under steinhellene var heile fyllet i primærgrava dekt av eit lag med slik undergrunnssand. Truleg er ikkje sanden plassert her intensjonelt, han har heller sige inn frå kantane ved naturlege prosessar over tid. Fjerninga av denne sanden avdekte primærgrava, over sjølve gravfyllet var det eit tynt overgangssjikt med ei blanding av sand og brun, organisk masse. Teikninga på vedlegg 14 viser situasjonen etter at ein hadde grave seg 5-10 cm ned i gravfyllet. Denne massa (lag 1 - eit "liklag") var relativt fuktig og feit i konsistens. Ho var hovudsakleg brun/mørk brun på farge, men i enkelte område tilnærma svart. I den austlege enden av grava var det eit noko uklart skilje mellom undergrunnsmasse og gravfyll. Denne samanblandinga kjem truleg av at det ikkje var bevart noko mura vegg her, berre nokre spreidde samlingar av stein.

Restar av emalje frå nokre tenner (F65) viser at den avdøde var plassert med hovudet mot vest. Funnet av mellom anna eit sverd (F45) og ein kniv (oppdaga i same preparat som sverdet) fortel at det er ein mann som vart lagt til kvile her. Desse våpna var lagt ned langs den venstre sida

av mannen. Eit fragment av ei ringnål av bronse (F69) funne omlag i skulderhøgde fortel om klesdrakta til mannen, det same gjer bitar av ei beltespenne av bronse (F75). I eit område ved sverdet var det bevart porøse trerestar (F71 - ikkje detaljplotta inn), desse kan stamme frå ei kiste eller bære for liket.

I botnen av gravfyllet var eit overgangssjikt der det var blanda inn noko sand og grus frå undergrunnen. Under dette sjiktet var det to typar undergrunnsmasse; kompakt lys silt i V og hardpakka, kompakt sand og grus med innslag av aurlagedning i Ø (jf. fig. 10, s.25).

6.1.2 Vertikalt

Massa i A33 (truleg rest av gammalt kulturlag/dyrkingslag) på feltet ved masseuttak A var på det meste (ved profilbalken) ca 15 cm djup. Frå midten av strukturen og utover avtok djupna gradvis. Kokegropa/eldstaden A44 er berre framreinsa i overflata og dokumentert på planteikninga. Etter alt å døme er A44 graven ned gjennom A33. Anleggsspora A45 - 48 kom først til syne etter at A33 var fjerna, og dei er såleis truleg eldre enn akkumulasjonen av kulturlaget/dyrkingslaget.

I samband med gravkonstruksjonen A30 i sjakt 1 var dei vertikale tilhøva i hovudsak som følgjer (nemnt frå øvst til nedst):

- Den mørke massa med klart innslag av nedbrote organisk materiale og ymse jernfragment. Massa var ca 25 cm djup på det meste (jf. vedlegg 12).
- Heller og steinar som utgjorde delar av lok og veggar i primærgrava; noko av den fine, gule undergrunnsanden låg innover delar av desse (jf. vedlegg 13).
- Sand frå den omkringliggjande undergrunnen; hellene kvilte på delvis på denne sanden og delvis på steinar i dei to eksisterande murane (sjå nedanfor). Laget var 5 - 10 cm tjukt.
- Eit overgangssjikt med eit innhald frå sanden over og gravfyllet under. Opptil 5 cm tjukt.
- Sjølv gravfyllet (jf. 6.1.1 for skildring av innhaldet). Dei nedbrotne restane av den gravlagde personen, gravgåvene og truleg ei kiste eller bære av tre. Laget var 10 - 20 cm tjukt (jf. vedlegg 14)
- Kompakt undergrunnsmasse.

Som det framgår av figur 10 på s. 25, fanst det ved utgravingstidspunktet to relativt godt bevarte steinveggar i gravkonstruksjonen. Dei er grovt tørrmura av steinar med ulik storleik. Murane har vore del av ei steinkiste som den avlidne blei lagt ned i. Ein del spreidde steinar i den austlege enden av grava kan stamme frå ein kollapsa kortvegg her, og nedst i gravfyllet blei det påvist ei rekkje med mindre steinar som truleg har vore del av ein sørleg langvegg. Det er eit uavklart spørsmål kvar det i så fall har blitt av dei resterande steinane i denne sørveggen.

6.2 Kjeldekritiske aspekt

Kjeldekritikk handlar om å vere medviten om ulike moment som kan ha innverknad på utsegnskrafta til eit utvalt og innsamla materiale.

Det er viktig å ha klart for seg når ein studerer teikningane frå sjakt 1 og ved masseuttak A at den store majoriteten av strukturane berre er framreinsa og teikna i plan. Sidan feltarbeida i 2005 og 2006 var planlagt å vere inneleande delar av ei mogleg større undersøking, blei ikkje anleggsspor som stolpehol og kokegroper dokumentert nærmare ved hjelp av snittingar, detaljteikningar av plan og profil, uttak av prøver m.m. Strukturen A33 på feltet ved masseuttak A vart utgrave i tilstrekkeleg grad til å slå fast at det var ein rest av eit gammalt kultur- eller dyrkingslag. Grava A30 i sjakt 1 er ferdig utgraven og grundig dokumentert.

Det er i skrivande stund uavklart om den mørke, funnførande massa som låg over dekkhellene for primærgrava i A30 verkeleg stammar frå ei sekundærgrav. Det kan ikkje utelukkast at denne massa opprinneleg har vore ein del av gravfyllet i primærgrava som har blitt redeponert her i samband med ei avgrensa plyndring av steinkista. Undersøkinga og konserveringa av gjenstandane funne i massa over dekkhellene er ikkje ferdig enno. Men sidan funnmaterialet i overvegande grad framstod for utgravarane som korroderte naglar og stifter, er det lite truleg at desse gjenstandane skulle kunne vere til hjelp i å gje eit sikkert skilje mellom ei primærgrav og ei sekundærgrav. Det vart samla inn kolbitar frå den nemnde massa. Men sidan gravkonstruksjonen A30 ligg så nær fleire anleggsspor med brent materiale (A32 - A38), kan moderne pløying ha drege med seg materiale frå desse inn i den moglege sekundærgrava.

Det vart ikkje sett att ein tverrprofil i samband med utgravinga av fyllet i primærgrava. Ein slik hjelpeprofil kan til tider vere nyttig for å få betre oversyn over ulike lag innan ein struktur. Men i dette tilfellet vurderte ein tilhøva slik at det var ei betre løysing å grave heile arealet under eitt i mekaniske lag på ca 5 cm, utan bruk av profilbalke. Gravfyllet var utan noko klar lagdeling, og ein balke kunne etterkvart vise seg å vanskeleggjere arbeidet med å ta opp skjøre funn i preparat (jf. t.d. sverdet F45). Ein kan i ettertid ikkje sjå at noko viktig informasjon gjekk tapt ved å ikkje nytte hjelpeprofil i dette høvet.

I samband med opninga av sjakt 1 - 3 vart det påvist fleire døme på forstyrringar som truleg har oppstått i nyare tid. I alle tre sjaktene, men særleg i sjakt 2 og 3, hadde plog/grubb skore seg eit godt stykke ned i undergrunnsmassa. Truleg har pløyereiskapa kutta seg gjennom eldre strukturar med brent materiale, for plogfurene innheldt ein heil del kol og knust, varmepåverka stein. Lengst sør i sjakt 2 støyte ein på eit område der undergrunnsmassa tydeleg var omrota ved bruk av gravemaskin, dette er nok spor etter masseuttak.

7 Funnmateriale

7.1 Funnmengde, funnkategoriar og materialetypar

I løpet av undersøkingane i 2005 og 2006 vart det gjort ei rekkje gjenstandsfunn. Funna frå gravkonstruksjonen A30 i sjakt 1 står i ei særstilling her, gravgodset omfatta mellom anna eit sverd, ein kniv, og delar av ei ringnål og ei beltespenne av bronse. Men sidan gjenstandane frå A30 fortsatt er til konservering, må ein vente med katalogiseringa av desse funna. Elles i undersøkingsområda er det påvist i alt 60 leirkarskår (truleg frå eldre jernalder), ei flekke av flint og fire flintavslag, ein slagglump og ein bit brent bein (jf. vedlegg 4 og 5 for nærmare informasjon om funna).

8 Skildring av anlegg/strukturar

8.1 Innleiing

Dei arkeologiske undersøkingane på Nedre Øksnevad (gnr 7 bnr 1) i 2005 (v/ Barbro I. Dahl) og 2006 (v/ Even Bjørdal) har gått føre seg i tre område langs dette høgdedraget ved Figgjoelva (jf. vedlegg 7, 8, 10, 11 og 16).

Undersøkingane har påvist eit omfattande antal anleggsspor i form av stolpehol, gamle kultur-/dyrkingslag, moglege forhistoriske grøfter, kokegroper, mindre eldstadar/kolkonsentrasjonar og minst ei grav. I det følgjande vert grava A30 og den moglege grava A60 omtala i 8.2, dei resterande strukturane er samla i eit delkapittel 8.3 for øvrige anleggsspor.

8.2 Grav A30 og mogleg grav A60

Strukturen A30 er lokalisert i den vestlege halvdel av sjakt 1, nokre meter frå krysset med sjakt 2 (jf. vedlegg 11). A30 var ei steinkiste med eit lok av to store og ei mindre heller. Steinkista romma ei **primærgrav** der gravgodset viser at den avlidne har vore ein mann frå vikingtida, sannsynlegvis 800-talet. A30 er konstruert med lengderetninga NØ - SV. Eit lagskilje viste nedgravinga i undergrunnen for steinkistekonstruksjonen; denne nedgravinga hadde eit areal på ca 220 cm x 115 cm. Arealet for loket og dei øvste steinane i den tørrmura kista var noko mindre, ca 195 cm x 110 cm. Sjølv kammeret under hellene var skore ca 30 - 35 cm djupt ned i undergrunnen. Dei indre måla for lengde og breidde er noko vanskelegare å slå fast, sidan berre to av dei mura veggane var nokonlunde bevart (jf. fig. 10, s. 25). Men dei steinane som var att, indikerte at lengda har vore min. 155 cm og breidda ca 80 cm. Sjølv nedgravinga for konstruksjonen gjev hypotetisk sett rom for ei lengde på i underkant av 200 cm. Dette ville også høve med storleiken på dekkhellene. Det er uavklart kvifor den austre kortveggen og den sørlege langveggen er så øydelagt i høve til dei to andre veggane (jf. kap. 6). Steinkister av denne typen, der sjølv gravrommet er omgjeve av ein tørrmur eller reiste heller, var ein relativt utbreidd gravleggingsmåte frå yngre steinalder av. Det finst såleis ei rekkje døme på liknande gravkonstruksjonar i Noreg. For Rogaland sin del, er Gauseldronninga si grav blant dei mest kjende: dokumentasjonen frå utgravinga i 1883

fortel om eit kammer med steinsette veggjar og tre dekkheller. Grava vart funnen att og graven ut nok ein gang i 1997. Denne arkeologiske undersøkinga stadfesta at det hadde vore eit gravkammer på ca 180 cm x 60 cm som var skore ca 35 cm ned i undergrunnen. Gjenstandar frå det rike gravfunnet daterer grava til rundt 850 e. Kr (Børsheim 1997). For øvrig viser gjennomgangen av kulturminne i området ved Nedre Øksnevad at det er påvist fleire graver med steinkammer her (jf. 2.3).

Planteikninga i vedlegg 14 viser at den avlidne var plassert med hovudet (F65) i SV, med sverdet (F45) liggjande langs den venstre sida av kroppen. Ein kniv vart funne i det same preparatet som sverdet, og eit fragment av ei ringnål av bronse (F69) var lokalisert ved den venstre skuldra. Bitar av det som var ei beltespenne av bronse (F75), blei påvist i området for mannen si midje. Eit antal naglar og stifter av jern vart funne i gravfyllet/liklaget. I samband med dei bevarte veggane i steinkista, var det synleg ei mørk/mørk raud stripe av eit nedbrote organisk materiale - moglegvis er dette restar av ei kiste eller ei bære av tre som den daude mannen var lagt på ?

Direkte på overflata av steinkistekonstruksjonen blei det påvist ei mørk masse av nedbrote organisk materiale og kol som inneheldt eit omfattande antal korroderte naglar og stifter av jern. Dette kan vere restar av ei **sekundærgrav**, men det er uavklart. I farge og konsistens likna denne massa mykje på gravfyllet i primærgrava, forskjellen var at massa over hellene hadde eit tydeleg innslag av sot og kol. Men noko av dette brende materialet kan ha kome til som forureining frå kjelder i nærleiken (jf. kap. 6).

Knappe åtte meter vest om A30 i sjakt 1 ligg **den moglege grava A60**. Denne strukturen er mellombels ikkje undersøkt og dokumentert nærmare enn ved framreinsing av overflata og planteikning og foto. Ein har ikkje fullstendig oversyn over utstrekninga til A60 sidan strukturen held fram inn i profilen til den sørlege sjaktkanten. Den avdekte delen av A60 er 110 - 120 cm brei og 135 cm lang og er lokalisert med lengderetninga i NV - SØ - retning. Etter alt å døme er det snakk om ei rektangulær nedgraving: strukturen har ei distinkt anna fyllmasse både når det gjeld farge og konsistens (brun/brungrå humusblanda sand m/ innslag av kol) enn undergrunnen rundt (lys, fin sand/silt). A60 kan såleis ha ein liknande storleik som A30, men framreinsinga avdekte ikkje spor etter noko steinkiste. A60 ligg i eit område der det er påvist ein del sikre stolpehol (jf. vedlegg 11 og 8.3), men utan nærmare undersøkingar og dateringar lét det seg ikkje gjere å seie noko meir om dei innbyrdes tilhøva her.

8.3 Øvrige anleggsspor i områda undersøkt i 2005 og 2006

På feltet ved masseuttak A er det avdekkja om lag 30 stolpehol. Fleire av desse må reknast som vage og usikre. På grunn av avgrensa tid og ressursar, har dei ikkje blitt undersøkt og dokumentert nærmare enn ved framreinsing av overflata og planteikning i 1:50 (jf. vedlegg 10). Stolpehola er lokalisert til det relativt flate, veldrenerte terrenget nord på feltet, i den meir hellande delen av undersøkingsområdet med dårlegare drenering er det ikkje påvist strukturar. Det synest ikkje som desse stolpehola kan knytast til ein eller fleire huskonstruksjonar, men det kan verke som at dei ligg langs ei NV - SØ - line. Ei eventuell seinare utviding av feltet mot nord og aust, vil moglegvis kunne avdekke fleire stolpehol og gje ein større kontekst. Innan undersøkingsområdet

er det påvist 14 strukturar (kokegroper, kolkonsentrasjonar) som inneheld eldpåverka materiale som kol og skjorbrend stein. I eit område mellom stolpane A14 og A19 låg det ei samling med raudbrend sand. Dette kan vere resten av botnen på ein eldstad knytt til ein bygning, men dette er uavklart. Kokegropa A38 låg delvis oppe i dyrkingslaget, i nærleiken av profilen ved kanten av feltet. I 2005 vurderte B. I. Dahl tilhøva slik at det kunne vere ei åkerrein synleg i denne profilen, dette vart ikkje undersøkt nærmare i 2006. Struktura A33 er tolka som ein rest av eit gammalt kultur- eller dyrkingslag.

I området for masseuttak B undersøkte B. I. Dahl ei kokegrop i 2005 (jf. vedlegg 16).

Det var ikkje tid og ressursar til å snitte anleggsspora i **sjakt 1** i 2006. Difor er ikkje presisjonen i tolkinga meir nøyaktig enn at det er påvist 25 trulege/moglege og ca 15 usikre/lite trulege stolpehol (jf. vedlegg 2 og 10). Det kan ha stått ein bygning orientert i NV - SØ - retning i den vestlege delen av sjakta, i området der den moglege grava A60 ligg. Det finst lenger aust eit antal stolpehol mellom kokegropa A2 og den moglege nedgravinga A23. Desse kan ikkje knytast til noko huskonstruksjon. Det er i sjakt 1 i alt 11 strukturar som inneheldt eldpåverka materiale: fem er tydelege kokegroper (A1, A2, A37, A38 og A63) og fem er meir uklare strukturar som liknar meir på mindre eldstadar/kolkonsentrasjonar (A32, A33, A34, A35 og A36). I tillegg har ein A51, eit anleggsspor som ut i frå tilgjengeleg informasjon er vanskeleg å tolke nærmare: innhaldet av humusblanda sand og grus med innslag av sot, kol og sintra materiale skil seg klart frå den lysare undergrunnen av silt og sand. Det er mogleg at det går nokre smale grøfter ut frå A51 i NV - retning. Kanskje har A51 vore knytt til aktivitetar inne i ein bygning her? Grøfta A28 har eit merkbart lysare og meir utvaska innhald enn dei moderne plogfurene som kom til syne i sjakt 1. A39 er truleg ein rest av eit gammalt kultur-/dyrkingslag av ein liknande type som A33 på feltet ved det eldste masseuttaket. Laget er skore av kokegropene A37 og A38 og såleis eldre enn desse. I eit område like aust om krysset mellom sjakt 1 og sjakt 2 ligg dei tre strukturane A23, A24 og A25 (jf. 6.1). A23 inneheld ei mørkbrun, humushaldig masse med innslag av kol og verkar å gå noko ned i undergrunnen. Dette *kan* vere ei nedgraving. A24 er lysare på farge og grunnare, og den humushaldige, sandblanda massa kan vere ein rest av eit gammalt kultur-/dyrkingslag. A25 kan ha oppstått ved at moderne plog har skore seg ned i undergrunnen og teke med seg noko av A23. Grava A30 ligg om lag på det høgste punktet i sjakt 1, herifrå heller terrenget noko nedover mot begge endane av sjakta.

Sjakt 2 og 3 vart grovreinsa med krafse slik at ein fekk eit oversyn over kva typar og kor mange anleggsspor som fanst i dei (jf. 5.3). Det vart påvist ein del moglege stolpehol, ei grøft og fire strukturar med eldpåverka masse (kokegroper/eldestadar). Eit område i sjakt 2, i nærleiken av krysset med sjakt 1, er særleg interessant: i ei mørkgrå masse med klart innslag av kol og sot vart det funne leirkarskår av eldre jernaldersk type. Nokre av skåra er av liknande finmagra, svartglitta kvalitet som skår frå feltet ved masseuttak A.

8.4 Samanfatning

Dei arkeologiske undersøkingane på Nedre Øksnevad (gnr. 7, bnr. 1), i 2005 og 2006 har påvist ei steinkiste med ei primær mannsgrav frå vikingtid og ei mogleg sekundærgrav (A30),

ytterlegare ei mogleg grav (A60), stolpehol, kokegroper og mindre eldstadar/kolkonsentrasjonar, restar av gamle kultur-/dyrkingslag, ei grøft som kan vere førreformatorisk og ei mogleg åkerrein.

9 Naturvitskapleg materiale

Det vart i 2005 teke ut ei kolprøve frå profilen i den snitta kokegropa A1 ved området for masseuttak B (nat.vit.nr. 2005/21-1). Prøva er flotert, men materialet er ikkje sendt inn til 14C - datering.

10 Tolking av lokaliteten i lys av strukturar og funn

Undersøkingane i 2005 og 2006 har avdekka eit omfattande antal busetnadsspor. Det er funne ein del leirkarskår som etter alt å døme stammar frå eldre jernalder. Nokre av skåra har særtrekk som kan indikere ein bruksperiode på 300-400-talet e.Kr. I sjakt 3 er det gjort eit lausfunn av ei flintflekke frå yngre steinalder. Det er sannsynleg at det i området også har vore tidleg jordbruksbusetnad, dvs. frå yngre steinalder av.

Primærgrava i A30 er førebels på grunnlag av trekk ved gravgodset (særleg sverdet F45) datert til vikingtid, mest truleg 800-talet. Før konserveringsavdelinga har fullført arbeidet knytt til funnmaterialet, er det for tidleg å seie noko bastant om statusen til den mannen som vart gravlagd i steinkista. Men sjølv gravkammeret og det relativt omfattande gravgodset indikerer at den avlidne ikkje stod nær botnen av rangstigen i lokalsamfunnet her ved Figgjoelva.

11 Formidling og publikumskontakt

Eit viktig aspekt i prosjektplanen for undersøkinga i 2006 var at elevar ved Øksnevad v.g.s. både skulle få informasjon om arkeologi og kulturminnevern og sjølv bli involvert i delar av utgravinga (jf. 2.4). Torsdag 05.10. fekk elevar delta i opninga av sjakt 2. Etter ei kort innføring i bakgrunnen for undersøkinga og utgravingsmetodikken, fekk elevane i grupper på fem - seks personar prøve å grovreinse i sjakta når gravemaskina hadde fjerna dyrkingslaget. Kvar gruppe var i aktivitet på feltet i om lag ein time. Det vart lagt vekt på at verneutstyr som hjelm og refleksvest alltid skulle vere på under slik maskinell flateavdekking. No viste det seg at den aktuelle delen av sjakt 2 ikkje var det området i undersøkinga med flest interessante anleggsspor, men stemninga og interessa var god då ein oppdaga fleire mogleg stolpehol. Elevar og lærarar ved skulen kom også ved fleire andre høve på besøk til feltet for å få høyre nytt om utgravingsprosessen. Samarbeidet mellom arkeologar og skule fungerte godt; skulen stilte m.a. velvilleg opp med gravemaskin og

førarar av denne under sjaktinga og ein traktor med førar ved tildekkinga av grav A30 og sjaktene ved avsluttinga av undersøkinga i 2006.

Journalist Solveig Grødem Sandelson og fotograf Fredric Lundqvist laga i Stavanger Aftenblad den 08.11. 2006 ein artikkel om undersøkinga av grav A30 på Nedre Øksnevad, gnr 7, bnr 1 (jf. vedlegg 19).

12 Litteratur

- Bang-Andersen, Sveinung 1965: Notat til top. ark. v/ Stavanger Museum i samband med registrering.
- Bang-Andersen, Sveinung 1966: Notat til top.ark. v/ Stavanger Museum i samband med registrering.
- Bang-Andersen, Sveinung 1990: Notat til top.ark. v/ Arkeologisk museum i Stavanger.
- Braathen, Helge 1978: *Øksnevadfunnet - en foreløpig melding*
i frå haug ok heiðni, bd. 7 1978-79, s. 79-81.
- Bøe, Johannes 1931: *Jernalderens keramikk i Norge*
Bergen Museums skrifter nr. 14
- Børsheim, Ragnar 1997: *Nye undersøkelser av Gauseldronningens grav*
i frå haug ok heiðni, nr. 4 1997, s. 3-9.
- Dahl, Barbro I. 2006: *Prosjektplan for arkeologisk sikringsundersøkelse*
Nedre Øksnevad gnr. 7 bnr. 1, Klepp k.
Skriven for AmS.
- Helliesen, Tor 1906: Om registrerte fornminne på Nedre Øksnevad
i Stavanger Museums aarshefte for 1906, s. 40-41.
- Heskestad, Peder 1933a: *Undersøkelse av to gravhauger på Klepp kommunegård*
Notat til top. ark. v/ Stavanger Museum.
- Heskestad, Peder 1933b: *Gamle minne på Øksnevad*
Artikkel i Stavanger Aftenblad 17.06. 1933.
- Møllerop, Odmund 1949: Notat til top. ark. v/ Stavanger Museum.

- Petersen, Jan 1928: *Vikingetidens smykker*
Utgjeven av Stavanger Museum.
- Shetelig, Hakon 1906: *The cruciform brooches of Norway*
Bergen Museums aarbog 1906.
- Stavanger Aftenblad 2006: *Urørt viking-grav opna*
Artikkel om undersøkinga av grav A30 på Nedre Øksnevad,
gnr. 7 bnr. 1, Klepp kommune, 08.11. 2006.
- Sørheim, Helge m.fl. 2004: *Hus, åker, groper, graver og gripedyr.*
Litt om de foreløpige resultatene fra Søra Bråde 2.
i *frá haug ok heiðni*, nr. 4 2004, s. 3-19.

13 Vedlegg

Vedlegg 1	Fotolister	s.	37
Vedlegg 2	Liste over anlegg/strukturar	s.	48
Vedlegg 3	Liste over teikningar	s.	52
Vedlegg 4	Funnlister	s.	54
Vedlegg 5	Katalog (S12231, S12267, S12308)	s.	57
Vedlegg 6	Liste over vitskapelege prøver	s.	63
Vedlegg 7	Oversynskart over nærområdet til Øksnevad nedre, gnr 7 bnr 1, Klepp kommune	s.	64
Vedlegg 8	Oversynskart over sjakt 1-3 og feltet ved masseuttak A	s.	65
Vedlegg 9	Utsnitt av Helliesen sitt kart frå 1906 som viser registrerte fornminne på Nedre Øksnevad og i nærområdet	s.	66
Vedlegg 10	Planteikning av tilhøva på feltet ved masseuttak A	s.	67
Vedlegg 11	Planteikning av tilhøva i sjakt 1	s.	68
Vedlegg 12	Plan- og profildeikning av mogleg sekundærgrav over dekkhellene i A30	s.	69
Vedlegg 13	Planteikning av dekkheller og steinar tilhøyrande steinkista i A30	s.	70
Vedlegg 14	Planteikning av situasjon i primærgrava i A30 etter fjerning av eit lag med fin, gul sand rett under dekkhellene	s.	71
Vedlegg 15	Planteikning av strukturane A33 og A44 - A48 frå feltet ved masseuttak A	s.	72
Vedlegg 16	Plan- og profildeikning av strukturen A1 frå området ved masseuttak B	s.	73
Vedlegg 17	Lister over innmålte punkt og liner	s.	74
Vedlegg 18	Kopi av utdrag frå <i>Prosjektplan for arkeologisk sikringsundersøkelse Nedre Øksnevad gnr. 7 bnr. 1, Klepp k.</i> av Barbro I. Dahl (2006)	s.	78
Vedlegg 19	Faksimile av avisartikkel i Stavanger Aftenblad 08.11. 2006	s.	85

Vedlegg 1

FOTOLISTE Arkeologisk museum i Stavanger

Sak nr: 05/2005		Gard: Nedre Øksnevad		Gnr: 7	Bnr: 1	Kommune: Klepp
Oppdrag: Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder.						
Film nr. :		Digitalt foto	Fotograf:	AmS-ansvarlig:		
AmS arkivnr		UTM	Kartblad	Retn.mot	Motiv	UDK-nr
68935	1	26.09.06		NV	Oversynsfoto over delar av feltet som vart undersøkt i 2005 av B.I.Dahl. Strukturane A32 (kokegrop) og A33 (mogleg grav?) er reinsa fram att.	
68936	2	26.09.06		N-NØ	Nærfoto av kokegropa A44 innan A33 på feltet ved masseuttak A, ho ligg her til venstre om dei tre større steinane.	
68937	3	26.09.06		N-NØ	A32 og A33. Ein kan skimte ei kokegrop (A44) innan A33, i området nærmast A32.	
68938	4	26.09.06		NV	A33 under utgraving: lokalisering av målesystem og fjerning av masse i SV - del. Utanfor strukturen ser ein A32 oppe til venstre og A37 og A39 på høgre side.	
68939	5	26.09.06		N-NV	A33 under utgraving: restar av fleire trulege stolpehol dukkar opp under kulturlagsresten A33.	
68940	6	27.09.06		SØ	A33 under utgraving: det vert sett att ein profilbalke, og kokegropa A44 innan A33 vert ikkje undersøkt nærmare no.	
68941	7	27.09.06		SV	A33 under utgraving: profilbalke og fleire moglege strukturar (A45 - A48).	
68942	8	28.09.06		NV	Oversynsfoto over feltet v/ "A" opprinneleg undersøkt i 2005: delar av feltet vart reinsa fram for eventuelt å finne fleire anleggsspor.	
68943	9	03.10.06		Ø	Gravinga av sjakt 1 er komen i gong. Utsyn mot Øksnevad vidaregåande skule.	
68944	10	03.10.06		V-SV	Gravemaskina i arbeid. Foto teke frå den austlege enden av sjakt 1.	
68945	11	04.10.06		N-NV	Oversyn over den påbegynte sjakt 2.	

Oppdrag: Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder.		Flyf.reg.nr./Form.nr. 514_C8_X4/13			
Sak nr: 05/2005		Gard: Nedre Øksnevad			
Film nr. :		Gnr: 7			
AmS arkivnr		Bnr: 1			
Dato		Kommune: Klepp			
Bildnr		AmS-ansvarlig: Olle Hemdorff			
UTM		Fotograf: Even Bjørdal (EB) Åge Pedersen (ÅP): bildnr. 43-57			
Kartblad		Motiv			
Retn.mot		UDK-nr			
68946	12	04.10.06	S	Oversyn over den påbegynte sjakt 2. Ein ser tydeleg innslag av trekol i den avdekte overflata.	
68947	13	04.10.06	SV	Frå den nordlege delen av sjakt 2: kraftige, djupe moderne spor etter plog/grubb. Trekol og oske dregen med i fyllet i plogfurene.	
68948	14	04.10.06	NV	"Kryset" mellom sjakt 1 og sjakt 2. Ein ser fleire moderne plogfurer. I sjakt 2 ser ein at delar av den avdekte overflata har ein meir gråleg farge. I dette området var det ein del trekol og ein fann også skår av jernalder-keramik.	
68949	15	06.10.06	N	Foto som viser tilhøvet mellom sjakt 2 og 3 og ein del moglege anleggsspor i sjakt 3. Nede til høgre ser ein noko som kan vere del av ei forhistorisk grøft.	
68950	16	06.10.06	SØ	Foto som viser "kryssa" mellom sjakt 1 og høvesvis sjakt 2 og 3. Grav A30 før oppreising - i forgrunnen til høgre. Moderne plogfurer til venstre.	
68951	17	06.10.06	S	Frå den nordlege delen av sjakt 3: ein ser mellom anna kokegroper.	
68952	18	06.10.06	NV	Kokegrop i sjakt 3.	
68953	19	06.10.06	Ø	Mogleg forhistorisk grøft i sjakt 3.	
68954	20	06.10.06	NV	Foto som viser den fulle lengda på sjakt 2. I forgrunnen ser ein grensa for forstyring av undergrunnen pga moderne masseuttak.	
68955	21	06.10.06	N-NV	To stolpehol synlege i profilveggen ved den sørlege enden av sjakt 2, "snitta" pga moderne masseuttak.	

Oppdrag: Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder.		Flyf.reg.nr./Formn.nr. 514_C8_X4/13					
Sak nr: 05/2005		Gard: Nedre Øksnevad					
Film nr. :		Gnr: 7					
Bnr: 1		Kommune: Klepp					
AmS-ansvarlig: Olle Hemdorff							
AmS arkivnr	Bildenr	Dato	UTM	Kartblad	Retn.mot	Motiv	UDK-nr
68956	22	06.10.06			S-SØ	Foto som viser forholdet mellom den sørlege enden på sjakt 2 (i høgre biletkant) og undersøkingsfeltet opna i 2005 i bakgrunnen.	
68957	23	17.10.06			V	Grav A30 : Første framreinsing. Tore H. Olsen jobbar i bakgrunnen.	
68958	24	17.10.06			S	Grav A30: Første framreinsing. Tydeleg endring i undergrunnsmasse i området rett vest og nord for grava.	
68959	25	17.10.06			S-SV	Foto som viser oppreinsing av sjakt 1 vest om grava. Det er mogleg at det finst ytterlegare ei grav her (struktur A60), denne kan skimtast ved den sørlege profilveggen (rett ved den oransje regnjakka).	
68960	26	17.10.06			S-SØ	Foto som mellom anna viser mogleg grav A60 som held fram inn i profilen mot sør.	
68961	27	24.10.06			N	Frå sjakt 1: Moderne plogspor og ei mogleg forhistorisk grøft A28 frå området like aust om grava.	
68962	28	24.10.06			N-NV	Frå sjakt 1: Nærfoto av moderne plogspor og mogleg forhistorisk grøft A28, jf. bilete 27.	
68963	29	24.10.06			Ø	Frå sjakt 1: Anleggsspor i den austlege delen av sjakta. I forgrunnen delar av område A23 med mørk, humushaldig masse - nedgraving?	
68964	30	24.10.06			NV	Frå sjakt 1: Område A23 med mørk, humushaldig masse - nedgraving?	
68965	31	24.10.06			V	Frå sjakt 1: Anleggsspor i den austlege delen av sjakta.	
68966	32	24.10.06			SV	Frå sjakt 1: Døme på stolpehol frå den austlege delen av sjakta; A19.	
68967	33	24.10.06			N-NV	Frå sjakt 1: Kokegrop A2 frå den austlege delen av sjakta.	

Oppdrag: Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder.		Flyf.reg.nr./Formn.nr. 514_C8_X4/13					
Sak nr: 05/2005		Gard: Nedre Øksnevad			Gnr: 7	Bnr: 1	Kommune: Klepp
Film nr. :		Digitalt foto	Fotograf;	Ams-ansvarlig:			
			Even Bjørdal (EB)	Olle Hemdorff			
			Åge Pedersen (ÅP): bildenr. 43-57				
Ams arkivnr	Bildenr	Dato	UTM	Kartblad	Retn.mot	Motiv	UDK-nr
68968	34	25.10.06			NV	Grava A30 før utgraving tok til. Dei tre gule blomsterpinnane markerer utslag ved bruk av metalldetektor.	
68969	35	25.10.06			S-SV	Utgravinga er i gang av den mørke massa som låg over dekkhellene i grava - ei sekundærgrav ?. Catinka og Monica arbeider på kvar si side av tverrprofilen.	
68970	36	25.10.06			V	Catinka i arbeid i den vestlege halvdel av grava.	
68971	37	27.10.06			V	Catinka, Gitte og Monica grev ut mogleg sekundærgrav, dekkhellene kjem stadig meir til syne.	
68972	38	27.10.06			S	Massa over dekkhellene er delvis fjerna, og nokre funn er dekt til i påvente av å bli tekne ut som preparat.	
68973	39	01.11.06			NØ	Massa over dekkhellene er graven ut, berre profilen står att. Ein ser vestsida av profilen.	
68974	40	01.11.06			NØ	Nærbilete av profilen frå foto 39.	
68975	41	01.11.06			SV	Nærbilete av austsida av profilen.	
68976	42	02.11.06			SV	Grava sett mot sørvest. Strek i undergrunnen viser skilje i masse: noko grovare grus i dette området rett NØ om grava - samanheng med konstruksjonen av grava?	
68977	43	02.11.06			V	Grava med ferdig framreinsa dekkheller og kantsteinar. Utan målestokk.	
68978	44	02.11.06			S-SV	Grava med ferdig framreinsa dekkheller og kantsteinar. Utan målestokk.	
68979	45	02.11.06			NØ	Grava i forgrunnen og Even Bjørdal teiknande i bakgrunnen.	
68980	46	02.11.06			Ø	Grava i sjakt 1 med Øksnevad vidaregåande skule i bakgrunnen.	

Oppdrag: Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder.		Flyf.reg.nr./Form.nr. 514_C8_X4/13								
Sak nr: 05/2005		Gard: Nedre Øksnevad								
Film nr. :		Digitalt foto	Fotograf; Even Bjørdal (EB) Åge Pedersen (ÅP): bildnr. 43-57							
Ams arkivnr	Bildnr	Dato	UTM	Kartblad	Rein.mot	Motiv	Gnr: 7	Bnr: 1	Kommune: Klepp	UDK-nr
68981	47	02.11.06			V-NV	Grava med ferdig framreinsa dekkheller og kantsteinar. Med målestokk.				
68982	48	02.11.06			N-NØ	Grava med ferdig framreinsa dekkheller og kantsteinar. Med målestokk.				
68983	49	02.11.06			S-SØ	Grava med ferdig framreinsa dekkheller og kantsteinar. Med målestokk.				
68984	50	02.11.06			S-SV	Grava med ferdig framreinsa dekkheller og kantsteinar. Med målestokk.				
68985	51	02.11.06			V-SV	Even Bjørdal gjer klart til teikning.				
68986	52	02.11.06			Ø	Even Bjørdal teiknar medan tilskodarar ventar på fjerning av dekkhellene.				
68987	53	02.11.06			Ø	Fjerninga av steinar er i gang.				
68988	54	02.11.06			SØ	Steinar som låg på den største dekkhella er fjerna.				
68989	55	02.11.06			Ø-NØ	Catinka og Monica fjernar steinar og jordmasse frå dekkhellene.				
68990	56	02.11.06			Ø	Catinka og Monica fjernar steinar og jordmasse frå dekkhellene, Per Haavaldsen og Tore H. Olsen følgjer med på gravinga.				
68991	57	02.11.06			S-SØ	Grava slik ho såg ut etter endeleg frilegging av dekkhellene, før "opning".				
68992	58	02.11.06			NV	Grava etter fjerning av dekkheller og sandlag: mørk masse dukkar opp - og delar av eit sverd (F45).				
68993	59	02.11.06			NV	Nærbilete av del av sverd, jf. foto 58.				
68994	60	02.11.06			N-NØ	Nærbilete av del av sverd, jf. foto 58.				
68995	61	02.11.06			N-NV	Den første framreinsinga i samband med masse under dekkhellene.				
68996	62	02.11.06			SØ	Tore H. Olsen såldar masse frå grava.				
68997	63	03.11.06			SV	Utgravingsprosessen av primærgrava er i gang: Bitten Bakke, Monica, Tore, Gitte og Catinka er i aktivitet.				

Oppdrag: Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder.		Flyf.reg.nr./Form.nr. 514_C8_X4/13		
Sak nr: 05/2005		Gard: Nedre Øksnevad		Kommune: Klepp
Film nr. :		Digitalt foto	Fotograf;	Ams-ansvarlig:
Ams arkivnr		UTM	Kartblad	Retn.mot
Bildnr	Dato	Retn.mot	Motiv	UDK-nr
69014	06.11.06	NV	Preparata før løfting - nærbilete av sverdet.	
69015	06.11.06	V	Preparata før løfting.	
69016	06.11.06	S	Innpakking av sverdet til preparat.	
69017	06.11.06	S-SV	Løfting av sverdet som preparat.	
69018	06.11.06	SØ	Tore H. Olsen ved opprensing av botnen i grava - steinar på rekkje i SØ viser truleg til vegg i grava her. Funn av jernnagle der tomstokken ligg, jf. foto 85 og 86.	
69019	06.11.06	SØ	Funn av jernnagle i underkant av steinrekkja.	
69020	06.11.06	SØ	Funn av jernnagle i underkant av steinrekkja.	
69021	06.11.06	SV	Grava etter at ho er heilt tømd for fyllmasse, undergrunnen kjem til syne.	
69022	06.11.06	NV	Grava etter at ho er heilt tømd for fyllmasse, undergrunnen kjem til syne.	
69023	06.11.06	SØ	Grava etter at ho er heilt tømd for fyllmasse, undergrunnen kjem til syne.	
69024	06.11.06	NØ	Grava etter at ho er heilt tømd for fyllmasse, undergrunnen kjem til syne.	
69025	06.11.06	SV	Profilveggen i vestenden av grava: forholdet mellom undergrunn og steinar i veggen. Noko mørk masse frå gravfyllet står att for å unngå at veggen rasar saman.	
69026	06.11.06	NV	Foto som viser den tømde grava, særleg veggane i SV og N-NV. Det verkar å gå ei mørk stripe av organisk opphav langs desse veggane - rest frå t.d. ei bære av tre ?	
69027	06.11.06	NV	Nærbilete av den mørke stripa - ved NV-hjørnet av grava.	
69028	06.11.06	N	Nærbilete av den mørke stripa - ved NØ-hjørnet av grava.	

Oppdrag: Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder.		Flyf.reg.nr./Fornm.nr. 514_C8_X4/13			
Sak nr: 05/2005		Gard: Nedre Øksnevad			
Film nr. :		Gnr: 7			
AmS arkivnr		Bnr: 1			
Bildevnr		Kommune: Klepp			
Dato		AmS-ansvarlig: Olle Hemdorff			
UTM		Fotograf: Even Bjørdal (EB) Åge Pedersen (ÅP): bildevnr. 43-57			
Kartblad		Retn.mot			
Digitalt foto		Motiv			
Retn.mot		UDK-nr			
69029	95	06.11.06	N	Nærbilete av den mørke stripa - ved NØ-hjørnet av grava.	
69030	96	06.11.06	NØ	Den austlege enden av grava.	
69031	97	06.11.06	N-NØ	Mogleg rest av tre ved enden av nordre langvegg.	
69032	98	08.11.06	N	Oversyn over grava med vernande plate og anleggsspor i området rundt grava.	
69033	99	08.11.06	N	Foto som viser mogleg nedgraving eller kulturlagsrest A39.	
69034	100	08.11.06	S	Foto som viser mogleg nedgraving eller kulturlagsrest A39.	
69035	101	10.11.06	Ø	Anleggsspor i sjakt 1, vest om grava.	
69036	102	10.11.06	S-SØ	Anleggsspor i sjakt 1, vest om grava - med mogleg grav A60 som held fram inn i profilen.	
69037	103	10.11.06	S-SV	Anleggsspor i sjakt 1, vest om grava - med mogleg grav A60 som held fram inn i profilen.	
69038	104	15.11.06	N	Anleggsspor ved grava.	
69039	105	21.11.06	V-SV	Oversyn over område med anleggsspor i sjakt 1 vest om grava.	
69040	106	21.11.06	V-SV	Steinskodde stolpehol i sjakt 1 vest om grava (A47 - A50).	
69041	107	21.11.06	NØ	Anleggsspor i sjakt 1, vest om grava - med mogleg grav A60 som held fram inn i profilen.	
69042	108	21.11.06	NØ	Anleggsspor i sjakt 1, vest om grava.	
69043	109	21.11.06	Ø	Oversyn anleggsspor i sjakt 1, vest om grava.	
69044	110	21.11.06	N-NØ	Oversyn anleggsspor i sjakt 1, vest om grava.	

Oppdrag: Undersøking av mannsgrav frå vikingtid og registrering av busetnadsspor frå bronse- og jernalder.		Flyf.reg.nr./Formn.nr. 514_C8_X4/13						
Sak nr: 05/2005		Gard: Nedre Øksnevad						
Film nr. :		Gnr: 7	Bnr: 1					
		Kommune: Klepp						
		AmS-ansvarlig: Olle Hemdorff						
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	UTM	Kartblad	Retn.mot	Digitalt foto	Fotograf;	UDK-nr
69045	111	21.11.06			NØ		Even Bjørdal (EB)	
69046	112	21.11.06			NØ		Åge Pedersen (ÅP): bildnr. 43-57	
69047	113	22.11.06			SV		Motiv	
69048	114	22.11.06			SV			
69049	115	22.11.06			NV			
							Kokegrop A63 lengst vest i sjakt 1.	
							Nærbilete av kokegrop A 63 lengst vest i sjakt 1.	
							Tildekking av sjaktene med vegfilt og jord, her sjakt 1 sett frå austenden.	
							Tore H. Olsen etter fullført jobb.	
							Even Bjørdal etter fullført jobb.	

Vedlegg 2   Liste over anlegg/strukturar

S   = Stolpe   ES   = Eldstad   KG   = Kokegrop
 Pl.t.   = Planteikning (1:50) F   = Fotonummer (Bildnr.)
 EB   = Even Bjørdal   BID   = Barbro I. Dahl

Anlegg/strukturar påvist i samband med undersøkingsfeltet v/ det eldste masseuttaket "A" (2005):

Anleggs-nemning	Anleggstype	Funnr.	Dokumentasjon	Merknader	Dato for påvising	Sign.
A1	KG		Pl.t. (2005)	M/ markert kolrand.	07.- 09.11. 2005 (alle)	BID (alle)
A2	KG		Pl.t. (2005)			
A3	S		Pl.t. (2005)			
A4	S?		Pl.t. (2005)	Noko usikker		
A5	S?		Pl.t. (2005)	Store steinar, noko laus masse		
A6	S?		Pl.t. (2005)	Store steinar, noko laus masse		
A7	KG/kolkonsentrasjon		Pl.t. (2005)	Ingen skjørbrende steinar		
A8	KG		Pl.t. (2005)	Tettpakka m/ skjørbrende steinar		
A9	S		Pl.t. (2005)			
A10	S		Pl.t. (2005)	Skjørbrende steinar i toppen		
A11	S		Pl.t. (2005)			
A12	KG		Pl.t. (2005)	Tettpakka m/ skjørbrende steinar		
A13	S		Pl.t. (2005) F: 8-9 (2005días)			
A14	S	F10	Pl.t. (2005) F: 8-9 (2005días)	Brent, m/keramikkfunn		
A15	KG		Pl.t. (2005)	Mange skjørbrende steinar		
A16	S		Pl.t. (2005)			
A17	S?		Pl.t. (2005)	Usikker: oval, m/ skjørbrende steinar i toppen		
A18	S		Pl.t. (2005) F: 8-9 (2005días)			
A19	S		Pl.t. (2005) F: 8-9 (2005días)			
A20	KG	F1	Pl.t. (2005)	M/ tydeleg kolrand og keramikkfunn		
A21	KG		Pl.t. (2005)			
A22	S		Pl.t. (2005)			
A23	S	F11	Pl.t. (2005)			
A24	S		Pl.t. (2005)			
A25	S	F12	Pl.t. (2005)			
A26	S		Pl.t. (2005)			
A27	KG	F3	Pl.t. (2005)	M/ tydeleg kolrand og flintfunn		
A28	KG	F2	Pl.t. (2005)	M/ keramikkfunn		
A29	S/Kolkonsentrasjon?		Pl.t. (2005)	Uklart om det er brent stolpe eller kolkonsentrasjon		
A30	S		Pl.t. (2005)	Liten, i ytterkant av A33. Ikkje m/ på planteikning.		
A31	S		Pl.t. (2005) F: 8-9 (2005días)			
A32	KG		Pl.t. (2005)			
A33	Grav? + KG	F4 - F6	Pl.t. (2005)	Vurdert som mogleg grav + kokegrop mot A32. M/ keramikkfunn.		
A34	S		Pl.t. (2005)			
A35	Kolkonsentrasjon		Pl.t. (2005)	Avlang, utdregen. M/ keramikkfunn		
A36	S		Pl.t. (2005)			

A37	S	F7	Pl.t. (2005)			
A38	KG	F8 *	Pl.t. (2005)	I dyrkingslaget. * Funn like NØ om strukturen.		
A39	S		Pl.t. (2005)			
A40	S		Pl.t. (2005)			
A41	S		Pl.t. (2005)			
A42	S		Pl.t. (2005)			
A43	KG/kolkonsentrasjon		Pl.t. (2005)			

Anlegg/strukturar påvist i område for det nyaste masseuttaket "B" (2005):

Anleggs-nemning	Anleggstype	Funnr.	Dokumentasjon	Merknader	Dato for påvising	Sign.
A1	KG		Plan - og profilteikning	M/ kol og skjørbrend stein. Sand m/ noko humus. Nat.vit. prøvenr. 2005/21-1	20.12. 2005	BID

Anlegg/strukturar påvist i samband med undersøkingsfeltet v/ det eldste masseuttaket "A" (2006):

Anleggs-nemning	Anleggstype	Funnr.	Dokumentasjon	Merknader	Dato for påvising	Sign.
A33	Rest av dyrkingslag/ kulturlag	F1 (2006) S12267a	Pl.t. nr. 1 F: 1-7	I 2005 vurdert som mogleg grav. Undersøking i 2006 viste at strukturen var ein brungrå, humushaldig rest av eit gammalt dyrkingslag eller kulturlag. Skoren av A44, låg over A45-48.	V/ undersøking i 2005	EB (alle)
A44	KG	F1 (2007) S12267i	Pl.t. nr. 1 F: 2-3, 6	Kokegrop i VNV - hjørnet av A33. Truleg yngre enn A33. Inneheldt kol og skjørbrende steinar.	V/ undersøking i 2005 og 26.09. 2006	
A45	S		Pl.t. nr. 1 F: 5-7	St.h.: m/kol. Delvis under stein som låg i massa i A33.	27.09. 2006	
A46	S		Pl.t. nr. 1 F: 5-7	St.h.: m/kol.	27.09. 2006	
A47	S		Pl.t. nr. 1 F: 5-7	St.h.: m/kol	27.09. 2006	
A48	Grøft? Ardspor?		Pl.t. nr. 1 F: 5-7	Stripe av brun, humushaldig masse som strekte seg frå A47 i retning den attståande profilbalken i A33. Gjekk ned i undergrunnen - grøft eller ardspor?	27.09. 2006	

Anlegg/strukturar påvist i samband med sjakt 1 - 3 (2006):

Anleggs-nemning	Anleggstype	Funnr.	Dokumentasjon	Merknader	Dato for påvising	Sign.
A1	KG		Pl.t. nr. 2	Kokegrop: kol, skjørbrende steinar	03.10. 2006	EB (alle)
A2	KG		Pl.t. nr. 2 F: 33	Kokegrop: kol, skjørbrende steinar	03.10. 2006	
A3	S?		Pl.t. nr. 2	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	

A4	S?		Pl.t. nr. 2	Tvilsamt st.h	03.10. 2006	
A5	S		Pl.t. nr. 2	St.h.: m/kol, skjørbrende steinar	03.10. 2006	
A6	S?		Pl.t. nr. 2	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A7	S?		Pl.t. nr. 2	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A8	S?		Pl.t. nr. 2	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A9	S		Pl.t. nr. 2	St.h.: m/kol, skjørbrende steinar	03.10. 2006	
A10	S		Pl.t. nr. 2	St.h.: m/kol	03.10. 2006	
A11	S		Pl.t. nr. 2	St.h.: m/skjørbrende steinar	03.10. 2006	
A12	S?		Pl.t. nr. 2	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A13	S		Pl.t. nr. 2	St.h.	03.10. 2006	
A14	S		Pl.t. nr. 2	St.h.	03.10. 2006	
A15	S?		Pl.t. nr. 2	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A16	S?		Pl.t. nr. 3	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A17	S?		Pl.t. nr. 3	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A18	S?		Pl.t. nr. 3	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A19	S		Pl.t. nr. 3	St.h.: distinkt	03.10. 2006	
A20	S?		Pl.t. nr. 3	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A21	S?		Pl.t. nr. 3	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A22	S?		Pl.t. nr. 3	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A23	Nedgraving?		Pl.t. nr. 3 F: 29-30	Mørk humushaldig masse m/ innslag av trekol. Verkar å vere ei nedgraving, evt. kulturlag pressa noko ned i undergrunnen. Uklar avgrensing mot A24 og A25.	03.10. 2006	
A24	Dyrkingslag/ kulturlag?		Pl.t. nr. 3 F: 30	Noko lysare og meir sandblanda masse enn A23. Held fram inn i SØ-profilen.	03.10. 2006	
A25	Moderne plogfure?		Pl.t. nr. 3 F: 30	Moglegvis eit resultat av at moderne plog har skore seg delvis ned i A23.	03.10. 2006	
A26	S?		Pl.t. nr. 3	Tvilsamt st.h.	03.10. 2006	
A27	S		Pl.t. nr. 3	St.h.: m/skjørbrend stein, delvis i sjaktanten.	03.10. 2006	
A28	Grøft		Pl.t. nr. 3 F: 27-28	Grøft m/ klart lysare og meir utvaske masse enn moderne plogspor i området.	04.10. 2006	
A29	S		Pl.t. nr. 3	St.h.	04.10. 2006	
A30	Grav		Pl.t. nr. 3 Teikn. nr 5-7 (1:10) F: 16, 23-24, 34-98	Gravkonstruksjon: m/ restar etter tre enkle, tørrmura veggjar og tre steinheller som lok for primærgrava. Ei mogleg sekundærgrav er lagt på toppen av hellene. Primærgrava er ei mannsgrav, førebels datert til eldre vikingtid (800-talet).	17.10. 2006	
A31	S		Pl.t. nr. 3	St.h.: m/skjørbrende steinar og kol	17.10. 2006	
A32	Kolkonsentra- sjon/bålrest?		Pl.t. nr. 3	Inneheld brent materiale: kol og nokre skjørbrende steinar Verkar for grunn og fattig på steinar til å vere kokegrop.	17.10. 2006	
A33	Kolkonsentra- sjon/bålrest?		Pl.t. nr. 3	Inneheld brent materiale: kol, nokre skjørbrende steinar og varmpåverka undergrunns-silt. Verkar for grunn og fattig på steinar til å vere kokegrop.	17.10. 2006	
A34	Kolkonsentra- sjon/bålrest?		Pl.t. nr. 3	Inneheld brent materiale: kol, nokre skjørbrende steinar og varmpåverka undergrunns-silt. Verkar for grunn og fattig på steinar til å vere kokegrop.	17.10. 2006	
A35	Kolkonsentra- sjon/bålrest?		Pl.t. nr. 3	Inneheld brent materiale: kol og nokre skjørbrende steinar. Verkar for grunn og fattig på steinar til å vere kokegrop. = A36?	17.10. 2006	
A36	Kolkonsentra- sjon/bålrest?		Pl.t. nr. 3	Inneheld brent materiale: kol og nokre skjørbrende steinar. Verkar for grunn og fattig på	17.10. 2006	

				steinar til å vere kokegrop. = A35?		
A37	KG		Pl.t. nr. 3	Skoren ned i A39. Inneheld ein del kol og mange skjørbrende steinar. Held fram inn i sjaktprofilen i N.	17.10. 2006	
A38	KG		Pl.t. nr. 3	Skoren ned i A39. Inneheld ein del kol og særleg mange, kompakt plasserte, skjørbrende steinar. Held fram inn i sjaktprofilen i N.	17.10. 2006	
A39	Dyrkingslag/ kulturlag		Pl.t. nr. 3	Brun, humushaldig masse som verkar å gå noko ned i undergrunnen. Truleg skoren av kokegropene A37 og A38. Held fram inn i sjaktprofilen i N.	17.10. 2006	
A40	S?		Pl.t. nr. 3	Tvilsamt st.h.: v/ A38.	17.10. 2006	
A41	S		Pl.t. nr. 3	St.h.: m/skjørbrend stein og kol.	17.10. 2006	
A42	S?		Pl.t. nr. 3	Tvilsamt st.h.: samling av steinar som kan vere skoningsstein, men ingen masse frå sjølve stolpen.	17.10. 2006	
A43	Nedgraving?		Pl.t. nr. 4	Område m/ humushaldig masse like inntil sjaktkanten i S. Del av større nedgraving?	17.10. 2006	
A44	S		Pl.t. nr. 4	Truleg st.h.	17.10. 2006	
A45	S		Pl.t. nr. 4	Truleg st.h.	17.10. 2006	
A46	S?		Pl.t. nr. 4	Tvilsamt st.h.: m/kol.	17.10. 2006	
A47	S?		Pl.t. nr. 4	Tvilsamt st.h.	17.10. 2006	
A48	S		Pl.t. nr. 4	St.h.: distinkt, m/skjørbrende steinar og kol.	17.10. 2006	
A49	S	Fnr. 7: Slaggklump S12267d	Pl.t. nr. 4	St.h.: distinkt, m/skoningssteinar.	18.10. 2006	
A50	S		Pl.t. nr. 4	St.h.: distinkt, m/kol.	18.10. 2006	
A51	Nedgraving/konstruksjonsrest?		Pl.t. nr. 4	Område m/blandingsmasse av humus, sand og spreidde kolbitar. Funn av bitar av sintra materiale. Det er mogleg at det går eit par grøfter/ kanalar ut frå strukturen i N. Nedgraving/konstruksjonsrest?	18.10. 2006	
A52	S		Pl.t. nr. 4	Truleg st.h.	18.10. 2006	
A53	S?		Pl.t. nr. 4	Tvilsamt st.h.	18.10. 2006	
A54	S		Pl.t. nr. 4	Truleg st.h.	18.10. 2006	
A55	S		Pl.t. nr. 4	St.h.: m/kol.	18.10. 2006	
A56	S		Pl.t. nr. 4	Truleg st.h.: m/kol	18.10. 2006	
A57	S		Pl.t. nr. 4	Truleg st.h.	18.10. 2006	
A58	S		Pl.t. nr. 4	Truleg st.h.	18.10. 2006	
A59	S		Pl.t. nr. 4	St.h.: tydeleg meir utvaska enn A61 like ved.	18.10. 2006	
A60	Nedgraving: grav?		Pl.t. nr. 4	Rektangulært område m/ mørk brun, humushaldig masse og noko kol. Held fram inn i sjaktprofilen i S. Liknar i form og storleik på A30 - grav?	17.10. 2006	
A61	S		Pl.t. nr. 4	St.h.: distinkt, m/kol og moglegvis skoningssteinar.	18.10. 2006	
A62	S		Pl.t. nr. 4	St.h.: delvis i sjaktprofilen i S.	18.10. 2006	
A63	KG		Pl.t. nr. 4	Kokegrop m/skjørbrende steinar og kol.	18.10. 2006	

Vedlegg 3   Liste over teikningar

Originalteikningar:

2005

Undersøkningsområdet ved det eldste masseuttaket "A" (v/ Barbro I. Dahl):

Teikning 1   Planteikning i 1:50 av feltet (1 av 2)

Teikning 2   Planteikning i 1:50 av feltet (2 av 2)

Frå området for det nyaste masseuttaket "B" (v/ Barbro I. Dahl):

Teikning 1   Plan - og profildeikning i 1:10 av kokegrop A1

2006

Undersøkningsområdet ved det eldste masseuttaket "A" (v/ Even Bjørdal):

Teikning 1   Planteikning i 1:20 av A33 og A44 - A48

Undersøkningsområdet i samband med dei tre søkesjaktene (v/ Even Bjørdal):

Teikning 2   Planteikning i 1:50 av den austlege delen av sjakt 1 (1 av 3)

Teikning 3   Planteikning i 1:50 av den midtre delen av sjakt 1   (2 av 3)

Teikning 4   Planteikning i 1:50 av den vestre delen av sjakt 1   (3 av 3)

Teikning 5   Plan - og profildeikning i 1:10 av mogleg sekundærgrav over dekkhellene i grav A30

Teikning 6   Planteikning i 1:10 av dekkheller og steinar i grav A30

Teikning 7   Planteikning i 1:10 av innhaldet i primærgrava under dekkhellene i grav A30

Reinteikningar:

2005

Samla reinteikning av heile undersøkingsområdet ved det eldste masseuttaket "A" (v/Barbro I. Dahl)

Plan - og profildeikning i 1:10 av kokegrop A1 (v/ Barbro I. Dahl)

2006

Planteikning i 1:20 av A33 og A44 - A48 frå undersøkingsområdet ved det eldste masseuttaket "A" (v/ Even Bjørdal)

Samla reinteikning av heile sjakt 1 (v/ Even Bjørdal)

Plan - og profildeikning i 1:10 av mogleg sekundærgrav over dekkhellene i grav A30 (v/ Even Bjørdal)

Planteikning i 1:10 av dekkheller og steinar i grav A30 (v/ Even Bjørdal)

Planteikning i 1:10 av innhaldet i primærgrava under dekkhellene i grav A30 (v/ Even Bjørdal)

Vedlegg 4 Funnlister

Funn frå undersøking i nov.- des. 2005 (aks.nr. 2005/40) i området ved det eldste masseuttaket "A" på Nedre Øksnevad, gnr. 7 bnr. 1, Klepp kommune:

Funna er gjort anten på overflata av eller like ved framreinsa strukturar innan feltet eller som lausfunn. Strukturane kan ikkje undersøkjast nærmare sidan dette feltet i mai 2007 vart frigjeve til masseuttak. Ein har med bakgrunn i dette ved den vidare katalogiseringa vedteke å sjå bort frå dei opprinnelege 12 funnummera. Leirkarskåra er delt inn etter type/kvalitet: S12308a omfattar skår av svartglitta type (truleg frå 300-400-talet e. Kr.), S12308b omfattar dei resterande skåra (truleg eldre jernalder: 500 F.Kr.- 550 e.Kr.). Eit flintavslag er S12308c.

Fnr.	Skildring	Funntilhøve	Dato	Sign.
1	Eitt keramikkskår St.l.: 24 mm. St.br.: 23 mm. St.t.: 6 mm.	I toppen av A20 (kokegrop)	08.11.2005	Barbro I. Dahl
2	Eitt keramikkskår St.l.: 30 mm. St.br.: 20 mm. St.l.: 7 mm.	I ytterkant av A28 (kokegrop)	08.11.2005	Barbro I. Dahl
3	Eitt flintavslag St.l.: 39 mm. St.br.: 25mm. St.t.: 8 mm. S12308c	I toppen av A27 (kokegrop)	08.11.2005	Barbro I. Dahl
4	Eitt keramikkskår St.l.: 27mm. St.br.: 19 mm. St.t.: 5 mm.	I toppen av A33 (nær stor flat stein)	08.11.2005	Barbro I. Dahl
5	To keramikkskår St.l: 26-28 mm. St.br.: 15-23 mm. St.t.: 8 mm.	I toppen av A33	08.11.2005	Barbro I. Dahl
6	Eitt keramikkskår (Vegg/botn) St.l: 30 mm. St.br.: 28 mm. St.t.: 7 mm.	I toppen av A33 (nær ytterkant)	08.11.2005	Barbro I. Dahl
7	Sju keramikkskår St.l: 9-17 mm. St.t.: 2-4 mm.	I toppen av A35 (kolkonsentrasjon)	08.11.2005	Barbro I. Dahl
8	12 keramikkskår (Fire m/ enkel dekor) St.l: 17-44 mm. St.br.: 12-40 mm. St.t.: 4-9 mm.	Oppsamla frå ca 1x1 m stort område av gammalt dyrkings- /kulturlag rett N for A38	08.11.2005	Barbro I. Dahl

9	Eitt keramikkskår St.l: 37 mm. St.br.: 29 mm. St.t.: 6 mm.	Lausfunn, frå matjord	08.11.2005	Barbro I. Dahl
10	Eitt keramikkskår St.l: 22 mm. St.br.: 15 mm. St.t.: 9 mm.	I toppen av A14 (brent stolpe)	22.11.2005	Barbro I. Dahl
11	Fire keramikkskår (Eitt randskår) St.l: 13 -38 mm. St.br.: 10-28 mm. St.t.: 8-11 mm.	I toppen av A23 (stolpe)	02.12.2005	Barbro I. Dahl
12	To keramikkskår (Eitt dekorert, eitt randskår) St.l: 28 mm. St.br.: 15-22 mm. St.t.: 8 mm.	I toppen av A25 (stolpe)	02.12.2005	Barbro I. Dahl

Funn frå synfaring 08.12. 2005 og utgraving 20.12. 2005 (aks.nr. 2005/41) i området for det nyaste masseuttaket "B" på Nedre Øksnevad, gnr. 7 bnr. 1, Klepp kommune:

Fnr.	Skildring	Funntilhøve	Dato	Sign.
1	To flintavslag St.l: 24 - 45 mm. St.br.: 21-24 mm. St.t.: 9-10 mm. S12231a	Lausfunn	08.12. 2005	Olle H. Hemdorff
2	Ei trekolprøve. Nat.vit.nr. 2005/21-1 S12231b	Teke frå profilsnitt gjennom kokegrop A1	20.12. 2005	Barbro I. Dahl

Funn frå undersøking sept. - nov. 2006 (aks.nr. 2006/37) i området for det eldste masseuttaket "A" og i dei tre søkesjaktene på Nedre Øksnevad, gnr. 7 bnr. 1, Klepp kommune:

Fnr.	Skildring	Funntilhøve	Dato	Sign.
1	Seks keramikkskår St.l.: 16-24 mm. St.br.: 12-19 mm. St.t.: 7-14 mm. S12267b	I toppen av A33 (gammalt dyrkings- / kulturlag) på feltet ved det eldste masseuttaket	26.09. 2006	Even Bjørdal
2	17 keramikkskår (Eitt randskår) St.l.: 11-32 mm. St.br.: 6-23 mm. St.t.: 3-9 mm. S12267a	I toppen av mørk masse m/ delvis brent innhald i N – enden av sjakt 2, nokre meter frå krysset m/ sjakt 1	04.10. – 05.10. 2006	Even Bjørdal

3	Eitt flintavslag St.l.: 18 mm. St.br.: 14 mm. St.t.: 3 mm. S12267e	Lausfunn, frå midten av sjakt 2	04.10. 2006	Even Bjørdal
4	Ei flekke av flint (m/ bruksretusj) St.l.: 102 mm. St.br.: 22 mm. St.t.: 7 mm. S12267d	Lausfunn, frå midten av sjakt 3	06.10. 2006	Even Bjørdal
5	Ein bit av brent bein St.l.: 43 mm. St.br.: 17 mm. St.t.: 11 mm. Vekt: 6,7g S12267f Eitt flintavslag St.l.: 28 mm. St.br.: 17 mm. St.t.: 8 mm. S12267e	Lausfunn, frå nordre tredjedel av sjakt 3	06.10. 2006	Even Bjørdal
6	Ein klump av slagg og smelta sand (46,4g) S 12267c	I toppen av A49 (stolpe) i sjakt 1	18.10. 2006	Even Bjørdal

Funn gjort i samband med GPS - innmåling av undersøkingssområder 13.03. 2007 (aks.nr. 2007/30) på Nedre Øksnevad, gnr. 7 bnr. 1, Klepp kommune:

Fnr.	Skildring	Funntilhøve	Dato	Sign.
1	Tre keramikkskår St.l.: 16-24 mm. St.br.: 16-20 mm. St.t.: 6-11 mm. S12267b	I toppen av A44 (kokegrop) på feltet v/ det eldste masseuttaket	13.03. 2007	Even Bjørdal
2	Eitt keramikkskår St.l.: 23 mm. St.br.: 15 mm. St.t.: 10 mm S12267b	Lausfunn, på overflata like V om A38 på feltet v/ det eldste masseuttaket	13.03. 2007	Even Bjørdal

Vedlegg 5 a Katalog for synfaring og undersøkning ved område for masseuttak B. Nedre Øksnevad, gnr. 7, bnr. 1, Klepp k.

KATALOGISERING TIL HOVEDKATALOGEN

Museumsnr: 12231
Aks. nr: 2005/41
WEBSaksnr: 02/1258

Lokalitetsnavn: Ved masseuttak B
Gårdsnavn: Nedre Øksnevad
Bruksnavn: Øksnevad vgs
Gnr: 7
Bnr: 1
Kommune: Klepp
Fornminnenr:
Flyfoto/regnr: 514_C8_X4/13

ØK Kartblad: AK019-5-1
M711Kart:
UTMKoord: 32VLL069227
H.o.h: 10-15m
RAnr:

Funnkategori_1: Lausfunn og buplassfunn
Funnkategori-2: Lausfunn og kokegrop
Funnmiljø: Innmark, beiteområde
Anlegg og kontekst: Lausfunn på markoverflata i eit innmarksområde ved masseuttak B. Frå steinalder. Ei trekolprøve frå kokegrop A1 i same området.

Terreng og lokalisering: Området ligg i Klepp kommune, på garden Nedre Øksnevad (gnr 7, bnr 1). Her mellom løpet til Figgjoelva og RV 44, strekkjer det seg eit relativt breitt høgdedrag i NØ-SV- retning. Masseuttak B ligg i den SV enden av høgdedraget, der flata går over i ei helling mot SV og ned mot elva i NNV.

Funnomstend.: Overflateoppsamling/markvandring, utgraving
Funnet av: Olle Hemdorff og Barbro I. Dahl, AmS.
År: 2005
Innlevert:
Gave fra:

Periode: Steinalder
Datering: 8000 - 1800 F.KR

Katalogisert av: E Bjørdal
Dato: 12.06.2007
Revidert av: Kristine Orestad Sørgaard
Dato: 14.06.2007
Klassifikasjonssystem: Ballin, T.B. 1996: *Klassifikasjonssystem for steinartefakter*. Varia 36, Universitetets Oldsaksamling, 1996.
Nat. vit. analyser: Ei trekolprøve frå kokegrop A1; 2005/21-1: ikkje sendt til datering

Systematisering/ ordning for magasin: Funna er merka med S-nr. og underbokstav, og lagt i merka posar og øsker, med syrefritt papir. Tre funn: S12231a-b, fnr. 1 og 2.

Opplysninger i Top. Ark.: Rapport, plan- og profildeikningar, foto, funnliste, feltdagbok, anleggsskjema m.m.

Litteratur:

Vedlegg 5 a Katalog for synfaring og undersøking ved område for masseuttak B. Nedre Øksnevad, gnr. 7, bnr. 1, Klepp k.

S12231

Lausfunn frå steinalder frå synfaring i område for masseuttak B og ei trekolprøve frå kokegrop A1 i det same området. Nedre Øksnevad, gnr. 7, bnr. 1, Klepp k.

a) Lausfunn av to *flintavslag*. Eitt makroavslag og eit vanleg avslag.

St.l: 24 - 45 mm. St.br.: 21-24 mm. St.t.: 9-10 mm. Fnr.1.

b) *Trekolprøve*: nat.vit.nr. 2005/21-1. Fnr. 2.

Lausfunn av to flintavslag ved Barbro I. Dahl og Olle Hemdorff si synfaring 08.12. 2005 i området for det nyaste masseuttaket ("B") på Nedre Øksnevad, gnr.7, bnr.1, Klepp k. Ei trekolprøve teke frå profilsnittet av kokegrop A1 i det same området v/ Barbro I. Dahl si utgraving 20. 12. 2005. Området ligg SV på eit NØ-SV høgdedrag lokalisert mellom Figgjoelva og RV 44, i ei helling ned mot vadestaden over elva. Rapport, plan- og profildeikningar, foto, funnliste, feltdagbok, anleggsskjema m.m. i Top. ark.

Vedlegg 5 b Katalog for lokalitet med busetnadsspor frå bronsealder/jernalder på Nedre Øksnevad, gnr 7, bnr 1, Klepp k.

KATALOGISERING TIL HOVEDKATALOGEN

Museumsnr: 12267
Aks. nr: 2006/37
WEBSaksnr: 02/1258

Lokalitetsnavn: Sjakt 1-3 og felt v/ masseuttak A
Gårdsnavn: Nedre Øksnevad
Bruksnavn: Øksnevad vgs
Gnr: 7
Bnr: 1
Kommune: KLEPP
Fornminnenr:
Flyfoto/regnr: 514_C8_X4/13

ØK Kartblad: AK 019-5-1
M711Kart:
UTMKoord: 32VLL069227
H.o.h: 20-23m
RAnr:

Funnkategori 1: Buplass
Funnkategori 2: Stolpehol, kokegroper, eldstadar
Funnmiljø: Dyrka mark, beite

Anlegg og kontekst: Buplassfunn
– Påviste stolpehol, men desse kan ikkje knytast til sikre huskonstruksjonar.
– Kokegroper og nokre meir uklare kolkonsentrasjonar/mindre eldstadar.
– Fleire område med masse som truleg stammar frå gamle dyrkingslag/kulturlag.

Funnkontekst

- Anleggsspora er påviste i samband med flateavdekking i to undersøkingsområde: Eit felt ved det eldste masseuttaket (undersøkt både i 2005 og 2006) og tre søkesjakter (undersøkt i 2006) nokre titals meter frå det nemnde feltet.
- Det vart funne skår frå keramikk (truleg frå jernalder), m.a. i fleire stolpehol og kokegroper frå undersøkingsområda.
- Det vart funne ein slagglump frå eit stolpehol i sjakt 1.
- I sjakt 3 vart gjort eit lausfunn av ei 10 cm lang flintflekke.

Terreng og lokalisering:

Området ligg i Klepp kommune, på garden Nedre Øksnevad (gnr 7 bnr 1). Her mellom løpet til Figgjoelva og RV 44, strekkjer det seg eit relativt breitt høgdedrag i NØ-SV- retning. Det eldste masseuttaket ("A") ligg like N om den gruslagde gardsvegen som strekkjer seg frå skulen og mot SV langs høgdedraget. Terrengen heller svakt ned mot vegen. Hovuddelen av registreringa og utgravinga hausten 2006 vart gjort like NNV om dette masseuttaket. Det vart opna tre søkesjakter (sjakt 1-3) her oppe på NØ- enden av flata på høgdedraget.

Funnomstend.: Prøvegraving/førundersøking/registrering
Funne av: E Bjørdal og O Hemdorff, AmS
År: 2006
Innlevert:
Gave fra:

Vedlegg 5 b Katalog for lokalitet med busetnadsspor frå bronsealder/jernalder på Nedre Øksnevad, gnr 7, bnr 1, Klepp k.

Periode: Steinialder-jernalder
Datering: 8000 F.KR - 1050 E.KR

Katalogisert av: E Bjørdal
Dato: 10.06.2007
Revidert av: Kristine Orestad Sørgaard
Dato: 14.06.2007
Klassifikasjonssystem: Ballin, T.B. 1996: *Klassifikasjonssystem for steinartefakter*. Varia 36, Universitetets Oldsaksamling, 1996.

Nat. vit. analyser: Nei
Systematisering/ordning for magasin: Funna er merka med S-nr. og underbokstav, og lagt i merka posar og øsker, med syrefritt papir. Trettito funn: S12267a-f; fnr. 1-6 (2006/37) og fnr. 1-2 (2007/30).

Opplysninger i Top.Ark.: Rapport, planteikningar, foto, funnliste, feltdagbok, anleggsskjema m.m.

Litteratur:

S12267

Funn frå forundersøking og avgrensa utgraving av lokalitet med busetnadsspor frå bronsealder/jernalder på Nedre Øksnevad, gnr 7, bnr 1, Klepp kommune.

- a) Sytten *skår* og *avskalingar* frå fleire *leirkar* av eldre jernaldersk type. Eitt av skåra er av svartglitta, finmagra type, dei andre har ei noko grovare magring. Eitt randskår. St.l.: 11-32 mm St.br.: 6-23 mm. St.t.: 3-9 mm. Låg i toppen av mørk masse m/delvis brent innhald i N-enden av sjakt 2, nokre meter frå sjakt 1. Fnr. 2.
- b) Ti *skår* og *avskalingar* frå fleire *leirkar* av eldre jernaldersk type. Mellomgrov magring. Eitt randskår. St.l: 16-24 mm St. br.: 12-20 mm St.t.: 6-14 mm. Frå toppen av A33, A44 og området like ved på felt ved masseuttak A. Fnr. 1 (2006/37) og fnr. 1 og 2 (2007/30).
- c) Ein *slaggklump*, funnen i toppen av stolpehol A49 i sjakt 1. 46,4 g. Fnr. 6.
- d) Ei *flekkje* av grå *flint*. Har to ryggar (ein langs midten av heile + ein mindre) og bruksretusj. St. l.: 102mm St. br.: 22mm St.t.: 7mm. Lausfunn v/ flateavdekking m/ maskin i sjakt 3. Fnr. 4.
- e) To *vanlege avslag* av grå/lys grå *flint*. St. l.: 20-28 mm St. br.: 14-19 mm St.t.: 3-8 mm. Lausfunn v/ flateavdekking m/ maskin i sjakt 2 og 3. Fnr. 3 og 5.
- f) Ein bit av *brent bein*. St. l.: 43 mm St. br.: 17 mm St.t.: 11 mm. Lausfunn v/ flateavdekking m/ maskin i sjakt 3. Fnr. 5.

Funn av flint frå steinalder og leirkarskår frå eldre jernalder. Funne ved Even Bjørdal si undersøking i samband med tre søkesjakter og eit felt ved det eldste masseuttaket ("A") på Nedre Øksnevad, gnr. 7, bnr.1, Klepp k. Undersøkinga var lokalisert til NØ på eit relativt breitt høgdedrag som ligg mellom Figgjoelva og RV 44. Frå høgdedraget heller terrenget mot NNV ned mot Asperhøl og Sandhøl i Figgjoelva. Rapport, planteikningar, foto, funnliste, feltdagbok, anleggsskjema m.m. i Top. ark.

Vedlegg 5 c Katalog for lokalitet med busetnadsspor frå bronsealder/jernalder i området for det eldste masseuttaket ("A") på Nedre Øksnevad, gnr 7, bnr 1, Klepp k.

KATALOGISERING TIL HOVEDKATALOGEN

Museumsnr: 12308
Aks. nr: 2005/40
WEBSaksnr: 02/1258

Lokalitetsnavn: Felt v/ masseuttak A
Gårdsnavn: Nedre Øksnevad
Bruksnavn: Øksnevad vgs
Gnr: 7
Bnr: 1
Kommune: KLEPP
Fornminnenr:
Flyfoto/regnr: 514_C8_X4/13

ØK Kartblad: AK-019-5-1
M711Kart:
UTMKoord: 32VLL069227
H.o.h: 18-20m
RAnr:

Funnkategori 1: Buplass
Funnkategori 2: Stolpehol, kokegroper, dyrkingslag
Funnmiljø: Dyrka mark, beite

Anlegg og kontekst:

Buplassfunn

- Påviste stolpehol, men desse kan ikkje knytast til sikre huskonstruksjonar.
- Kokegroper og nokre meir uklare kolkonsentrasjonar/mindre eldstadar.
- Område med masse som truleg stammar frå gamle dyrkingslag/kulturlag.

Funnkontekst

- Anleggsspora er påviste i samband med flateavdekking av eit felt ved det eldste masseuttaket ("A").
- Det vart funne skår frå keramikk (truleg frå jernalder), m.a. i fleire stolpehol og kokegroper innan undersøkingområdet.

Terreng og lokalisering:

Området ligg i Klepp kommune, på garden Nedre Øksnevad (gnr. 7, bnr. 1). Her mellom løpet til Figgjoelva og RV 44, strekkjer det seg eit relativt breitt høgdedrag i NØ-SV- retning. Frå høgdedraget heller terrenget mot NNV ned mot Asperhøl og Sandhøl i Figgjoelva. Det eldste masseuttaket ("A") ligg like N om den gruslagde gardsvegen som strekkjer seg frå skulen og mot SV langs høgdedraget. Terrenget heller svakt ned mot vegen.

Funnomstend.: Prøvegraving/førundersøking/sikringsgraving
Funnet av: Barbro I. Dahl
År: 2005
Innlevert:
Gave fra:

Periode: Eldre jernalder
Datering: 300-400 E.KR

Vedlegg 5 c Katalog for lokalitet med busetnadsspor frå bronsealder/jernalder i området for det eldste masseuttaket ("A") på Nedre Øksnevad, gnr 7, bnr 1, Klepp k.

Katalogisert av: E Bjørdal
Dato: 11.06. 2007
Revidert av: Kristine Orestad Sørgaard
Dato: 14.06.2007
Klassifikasjonssystem: Ballin, T.B. 1996: *Klassifikasjonssystem for steinartefakter*. Varia 36, Universitetets Oldsaksamling, 1996.

Nat. vit. analyser: Nei
Systematisering/ordning for magasin: Funna er merka med S-nr. og underbokstav, og lagt i merka posar og øsker, med syrefritt papir. Trettifire funn: S12308a-c; fnr. 1-12.

Opplysninger i Top. Ark.: Rapport, planteikningar, foto, funnliste, feltdagbok, panleggsskjema m.m.

Litteratur:

S12308

Funn frå sikringsgraving av lokalitet med busetnadsspor frå bronsealder/jernalder i området for det eldste masseuttaket ("A") på Nedre Øksnevad, gnr 7, bnr 1, Klepp kommune.

- a) Femten skår av eitt eller fleire *leirkar* (fire av fragm. er limt saman til to, dvs er det 13 einingar). Magring av mellom-grov til fin kvalitet. Svartglitta type, truleg frå 300-400-talet e.Kr. Fem av skåra har enkel dekor i form av prikkar eller strekar. Fire randskår og eit botn/veggskår. St.l.: 24-43mm St.br.: 19-32mm St.t: 14-17mm. Funne på overflata av strukturar- innanfor same område som 12308b. Kjem frå opprinneleg fleire funnr. (1-2, 4-12), skåra har i ettertid blitt fordelt på 12308a og b etter type: dei svartglitta skåra er samla under 12308a.
- b) Atten skår og *avskalingar* av fleire *leirkar* frå eldre jernalder. Mellomgrov magring. Eitt skår m/ enkel dekor. St.l.: 9-42mm St.br.: 5-31mm St.t.: 2-11mm. Funne på overflata av strukturar- innanfor same område som 12308a. Kjem frå opprinneleg fleire funnr. (1-2, 4-12), skåra har i ettertid blitt fordelt på 12308a og b etter type: dei svartglitta skåra er samla under 12308a.
- c) *Vanleg avslag av flint*. St.l.: 39mm St.br.: 25mm St.t.: 8mm. Funne i toppen av A27. Fnr. 3.

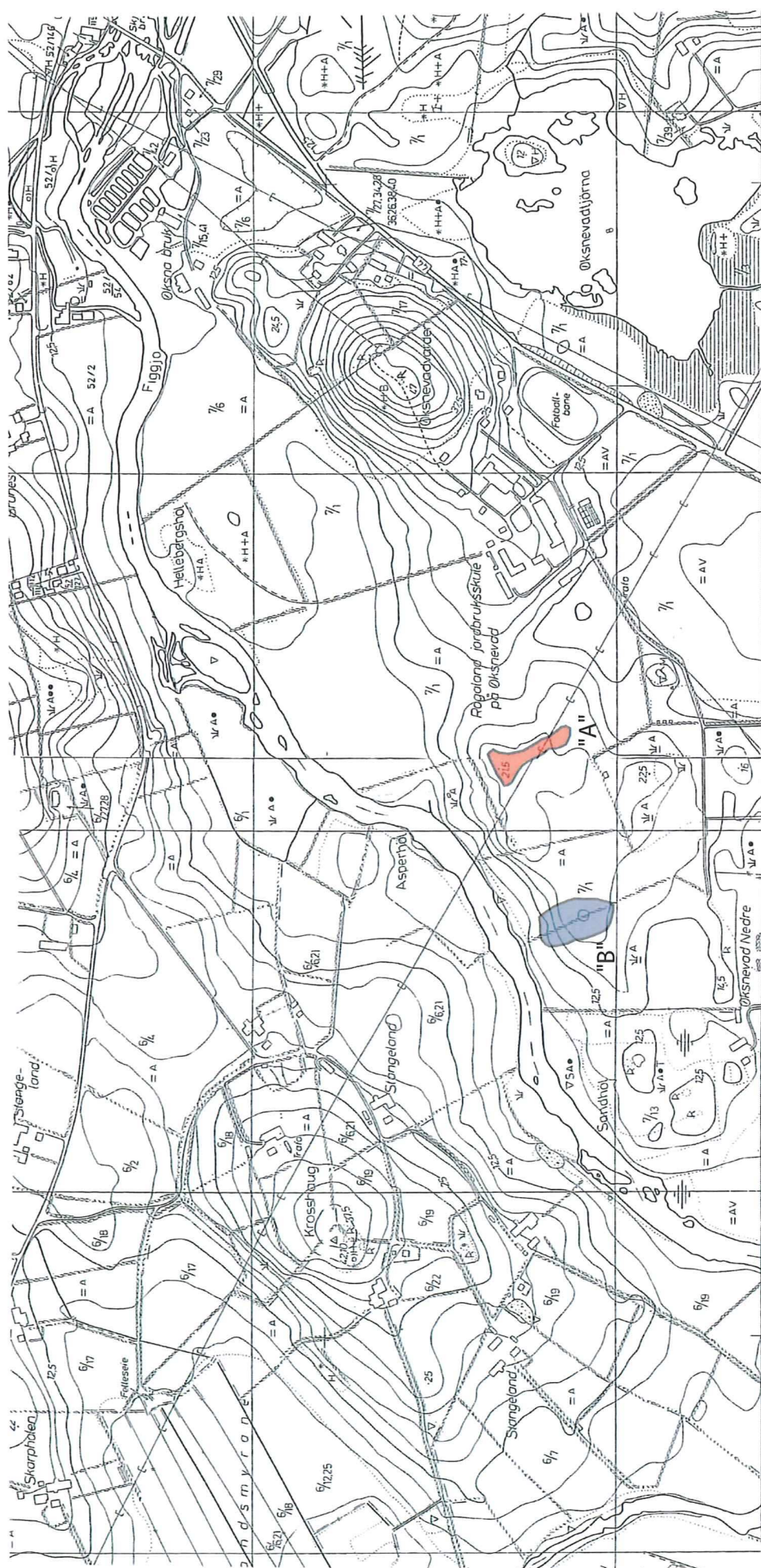
Funn av flintavslag frå steinalder og skår av *leirkar* frå eldre jernalder. Funne ved Barbro I. Dahl si sikringsgraving på felt i samband med det eldste masseuttaket ("A") på Nedre Øksnevad, gnr. 7 bnr.1, Klepp k. Området er i eige av Øksnevad vgs og ligg NØ på eit relativt breitt høgdrag med dyrka mark som strekkjer seg NØ-SV mellom Figgjoelva og RV 44. Undersøkingområdet ligg like N om ein traktor-/anleggsveg.

Vedlegg 6   Liste over vitenskapelige prøver

Nat.vit.nr. 2005/21-1

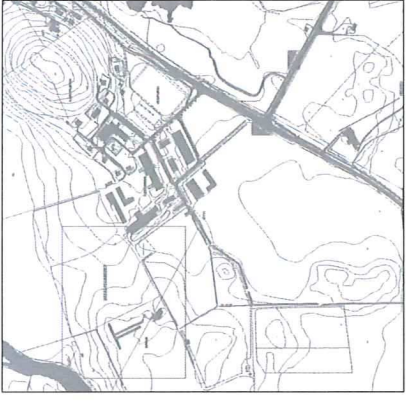
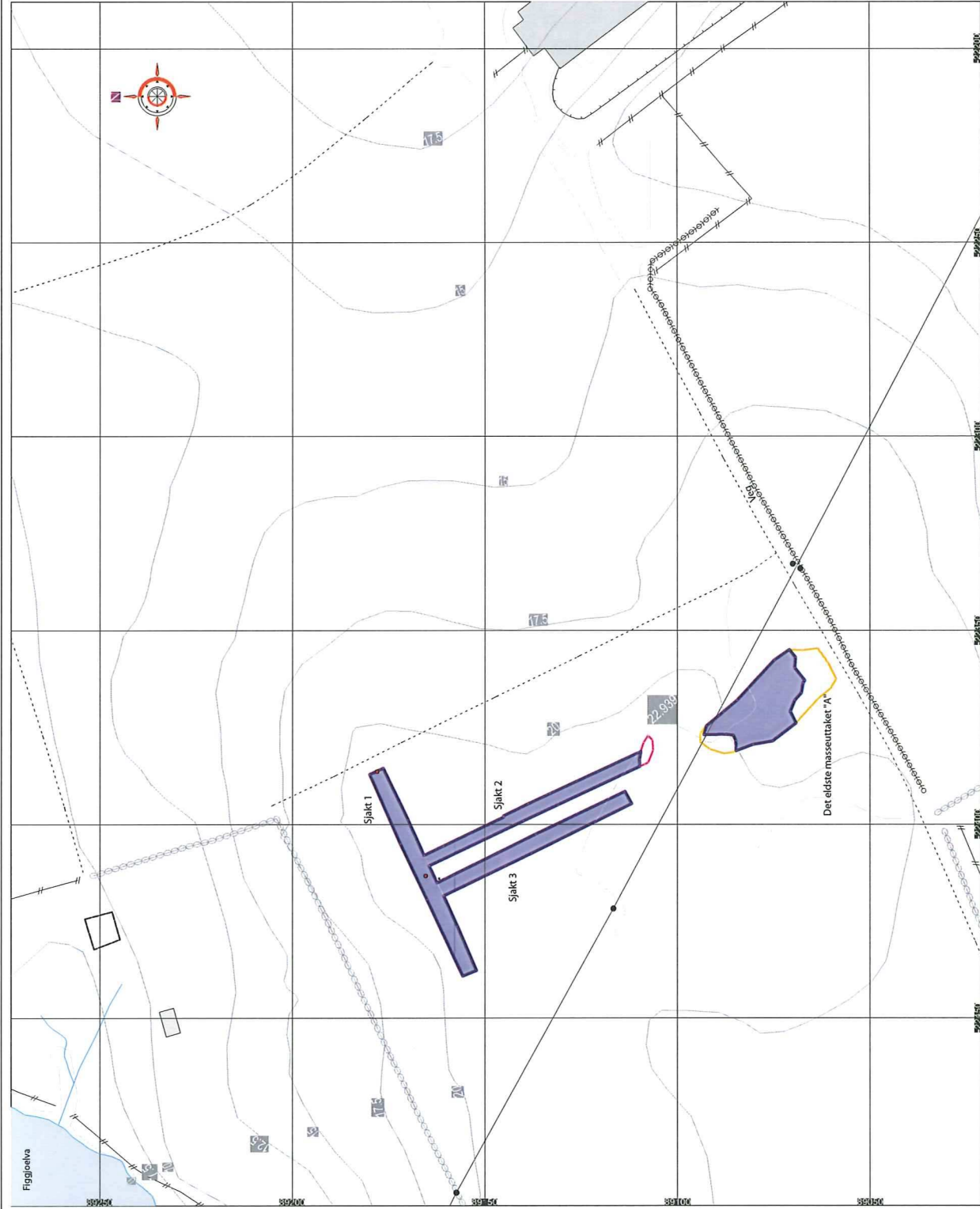
Kolprøve frå kokegrop A1 i området for masseuttak B.
Flotert, men ikkje undersøkt nærmare. S12231b.

Vedlegg 7 Oversynskart over nærområdet til Nedre Øksnevad, gnr 7 bnr 1, Klepp kommune.

Raud farge: innan dette området ligg undersøkjingsfeltet ved masseuttak A frå 2005 og søkesjaktene frå 2006

Blå farge: omtrentleg lokalisering av området for masseuttak B

TEIKNFORKLARING

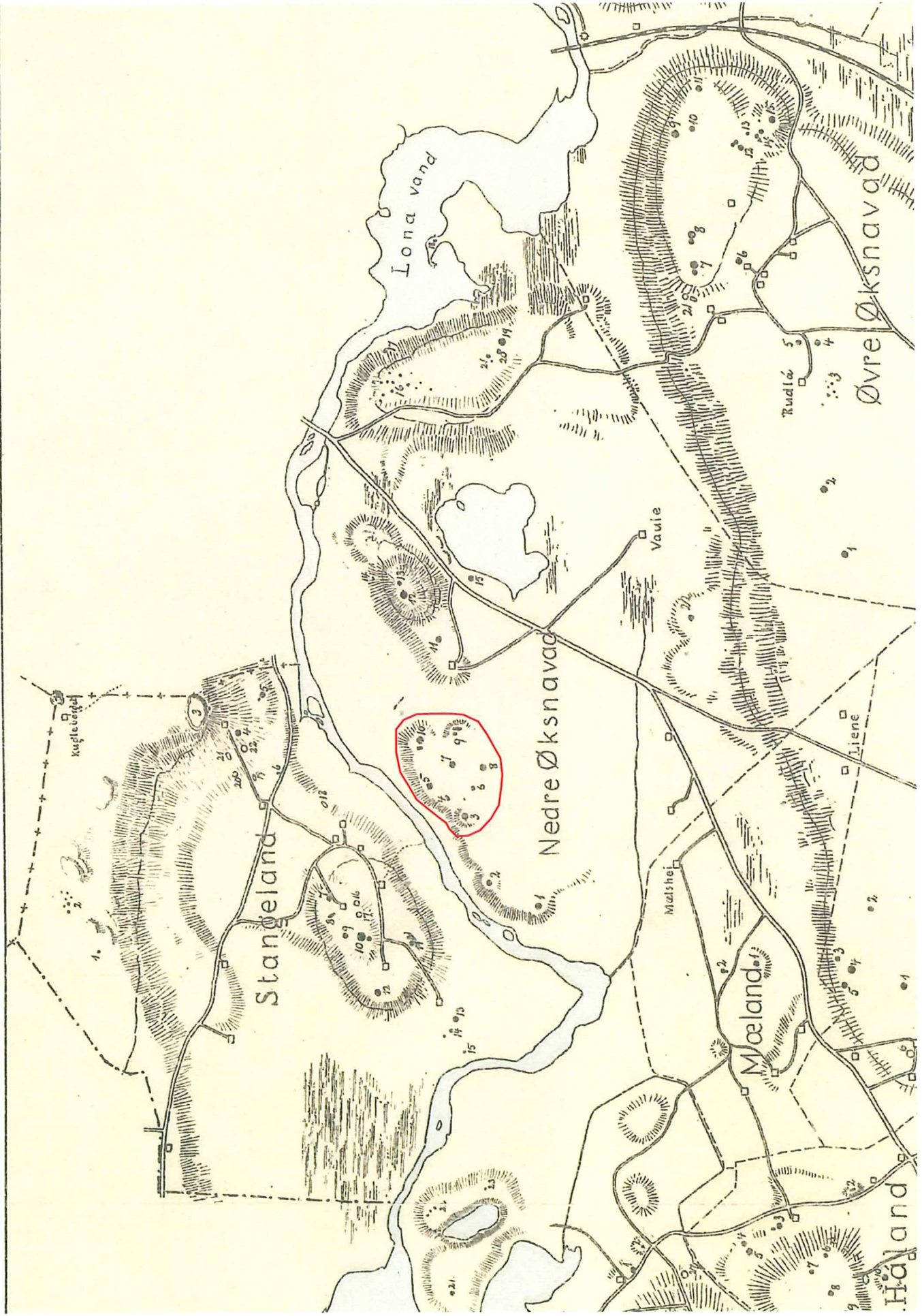
- Arkeologisk undersøkte område
- Område påverka av graving med maskin - masseuttak?
- Avgrensning for det eldste masseuttaket "A"
- Punkt langs x-aksen i det lokale målesystemet for sjakt 1: punktet i Ø er origo (10x,10y)

Koordinatsystem = NGS48-Akse
 HØYDEGRUNNLAG = NN54
 DATAFIL (innmalte data): oksnevad.sos

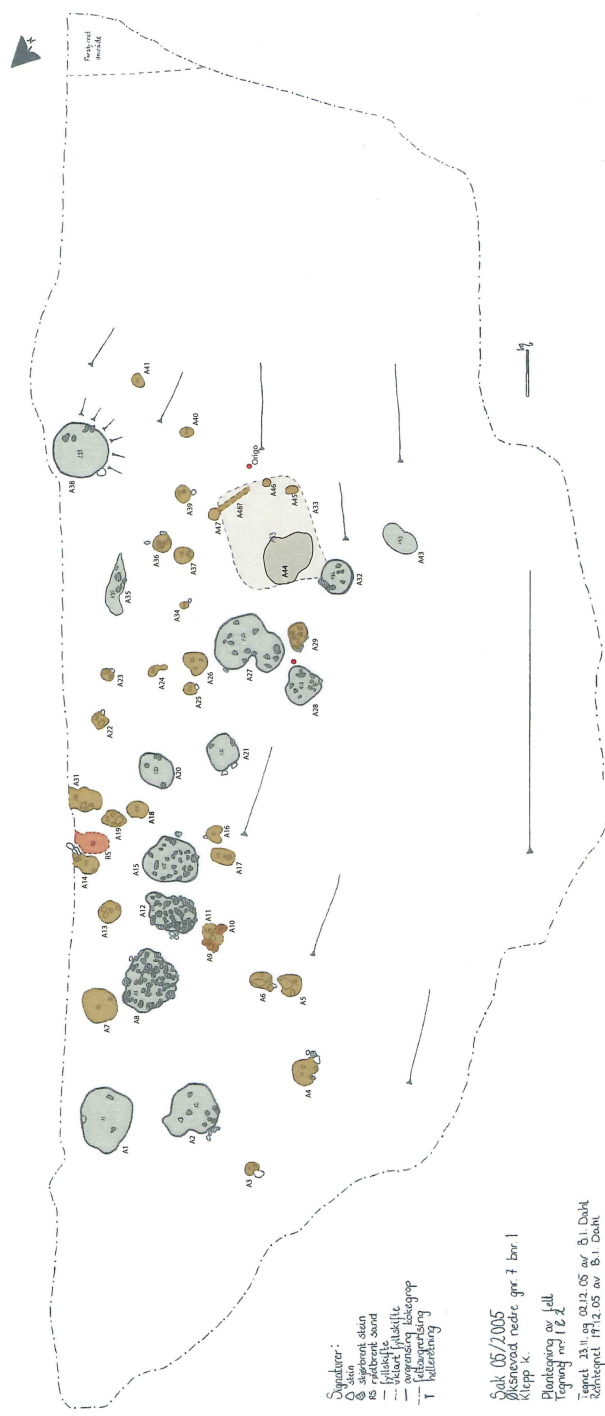

PROSJEKT	ARKEOLOGISKE UNDERSØKELSER I SVAMMELØ
OPPLAG	2017
UTGIVELSE	2017
FORFATTER	INGENIØRSERVICE AS
PROSJEKTLEDER	INGENIØRSERVICE AS
TEIKNING	INGENIØRSERVICE AS
REVISJON	301

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

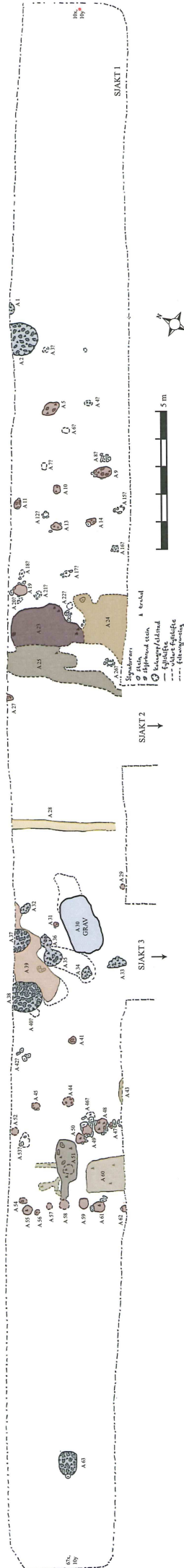
Vedlegg 9 Utsnitt av Hælliesen sitt kart frå 1906 (1 top. ark.) som viser registrerte fornminne på Nedre Øksnavad og i nærområdet. Den raude sirkelen omkrinsar det aktuelle høgdedraget.

Vedlegg 10 Planleteikning av tilhøva på feltet ved masseuttak A.

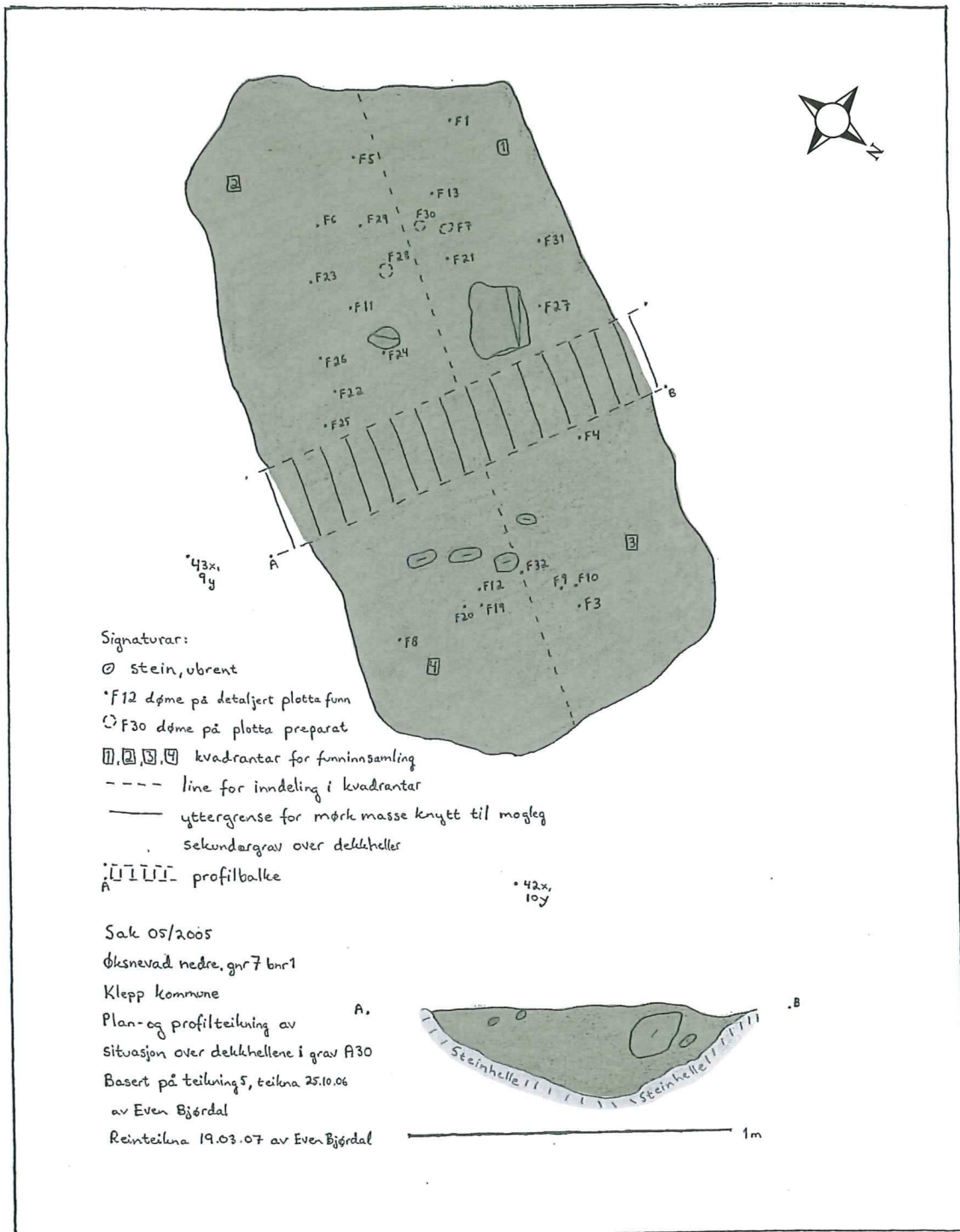
Stolpehøla A30 og A40 er ikkje blitt ført på teikninga.
 A33 vart undersøkt nærare i 2006, i samband med dette vart anleggsspora A44 - A48 påvist.
 Disse anleggsspora og x-aksen i målesystemet frå 2006 er skissert inn på denne planleteikninga, men j.f. vedlegg 15 for ei meir detaljert og nøyaktig teikning av A44 - A48.

Originalteikning og reinteikning v/ Barbro I. Dahl, desember 2005.
 Fargekodning m.m. v/ Even Bjørndal, mai 2007.

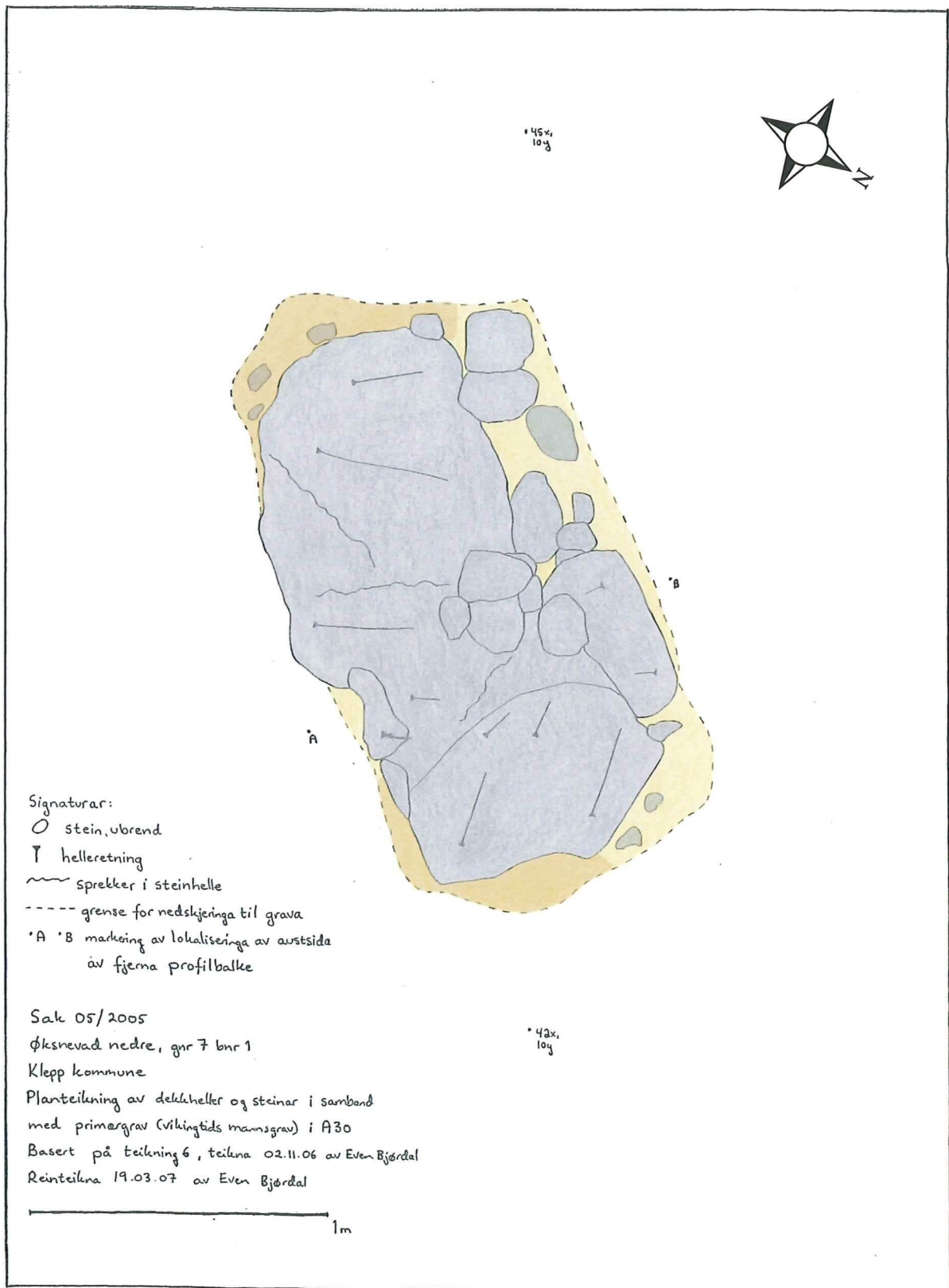

Sak 05/2005
 Nedre Øksnevad, gnr 7 bnr 1, Klepp kommune
 Planteikning av anteggsport i SIAKT 1
 Basert på originalteikning 2, 3 og 4 av Even Bjørndal (23.10., 24.10. og 21.11., 2006)
 Reintekna 16.03.2007 av Even Bjørndal

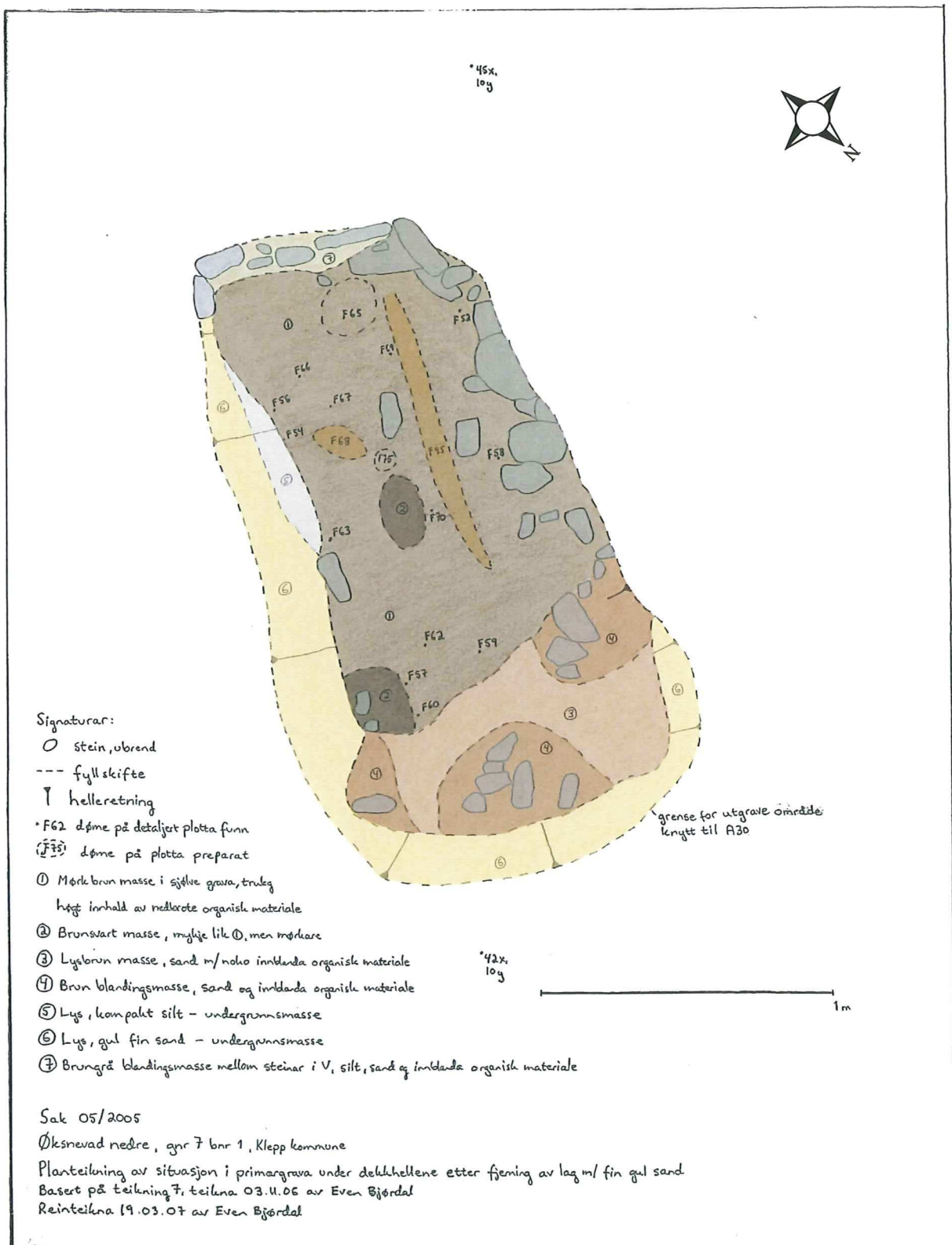
Vedlegg 11 Planteikning av tilhøva i sjakt 1

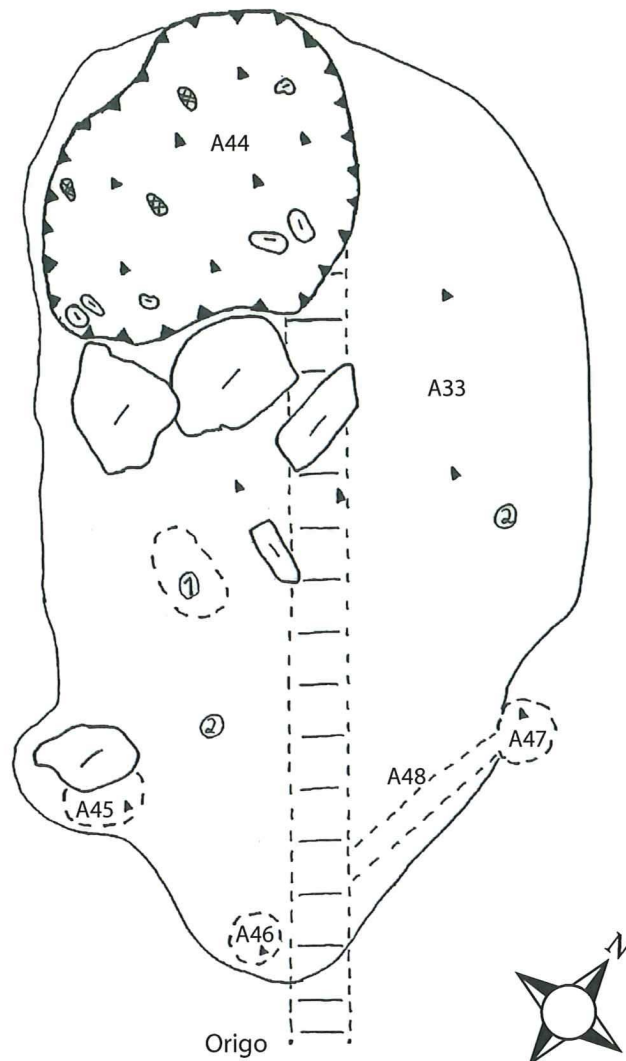
Vedlegg 12 Plan - og profilteikning av mogleg sekundærgrav over dekkhellene i A30

Vedlegg 14 Planteikning av situasjon i primærgrava i A30 etter fjerning av eit lag med fin, gul sand og noko av sjølve gravfyllet

Signaturar:

○ stein

⊕ skjørbrend stein

⊗ kokegrop/eldstad

▲▲ trekol

— fyllskifte

---- uklart fyllskifte

:| | | | profilbalke

① område m/ kompakt, lys silt

② grøbrun masse - gammalt dyrkingslag eller kulturlag

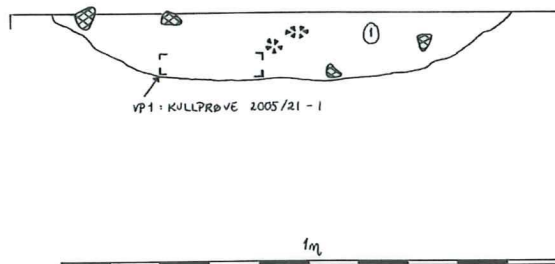
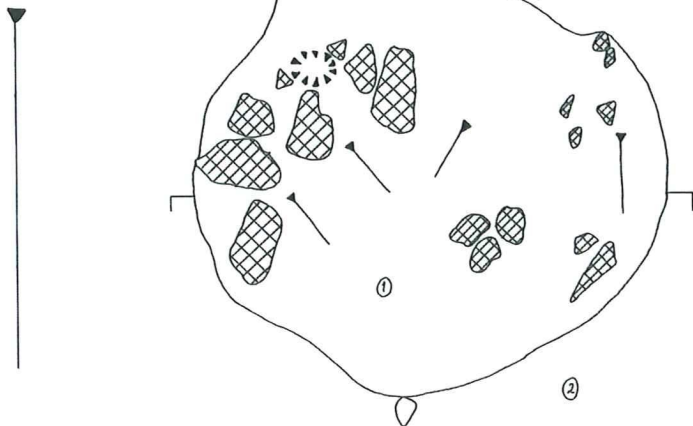
Sak 05/2005

Øksnevad nedre, gnr 7 bnr 1, Klepp kommune

Planteikning av A33, A44, A45, A46, A47 og A48 frå felt v/ gammalt masseuttak

Basert på teikning 1, teikna 26.09.06 og 23.11.06 av Even Bjørdal

Reinteikna 19.03.07 av Even Bjørdal

Signaturer:

- ① Svart, svært kullholdig grov sand.
Noe humusholdig. Spetter med lyse-
grå fine gruskorn. Større kullbiter.
- ② Vambrun fin sand. Småstein
: ∅.

- stein
- ▨ skjærbrent stein
- ✱ utrast stein
- fyllskifte
- ┌ ┐ snitteretning
- [ ] prøveuttak 2005/21-1
- └ helleretning

Sak 05/2005
Øksnevad nedre gnr. 7 bnr. 1
Klepp k.

Område for nytt masseuttak

Plan- og profiltegning av A1
Tegning nr. 1

Tegnet 20.12.05 av B.I. Dahl
Reintegnet 02.01.06 av B.I. Dahl

Rapport Punkt

Utlistet av: Elin
Utlistet dato: 2007.05.18
Prosjektnavn: F:\DATA64\1758_002\LAND\Innmåling130307FERDIG_NGO.gmi
Prosjektbeskrivelse:

Innmåling av fornminner
Øksnevad videregående skole, Klepp

Utført for:
Arkeologisk museum i Stavanger
v/Olle Hemdorff

KoordinatsystemID: NGO I
Koordinatsystem navn: NGO1948 - AKSE 1
Datum: NGO1948
Oppdragsgiver: Arkeologisk museum i Stavanger
Adresse:
Postnummer / sted:

	Dato:	Signatur:
Opprettet:	2007.03.13	Elin
Endret:	2007.03.13	Elin

PunktID	Tema	N-koord.	Ø-koord.	Høyde	Stat.
1		89071,025	-22354,916	19,431	K
2		89074,975	-22357,648	19,520	K
3		89084,623	-22367,987	19,857	K
4		89092,613	-22374,596	20,305	K
5		89093,225	-22376,830	20,035	K
6		89087,467	-22376,696	19,678	K
7		89085,618	-22376,958	19,618	K
8		89084,925	-22378,388	19,428	K
9		89084,846	-22380,965	20,418	K
20		89094,139	-22376,498	20,345	K
21		89094,092	-22378,734	20,758	K
22		89091,681	-22380,522	20,788	K
23		89088,024	-22381,653	20,671	K
24		89085,759	-22381,404	20,397	K
25		89080,410	-22379,331	20,503	K
26		89075,387	-22378,487	20,323	K
27		89069,297	-22373,827	20,148	K
28		89070,804	-22370,838	20,031	K
29		89069,617	-22367,957	19,756	K
30		89067,946	-22366,032	19,309	K
31		89067,477	-22363,534	19,175	K
32		89067,077	-22362,816	19,246	K
33		89069,672	-22359,543	19,463	K
34		89069,427	-22356,912	19,483	K
40		89067,527	-22355,099	19,418	K
41		89063,645	-22354,574	19,551	K
42		89061,064	-22358,182	19,621	K
43		89058,835	-22362,513	19,547	K
44		89060,258	-22364,873	19,572	K
45		89063,524	-22367,546	19,746	K
46		89068,589	-22372,888	20,161	K
60		89107,617	-22384,030	21,163	K
61		89106,388	-22380,820	21,343	K
62		89106,566	-22378,203	21,230	K
63		89107,658	-22377,158	21,324	K
64		89108,791	-22378,798	21,129	K
66		89109,982	-22383,212	20,969	K
67		89109,892	-22384,999	21,185	K
68		89108,551	-22384,480	21,185	K
90		89109,643	-22381,199	21,238	K
91		89138,965	-22394,621	20,569	K
92		89145,298	-22397,712	20,750	K
93		89145,313	-22398,054	20,732	K
94		89165,880	-22407,898	21,311	K
95		89170,080	-22398,706	21,172	K
96		89176,525	-22385,424	20,604	K
97		89180,058	-22387,009	20,566	K
98		89172,142	-22404,966	21,169	K
99		89165,162	-22419,362	21,298	K
100		89155,855	-22439,143	20,582	K
101		89152,317	-22437,654	20,759	K
102		89157,255	-22426,201	21,109	K
103		89160,803	-22418,361	21,417	K
104		89138,042	-22407,388	21,042	K
105		89111,956	-22394,607	21,171	K
106		89113,721	-22391,455	21,119	K
107		89137,017	-22402,449	20,875	K
108		89162,462	-22415,022	21,460	K
109		89164,604	-22410,629	21,329	K
110		89140,216	-22399,070	20,714	K
R1		89178,048	-22386,306	20,421	K
R2		89165,283	-22413,460	21,323	K
MIN	9999	88869,518	-22595,162		K
MAX	9999	89467,498	-21970,892		K

Rapport Linjer

Utlistet av: Elin
Utlistet dato: 2007.05.18
Prosjektnavn: F:\DATA64\1758_002\LAND\Innmåling130307FERDIG_NGO.gmi
Prosjektbeskrivelse:

Innmåling av fornminner
Øksnevad videregående skole, Klepp

Utført for:
Arkeologisk museum i Stavanger
v/Olle Hemdorr

KoordinatsystemID: NGO I
Koordinatsystem navn: NGO1948 - AKSE 1
Datum: NGO1948
Oppdragsgiver: Arkeologisk museum i Stavanger
Adresse:
Postnummer / sted:

	Dato:	Signatur:
Opprettet:	2007.03.13	Elin
Endret:	2007.03.13	Elin

LinjeID	Tema	Lengde	Lengde 3D	Areal	Areal 3D
		3.831	3.862		

Linjeelementer:

PunktID	Nord	Øst	Høyde	Lengde	Lengde3D	Info
67	89109,892	-22384,999	21,185	1,790	1,803	
66	89109,982	-22383,212	20,969	2,041	2,059	
90	89109,643	-22381,199	21,238	0,000	0,000	

LinjeID	Tema	Lengde	Lengde 3D	Areal	Areal 3D
		3.729	3.729		

Linjeelementer:

PunktID	Nord	Øst	Høyde	Lengde	Lengde3D	Info
108	89162,462	-22415,022	21,460	3,729	3,729	
103	89160,803	-22418,361	21,417	0,000	0,000	

LinjeID	Tema	Lengde	Lengde 3D	Areal	Areal 3D
		3.014	3.014		

Linjeelementer:

PunktID	Nord	Øst	Høyde	Lengde	Lengde3D	Info
94	89165,880	-22407,898	21,311	3,014	3,014	
109	89164,604	-22410,629	21,329	0,000	0,000	

Antall linjer: 3	Sum lengde: 10,574	Sum lengde3D: 10,605	Sum areal:
------------------	--------------------	----------------------	------------

* merk at lengde3D kun er riktig dersom alle punkt på linja har høyde

Vedlegg 18   *Kopi av utdrag frå Prosjektplan for arkeologisk sikringsundersøkelse Nedre Øksnevad gnr. 7 bnr. 1, Klepp k. av Barbro I. Dahl (2006)*

Prosjektplan for arkeologisk sikringsundersøkelse Nedre Øksnevad gnr. 7 bnr. 1, Klepp k.

1. Innledning

I forbindelse med masseuttak på Øksnevad videregående skole har skolen påvist automatisk fredete kulturminner. Masseuttaket er tidligere behandlet som plansak av Rogaland fylkeskommune, men frigitt uten merknad.

Arkeologisk museum i Stavanger ønsker i samarbeid med Øksnevad videregående skole å gjennomføre en sikringsundersøkelse av de påviste kulturminnene der elevene samtidig får informasjon og kunnskap om problemstillinger knyttet til arkeologiske kulturminner.

2. Bakgrunn for saken

11.09.2002 sendte Klepp kommune et høringsbrev angående masseuttak ved Øksnevad videregående skole. Det omsøkte uttaket, betraktet mer som en bakkeplanering, hadde et omfang på 3,5 dekar fulldyrket mark på Nedre Øksnevad gnr. 7 bnr. 1. Arealet beskrives å ligge ned mot Figgjoelva, men de vedlagte kartene er av svært dårlig kvalitet og lite klargjørende. Inngrepet begrunnes i tilrettelegging for sikker opplæring i bruk av traktor og redskap ved landsbruksskolen. Den 12.09.2002 svarer Kulturseksjonen ved Rogaland fylkeskommune at det ikke kjennes til fredete kulturminner innenfor omsøkt areal og har således ingen merknader til inngrepet.

Da gravemaskinsjåfør Leif Gaute Haugland ved Øksnevad videregående skole under arbeid i masseuttaket så at det var forhistoriske spor i undergrunnen, ble Rogaland fylkeskommune (RFK) og Arkeologisk museum i Stavanger (AmS) varslet om funnet og gravearbeidet ble stoppet. Etter en fellesbefaring av området ble det holdt et møte på Øksnevad videregående skole der Olle H. Hemdorff fra AmS og Ragnar Børsheim fra RFK deltok. Det ble besluttet at AmS skulle undersøke de avdekkete anleggssporene i samarbeid med landbruksskolen.

20.09.2005 kontakter Øksnevad videregående skole Arkeologisk museum i Stavanger for å få en redegjørelse av videre framdrift i saken. Siden arbeidet ved det eksisterende masseuttaket er stoppet på grunn av funn av anleggspor, trenger skolen å klargjøre et nytt område for uttak av masse. Det trengs masse til å bygge vei fram til det nye uttaket, og skolen ønsker hjelp av AmS til å få frigitt et område av nåværende masseuttak som ikke er berørt av kulturminner. Driftsleder for gårdsdrifta ved landbruksskolen, Ola T. Lode, påpeker at opparbeidelsen av masseuttaket som nå står på vent er en del av undervisningsopplegget for anleggsmaskinlinja ved Time videregående skole.

07.11.- 09.11.2005 foretok Arkeologisk museum i Stavanger en undersøkelse av de automatisk fredete kulturminnene i området. Det avdekkete området ble rensset opp og det ble foretatt en utvidelse av feltet mot landbruksveien i SØ i håp om å få en hurtig frigivelse av denne delen av masseuttaket. Terrenget heller mot SØ, og det ble opplyst at det lavtliggende området inn mot veien var kraftig omrotet da det tidligere var foretatt øvelsesgraving med traktor på stedet.

Dyrkningslaget ble fjernet ned til grensa for det moderne inngrepet ved veien i SØ. Det trapesforma feltet avgrenses av dyptgående masseuttak i V og til dels i NV. I Ø ble den eksisterende grensa mellom åpnet område og dyrkamark fulgt i rett linje mot veien i SØ. På den veldrenerte forhøyningen N/NV på feltet er det registrert en anleggskonsentrasjon med 43 registrerte strukturer. Det kan ikke utelukkes at det finnes flere anleggspor innenfor det avdekkete området da ekstreme værforhold, stort tidspress og klebrig undergrunnsmasse vanskeliggjorde grovrensinga av feltet. Tordenvær og store nedbørsmengder skapte vanskelige fotoforhold under selve undersøkelsen, men de framrensede strukturene ble tegnet i plan i løpet av november/desember (jfr. vedlegg). Unntaket er et større anlegg som tolkes som ei grav og som på grunn av store mengder nedbør og frostfare måtte holdes tildekket under undersøkelsen.

I det følgende vil det redegjøres for behovet for å fullføre undersøkelsen av de avdekkete anleggsporene, samt foreta søkesjaktning for å avklare og avgrense omfanget av kulturminner i området.

3. Landskap og kulturmiljø

Det berørte området ligger på gården Øksnevad nedre, gnr. 7 bnr. 1, nord i Klepp kommune. Terrenget er svakt kupert med store, velegnete dyrkningsflater. Jordbruksskolen Øksnevad videregående eier og driver det 1443 dekar store bruket. De to masseuttakene ligger på et bredt NØ-SV-gående høydedrag mellom RV 44 og Figgjoelva. Terrenget heller mot NNV ned mot Asperhøl og Sandhøl i Figgjoelva. En gruslagt gårdsvei er anlagt noe SØ for midten av høydedraget og avgrenser området mot SØ.

De to masseuttakene ligger V for bygningsmassen på landbruksskolen. Det nye masseuttaket er anlagt på ryggenes høyeste punkt mot SV med svak helling mot SV og brattere helningsgrad ned mot elva i NNV. Det gamle uttaket er plassert umiddelbart N for gårdsveien på den høytliggende flata NØ på høydedraget. Terrenget heller svakt mot gårdsveien i SØ. NØ for masseuttaket er det svak helling mot NØ. Hele området er fulldyrket.

*

Det er kjent en rekke fortidsminner fra gården og dens nærområde. I følge Helliesen fantes det ved forrige århundreskifte en rekke gravhauger, flere gardfar og ei hustuft i det berørte området (se vedlegg). Langs høydedragets topp lå det ni rundhauger, en langhaug og ei langrøys (Nedre Øksnevad nr. 1-10). Rundhaug nr. 8 ligger i området for det gamle masseuttaket og kan tilsvare den avdekkete A33. Gravhaugen som omtales som *Støverhaug* hadde en diameter på 12,5 meter og var 1 meter høy. Da det håndtegnete kartet kan være noe vanskelig å holde sammen med nåværende kartmateriale kan det ikke utelukkes at Helliesens nr. 9 faller innenfor det gamle masseuttaket. Det avmerkete punktet viser til en liten rundhaug med tverrmål på 8 meter og ei monumental langrøys med et lengdemål på 30,5 meter.

Ved nyere tids registrering rapporteres det at Helliesens nr. 4, 5, 7, 8, 9 og 10 er fjernet. I 1949 ble det i forbindelse med jordarbeid på landbruksskolen gitt beskjed om funn av et leirkar omtrent 350 meter V for gårdstunet. Kun den vestlige delen av gravhaugen sto da igjen og opprinnelig

diameter ble anslått til å være 12 meter. Det vesle leirkaret var plassert i et Ø-V-orientert gravkammer. Det steinsatte gravgjemmet var 1-1,5 meter langt, 60-70 meter bredt og 60-70 cm dypt.

Rundhaug nr. 7 og langhaug nr. 4 etter Helliesens kart ble undersøkt av Peder Heskestad i 1933. I haug 4 ble det avdekket et 2 cm tykt brannlag i bunnen. Her ble det funnet et fragmentert sverd, en spydspiss, ei spannforma krukke, klinknagler og flintavslag (S6009 a-g). I den kantsatte langhaugen ble det funnet spredte bein, spinnehjul, bronsenål, kleberstein, slagg, keramikk, stykker av jern og flint (S6010 a-m).

På gården Nedre Øksnevad er det totalt registrert 17 gravhauger, 6 gravrøyser, 7 stakketufter, ei rydningsrøys, ei hustuft, en hulvei, en heller og flere gardfar. De to gravene lengst V på høydedraget, Helliesens nr. 1 og 2, ligger på gnr. 7 bnr. 13. Ved foten av og oppe på toppen av Øksnevadvarden ligger det tre gravminner sterkt preget av nyere forstyrrelser. Den store gravhaugen like N for skolebygningen inneholder et steinsatt, funntomt gravkammer (Helliesens nr. 11, ID 24450). Gravhaugen på toppen av varden var ved Helliesens registrering 17,5 meter i diameter og 2 meter høy (Helliesens nr. 12, ID 24449). Det er her gravd ned en vanntank av betong som har ødelagt den nordlige delen av gravhaugen. En mindre rundhaug ligger ved skiftegjerdet mellom bnr. 1 og 6 på toppen av Øksnevadvarden (Helliesens nr. 13, ID 34749).

I hellinga på NNV-sida av varden på bnr. 6 ligger det en heller (Helliesens nr. 14, ID 72056). Midt i den vide åpningen på utoverhenget er det en stor jordfast stein. Åpningen er rettet mot Figgjoelva i NV. Fra kulturlaget i bunnen av helleren er det samlet sammen en del mikroflekker og flekkefragment av flint (S9155). Det er også funnet ei øks av grønnstein i helleren (S2841). I 1990 ble det rapportert om hærverk i form av smågroper ned i hellerens kulturlag. Massene fra inngrepene ble tatt inn til museet og vannsoldet, og det ble påvist en stor funntetthet i kulturlaget.

På andre siden av Figgjoelva ligger gården Stangaland. Et vadested går over fra Øksnevad i nedre kant av det nye masseuttaket. På Stangaland er det kjent fire rydningsrøysfelt, ett gravfelt bestående av tre små rundrøyser, stakketufter, enkeltliggende rydningsrøys og gravhaug, ei bygdeborg og en heller. Helleren omtales som Stangelandshelleren eller Helleberget og ligger på sørsida av fjellknausen med bygdeborg på toppen (ID 15068, Helliesens nr. 3). Under bergframspringet er det ved undersøkelser 1905-1909 funnet beingjenstander, fiskekroker, garnnåler, steinøkser, hengesmykke av skifer, pilspisser av flint, keramikkskår, forkullet korn, skjell og en rekke dyrebein. En nylig datering av et tamoksebein funnet i helleren ga alderen 3255-2915 f. Kr. og er således den eldste dateringen vi har av tamdyrbein i Rogaland.

4. Undersøkelser november/desember 2005

07.11.2005 ble undersøkelsen av de påviste anleggsporene i det gamle masseuttaket påbegynt. I Ø grenser det åpnete området inn mot dyrka mark, mens det i V og NV er gått langt ned i undergrunnen i uttaket av masse. Første dagen ble satt av til opprensing av avdekket område da fjerninga av matjordlaget var foretatt noe ujevnt og området hadde stått åpent i lengre tid. Videre ble dyrkningslaget ut mot gårdsveien i SØ fjernet maskinelt. På markoverflata var det tydelig at terrenget skrånet noe ned mot veien, men hellinga viste seg å være skarpere enn antatt siden tykkelsen på matjordlaget økte kraftig nedover mot veien. I profilen mot Ø tolkes opphopningen som ei åkerrein. Profilen er ikke rensert opp og har ikke vært gjenstand for prøveuttak. I samme området som hellinga tiltar ligger det ei stor kokegrop oppe i dyrkningslaget (A38). I dette partiet ble det funnet 12 keramikkskår av eldre jernalders boplasskarakter (F8).

De 43 avmerkete strukturene er konsentrert til den veldrenerte flata N/NV på feltet. Tettheten er høy inn mot grensa til ikke-avdekket område i Ø. Det er ikke registrert anleggspor i det lavereliggende området i SØ. Ved avdekkingen 8. og 9. november var det enorme nedbørmengder, noe som medførte vannansamling og svært klebrige masser SØ på feltet. Undergrunnen består her av svært fin siltholdig sand som drenerer dårlig. Avdekkingen ble avsluttet da det ble konstatert at vi hadde nådd det omrota beltet like V for grusveien.

Av de nummererte strukturene er det 28 stolpehull, 13 kokegroper, en kullkonsentrasjon og ei grav. Mellom to stolper i Ø-kant av feltet ble det avdekket en sirkulær ansamling rødbrent sand. Dette kan være bunnen av et ildsted som har ligget inne i en bygning. Stolpehullene er særlig konsentrert i området som grenser inn til østlig profil. Etter grovrensing er det vanskelig å peke på regulære stolperækker i to- eller treskipete bygninger, men det er tydelig at stolpene ligger konsentrert i ei NV-SØ-orientert linje.

Det avdekkete området er dokumentert i form av plantegning (se vedlegg). Dette er imidlertid ikke tilfellet for A33 som tolkes som ei grav. Anlegget er ikke ordentlig framrenset da kraftig nedbør krevde konstant tildekking med presenning. Ved den maskinelle avdekkingen kom det fram to større, flate steiner omgitt av et tilsynelatende tykt gammelt dyrkningslag. I overflata ble det funnet skår av svært fin kvalitet (F4). Den svartglittete keramikken styrker antagelsen om at anlegget er de siste restene av en overpløyd gravhaug. Det ble gjort en rekke funn av keramikkskår på feltet, men disse er av en langt grovere karakter.

*

Ved en befaring av anleggsporene i det gamle masseuttaket oppdaget Arkeologisk museum i Stavanger at anleggsvirksomheten i det nye masseuttaket var igangsatt og langt framskredet. Anleggsveien var påbegynt uten at det var frigitt masse til anleggelsen av denne fra det gamle masseuttaket. Den høytliggende flata VSV på høydedraget over Figgjoelva ble vurdert til å ha et svært høyt potensiale for ikke-synlige kulturminner i form av bosetningsspor og overpløyde gravhauger. Ved befaringa 28.11.05 var matjordlaget fjernet i et stort område. I NV-del av høydedraget var bakkeplaneringen langt framskredet. Bakken var frossen og undergrunnen var preget av hjulspor.

Ved ny befaring 08.12. ble det påvist ei kokegrop i hellinga ned mot vadestedet over Figgjoelva. Samtidig ble det gjort funn av to flintavslag ovenfor kokegropa (S12231). Den 20. desember ble kokegropa dokumentert i plan og profil og det ble tatt ut en trekullprøve fra profilet (nat.vit.journ.nr. 2005/21 – 1). Prøven er flotert, men ikke sendt inn til datering. Øksnevad videregående skole er per brev 09.12.05 gitt beskjed om ikke å foreta inngrep N for anlagt anleggsvei til det nye masseuttaket.

5. Problemstilling og målsetning

Den planlagte undersøkelsen på Nedre Øksnevad er en fullføring av en sikringsgraving som ble påbegynt i november 2005. Tiltaket har en treleddet målsetning. For det første er det ønskelig å undersøke de avdekkete anleggene i det gamle masseuttaket. Området har stått åpent for frost, nedbør og ferdsel siden desember 2005. Blant de 43 påviste strukturene er spesielt anlegget tolket som en overpløyd gravhaug prioritert undersøkt. Det er svært interessant å få rede på hvor mye av graven som kan være bevart til tross for intensiv dyrkning. Fra Helliesens opptegetninger fra 1906 vet vi at det lå gravhauger langs hele høydedragets kant, og det avdekkete anlegg 33 kan gi oss verdifull informasjon om tilstanden til de øvrige gravene i området. Undersøkelsen som ble

utført for to år siden på Sørå Bråde 2, Revheim i Stavanger kommune ga oppsiktsvekkende rike gravfunn i dyrket mark. I tillegg til den planlagte undersøkelsen av A33 er det ønskelig å foreta utgraving og prøveuttak av enkelte kokegroper og stolpehull på det åpne feltet.

Som en viktig andre prioritet er behovet for å få avgrenset funnområdet på arealet som benyttes intensivt av landbruksskolen. Hovedsakelig er det viktig å få innblikk i hvor langt mot Ø og N de ikke-synlige kulturminnene ved det gamle masseuttaket strekker seg. I andre rekke er det ønskelig å få avgrenset konfliktområdet mellom gammelt og nytt masseuttak.

Den tredje målsetningen ved sikringsgravingen på Øksnevad er å bruke undersøkelsen som et forebyggende formidlingsprosjekt for elevene ved jordbruksskolen. Nord-Jæren er et område der konflikten mellom kulturminner og jordbruksinteresser fortettes. Ved formidlingen som pågikk parallelt med undersøkelsen i november viste elevene stor interesse for temaet. Det at elevene får illustrert bevaringen av forhistoriske anleggspor i et fulldyrket område vurderes å ha stor verdi for en positiv dialog mellom kulturminnevernet og jordbrukere. Samtidig gir innblikk i uttak, analysering og bevaring av naturvitenskapelig materiale kunnskap om stedets ressursutnyttelse i et langtidsperspektiv, faglig relevant for flertallet av linjene ved den videregående skolen på Øksnevad. Store velegnete dyrkningsflater, bosetningsspor fra alle perioder av forhistorien, konkrete og varierte spor i undergrunnen, de daterte tamdyrbeina og det øvrige, velbevarte materialet fra hellerne skaper en ideell ramme rundt formidlingen.

Undersøkelsen skal dokumentere forhistorisk bosetning og gravskikk i området blant annet ved å:

- dokumentere og datere huskonstruksjoner, gravanlegg og dyrkningsspor
- foreta uttak av makrofossilprøver for å få innblikk i hvilke planter som ble dyrket i tilknytning til den forhistoriske bosetningen på stedet
- ta inn pollenprøver fra åkerreina i profilet til materialdatabasen som danner utgangspunkt for framtidige studier av kulturlandskapets utvikling i regionen
- anlegge søkesjakter for å avklare omfanget av ikke-synlige kulturminner i området
- drive undervisning og la elever ved jordbruksskolen delta i undersøkelsen for å gi dem et innblikk i ikke-synlige kulturminner i dyrket mark

6. Metode og feltundersøkelse

Av arbeidsoppgaver som gjenstår på Nedre Øksnevad anses dokumentasjon og utgraving av registrerte anlegg som førsteprioritet. Som første ledd i dette arbeidet står undersøkelsen av det mulige gravanlegget A33. Dernest snittes strukturene på det åpne feltet. Det vil bli fokusert på uttak av trekull- og makrofossilprøver fra utvalgte stolpehull og kokegroper.

Etter at anleggene på det nåværende feltet er tilfredstillende undersøkt, vil det bli prioritert søkesjakt mot Ø for å kunne avgrense funnområdet. Tettheten av strukturer er høyest inn mot profilkanten i Ø, og det forventes å finne mange anleggspor opp mot toppen av den lave forhøyningen like NØ for nåværende felt. Inntil sjaktingen finner sted er det mer usikkert hvor langt bortover og eventuelt nedover hellinga mot Ø/NØ vi vil finne forhistoriske spor i undergrunnen. Avgrensningen av de automatisk fredete kulturminnene på gnr. 7 bnr. 1 er høyt prioritert i og med det høye aktivitetsnivået som naturlig nok er å finne på en jordbruksskole. I den forbindelse er det ønskelig med et par søkesjakter NØ for anlagt anleggsvei til det nye masseuttaket. Potensialet for å finne ikke-synlige kulturminner oppe på høydedraget vurderes som høyt og det er ønskelig med en avgrensning av konfliktområdet.

Følgende arbeid er ønsket utført på Øksnevad nedre, oppført i prioritert rekkefølge:

1. Framrensing, utgraving og dokumentasjon av det mulige gravanlegget A33
2. Prøveuttak A33 (makro, kull, pollen, ønskelig med mikromorfologiske prøver)
3. Framrensing, fotografering og utgraving av strukturer på feltet
4. Prøveuttak fra snittede strukturer (kull og makro)
5. Nummerering og dokumentering av eventuelle øvrige strukturer på feltet
6. Rensing og dokumentering av åkerrein i profilen mot Ø
7. Uttak av pollenserie i profil mot Ø
8. Søkesjaktning Ø og NØ for åpent felt
9. Innmåling av søkesjakter
10. Dokumentasjon av anlegg i søkesjaktene
11. Søkesjaktning NØ for anleggsvei ved nytt masseuttak
12. Innmåling og dokumentasjon av eventuelle anlegg i søkesjaktene

Parallelt med utførelsen av disse arbeidsoppgavene formidles det til elevene ved den videregående skolen. Mange av dem er allerede satt inn i undersøkelsens metode og målsetning, og det vil bli vurdert om det kan åpnes for deltakelse av skoleelever på punktene 3-5.

7. Begrunnelse for budsjett

Det vil bli tatt inn trekull-, pollen- og makrofossilprøver fra anleggene på Nedre Øksnevad. Innenfor rammen av denne undersøkelsen vil dette være primært for dokumentasjon og lagring av prøvemateriale. Det vil ikke bli foretatt analyser innenfor dette prosjektet.

8. Rapportering

Endelig rapport vil bli i form av oppdragsrapport ved AmS. Denne vil bli skrevet av feltleder / AmS-ansvarlig etter at undersøkelsen er avsluttet.

9. Praktiske forutsetninger for gjennomføring av undersøkelsen

Det forutsettes at Øksnevad videregående skole stiller med gravemaskin til søkesjakter, samt organiserer elevdeltakelse ved undersøkelsen.

Mannskap:

Prosjektansvarlig: AmS-arkeolog / saksbehandler

Naturvitenskapelig ansvarlig: Amanuensis AmS

Feltleder og assistent ansettes for prosjektet.

Undersøkelsen utføres i samsvar med rutiner og krav til arbeid, dokumentasjon og rapportering som brukes ved AmS. Arkeologisk rapportarbeid utføres av feltleder under ledelse av prosjektansvarlig. Tilstrekkelig kapasitet for kontorplass med PC stilles til rådighet ved AmS.

Barbro I. Dahl
Stavanger, 31.03.2006

GREV UT: Monica Hovdan, frå venstre, Catinka Borgarp, Gitte Kjeldsen og Bitten Bakke.

Urørt viking-grav opna

Arkeologisk Museum har gravd eit skelett av ein mann or jorda på Øksnevad vidaregåande skole. Funnet stammar frå perioden 800 – 1000 e. kr.

Solveig Grødem Sandelson tekst
Fredric Lundqvist foto

UFORSTYRRA:– Grava var lukka med steinheller, fortel arkeolog Gitte Kjeldsen ved Arkeologisk Museum i Stavanger.

– Den låg uforstyrra, sjølv gravkammeret var nede i jorda, skjult under ei anna grav, som har blitt plyndra. Men denne har fått liggja urørt.

FUNNET: Det er grava til ein mannsperson frå vikingetida dei har opna på Øksnevad, så godt bevart at dei til og med har funne tennene hans. Dei har også funne to bronsesmykke, eit sverd, og fleire gjenstandar i jern. Desse er nå frakta til museet, trygt forseglta i jord og gips. Der skal dei røntgenfotoferast, før dei forsiktig blir henta ut. Nøyaktig når dei er frå, og kva dei blei brukt til, er difor for tidleg å seia.

Arkeolog Olle Hemdorff, også han frå Arkeologisk Museum, fortel at jordsmonnet her i regionen stort sett er så surt at organisk materiale, som knoklar og beinrestar, fort går i oppløysning.

Desse utan er gull det einaste

TENNER: Minst tusen år gamle.

grunnstoffet som ikkje eroderer, fortel arkeologane, og gull var det bare dei heilt eksepsjonelt rike vikingane som hadde. Dei fleste her i regionen, hadde jern. Som også blirt tært bort av tida. Men der denne grava er, er det sand i

jorda, og altså ikkje så forterande surt. – Vi har ein del gravfunn her i regionen, men dei fleste er mangelfulle. Sjølv får eg det alltid litt vondt, når vi forstyrrar dei døde. Eg må innrømme det.

RIKE GARDAR:– Kva fortel eit slikt funn?

– Det stadfestar jo at gardane Stangeland og Øksnevad har vore store og rike gardar, seier Hemdorff.

Hemdorff berømmar Øksnevad Vidaregåande skole, som sjølv tok kontakt med museet.

– Dette ligg i eit område som er friggitt for uttak av masse. Dei ringde oss fordi dei sjølv oppdaga noko halvgammelt, som dei sa.